

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA HISTORIE

Bc. David Kostka

**DĚJINY PODNIKU “ZBROJOVKA VSETÍN”
V LETECH 1955–1990**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jana Burešová, CSc.

OLOMOUC

2016

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM

Autor: Bc. David Kostka

Studijní obor: Učitelství zeměpisu pro SŠ - Historie

Název práce: Dějiny podniku “Zbrojovka Vsetín” v letech 1955–1990

Title of thesis: History of the company “Zbrojovka Vsetín” in years 1955–1990

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jana Burešová, CSc.

Abstrakt: Hlavním cílem diplomové práce je analyzovat historii a činnost podniku Zbrojovka Vsetín. Práce zachycuje řízení podniku, výrobu, počty zaměstnanců a jejich mzdy. Další kapitoly se zabývají sociálním zabezpečením zaměstnanců, sportem a kulturou. Závěrečná část se věnuje závodnímu učilišti, které působilo v rámci Zbrojovky Vsetín. Hlavní využitou metodou byla analýza primárních pramenů uložených v Zemském archivu v Opavě a studium podnikových týdeníků archivovaných ve Vědecké knihovně v Olomouci. Doplnkově bylo pracováno s odbornou literaturou mapující československý průmysl zkoumaného období.

Klíčová slova: Zbrojovka Vsetín, Vsetín, průmyslová výroba, sociální zabezpečení pracujících ve Vsetíně, výstavba bytů ve Vsetíně, kultura a sport ve Vsetíně,

Abstract: The main objective of this diploma thesis is the analysis of history and operation of Zbrojovka Vsetín. The work captures business management, production, number of employees and their wages. Other chapters deal with the social security of employees, sport and culture. The final section is devoted to the manufacturing plant vocational school, which operated within Zbrojovka Vsetín. The main methods of analysis, were primary sources stored in the Provincial Archives in Opava and weekly business journals archived in the Scientific Library in Olomouc. Additionally, I worked with literature mapping Czechoslovak industry in the studied period.

Keywords: Zbrojovka Vsetín, Vsetín, industrial manufacturing, employee social care, construction of houses, company management.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 10. prosince 2016

.....

Bc. David Kostka

Na tomto místě bych rád poděkoval prof. PhDr. Janě Burešové, CSc. za cenné rady, které mi v průběhu psaní diplomové práce poskytla, a rovněž pracovníkům Zemského archivu v Opavě za zpřístupnění archivních fondů. Dále velmi děkuji za ochotu pracovníkům Muzea regionu Valašsko, kteří mi laskavě zapůjčili některé z příložených fotografií.

Obsah

Úvod.....	6
1. Stav československého hospodářství v první polovině 50. let 20. století.....	10
2. Situace vsetínského průmyslu a obchodu po roce 1948	14
3. Organizace a správa závodu	17
4. Výroba a pracovní výsledky	28
5. Vývoj počtu pracovníků a mzdové prostředky	58
6. Sociální zabezpečení pracujících	72
7. Kultura a sport	93
8. Závodní učiliště.....	116
Závěr	128
Summary.....	133
Seznam použité literatury a pramenů.....	138
Seznam zkratk	140
Přílohy.....	141

Úvod

Diplomová práce „Dějiny podniku Zbrojovka Vsetín v letech 1955–1990“ navazuje na bakalářskou práci s názvem „První fáze historie Zbrojovky Vsetín a její vliv na rozvoj města Vsetína (1937–1955)“. Bakalářská práce uceleně rozebírá období od 30. let 20. století, kdy ve Vsetíně vzniká jeden ze zbrojních podniků, které byly před druhou světovou válkou přesídlovány do pohraničních oblastí. Práce dále analyzuje fungování podniku během německé okupace a následné události krátce po skončení druhé světové války. Závěrečnou a velmi důležitou součástí práce je charakteristika činnosti podniku na konci 40. let a počátku 50. let. V souvislosti se změnou politického režimu probíhá velké množství změn, které mají vliv nejen na samotný podnik, ale rovněž na jeho zaměstnance a v neposlední řadě na město Vsetín.

Diplomová práce analyzuje historii a činnost podniku Zbrojovka Vsetín v období let 1955 až 1989. Postupně se jednotlivé kapitoly zabývají organizací a správou podniku, výrobní činností, novými výrobními vztahy, vývojem počtu pracovníků a jejich sociálním postavením. Další kapitoly popisují kulturu a sport, které v rámci podniku zaměstnanci Zbrojovky prožívali. Poslední část je věnována odbornému učilišti, jež bylo provozováno jako součást závodu.

Časové rozmezí je určeno v návaznosti na předchozí vědeckou práci, která končí právě rokem 1955, kdy byla zavedena plánovaná ekonomika. Zbrojovka Vsetín je v této době již z větší části zaměřena na mírovou výrobu. Jedná se zejména o výrobu textilních a šicích strojů. Výroba zbraní měla po skončení druhé světové války spíše sestupnou tendenci. Přesto je rok 1955 významný i z pohledu ekonomického. Dochází k bilancování výsledku spojených s ukončením prvního pětiletého plánu.

Jako druhý časový mezník je určen rok 1990. V souvislosti se změnou politického režimu dochází k přechodu na tržní ekonomiku, což má samozřejmě velký dopad na samotný chod podniku. S nastupujícími léty dochází k proměně vlastnických struktur, kdy v důsledku privatizace do podniku vstupují soukromé subjekty.

Zbrojovka Vsetín za své 18leté působení značně ovlivnila život i tvář města. Město Vsetín nebylo v probíhajících 30 letech 20. století připraveno na příchod tak velkého podniku, jakým se Zbrojovka po svém založení stala. Hlavním problémem se ukázal

velký příliv obyvatel, kteří zde mířili za prací. Oblast města Vsetína a jejího okolí, pro kterou byla velmi charakteristická vysoká nezaměstnanost a zaměření na zemědělskou výrobu, se proto musela začít rychle přizpůsobovat novým podmínkám. Po roce 1945 se stále zvyšoval význam závodu jak v rámci Valašska, tak i celé republiky. Rozvoj Zbrojovky je charakteristický zvyšováním zaměstnanosti nejen ve Vsetíně, ale i v celém okrese. Díky závodu se také zvyšovala životní úroveň obyvatel v okolí Vsetína. Nejvíce je to patrné na výstavbě nových rodinných domků na okraji města a v blízkých obcích. Hlavním a nejpálčivějším problémem však stále zůstávala bytová situace, kdy se před založením podniku ve městě nacházely pouze jednotlivé domy, které nemohly pojmout větší množství obyvatel. Proto došlo k budování velkých bytových domů. Nejdříve v blízkosti centra města, v pozdějších dobách vznikají bytové kolonie i na okraji města, čímž jsou dány základy pro dnešní místní části. Je však důležité zdůraznit, že i přes maximální snahu vedení podniku i města, se nikdy nepodařilo uspokojit bytovou poptávku. Velkou nadějí se měl stát akční plán výstavby, o kterém bude více zmíněno později.

Dalším důležitým odvětvím, které se ve Vsetíně rychle rozvíjelo, se stala kultura a sport. Prvním a také velmi aktivním spolkem se stalo již v období druhé světové války Kulturní sdružení zaměstnanců Zbrojovky, které později vystupovalo pod názvem Klub „Z“. Obě zmíněné organizace vytvořily během svého působení množství kulturních zařízení a sportovišť. Většinu zařízení lidé využívají dodnes. Je nutné poznamenat, že Klub „Z“ tvořil faktické jádro kultury v celém městě. Jednalo se o pořádání soutěží, kulturních akcí a jiných volnočasových aktivit.

Nedílnou součástí každého zbrojního podniku je jeho výroba. Jak již název „Zbrojovka Vsetín“ napovídá, hlavním sortimentem a konečným produktem by měly být zbraně a produkty s nimi spojené. Vojenské výrobky se skutečně staly nejdůležitějším a nosným programem. Bylo to tak zejména v prvních letech fungování podniku a pak samozřejmě v období druhé světové války, kdy byla ostatní výroba přerušena nebo dokonce zrušena. S nástupem plánovaného hospodářství se situace mění a do popředí se dostává takzvaná mírová výroba. S velkým rozvojem průmyslu je rozhodnuto, že vsetínský podnik se zaměří na výrobu textilních a šicích strojů, které budou dodávány do jiných průmyslových podniků v Československu. Vysoká kvalita a využitelnost textilních a šicích strojů je však nakonec předurčila nejen k domácímu využití, ale byly také ve velkých počtech vyváženy do zahraničí. Nejednalo se však pouze o vývoz do zemí RVHP,

ale i do průmyslově vyspělých států, mezi které se řadily například Itálie, NSR, Velká Británie nebo USA. Přestože výroba zbraní již není nejpodstatnějším programem, pokračuje dále a je z velkého podílu určena na vývoz do zahraničí. Vzhledem k tehdejšímu rozdělení světa se zbraně vyvážely do zemí východního bloku. Významnou odběratelskou oblastí se staly některé z arabských států na Blízkém východě. Zde lze jmenovat například Sýrii nebo Egypt. Byly to právě české zbraně, které byly ve velkém měřítku použity při Sinajské válce v roce 1956.

Hlavní fondy pro historické bádání jsou archivovány v *Zemském archivu v Opavě*. Jedná se o velké množství materiálů, které vznikaly postupně na základě zachycování každodenního provozu závodu. Většina písemných listin je institucionálního původu. Jedná se tedy o primární prameny dokumentující aktuální stav a vývoj věcí spojených s celkovým systémem řízení podniku. Celkové portfolio archiválií je velmi široké z toho důvodu, že podnik během svého třiapadesátiletého působení do roku 1990 vyprodukoval nesmírně velké množství písemností. Proto je nutné ke zkoumání přistupovat velmi pečlivě a vybírat materiály, které skutečně poskytují zásadní informace. Jedná se zejména o listiny vydány ředitelem podniku – vyhlášky, nařízení, pokyny, oběžníky, atd. Z hlediska výroby lze využít obchodní dopisy, účetní tabulky, výrobní evidence nebo výrobní katalogy. Uvedené primární prameny jsou jistě nejdůležitější složkou výzkumu pro diplomovou práci. Doplnkově však budou užity i sekundární prameny, jedná se především o týdeníky *Úderník* a *Zbrojovák*, které jsou archivovány ve Vědecké knihovně v Olomouci. Periodika lze využít zejména při analýze kulturních a sportovních událostí. Nejčastěji poskytují informace o výsledcích sportovních oddílů a kulturních akcích pořádaných pro občany města Vsetína. Některá čísla obsahují informace o stavu a provozu odborného učiliště. Dále lze podnikový týdeník využít jako doklad komunikace mezi vedením závodu a jeho zaměstnanci.

Zásadním problémem badatelské práce je nedostatek většího množství odborné literatury, která by analyzovala průmyslovou výrobu a poskytovala informace využitelné pro obecnou charakteristiku průmyslových podniků na celém území Československa ve zkoumaném období. Významným dílem pro výzkum výše uvedené problematiky je dílo Václava Průchy – *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*. Monografie poskytuje informace ekonomického charakteru a důsledně rozebírá hospodářský vývoj

v období socialismu. Jednotlivé pětileté plány detailněji rozebírá publikace Karla Půlpána - *Nástin českých a československých hospodářských dějin do roku 1990*. Obě zmíněná díla se zabývají obecnými hospodářskými dějinami. Prozatím však není k dispozici kniha, která by analyzovala vývoj zbrojního průmyslu v Československu a poskytovala tak jeho detailnější charakteristiku.

1. Stav československého hospodářství v první polovině 50. let 20. století

Zbrojní průmyslové závody vznikaly na území Československa zejména v druhé polovině 30. let 20. století. Důvodem bylo hrozící válečné nebezpečí. Hlavním úkolem se měla stát produkce zbrojního materiálu, který měl zajistit obranyschopnost státu. Po skončení druhé světové války v roce 1945 musely zbrojní závody hledat nové možnosti realizace. Po krátkém demokratickém období se vlády v Československu ujímá KSČ. V souvislosti s hospodářsko-politickými změnami se mění dosud zavedené způsoby vlastnictví, obchodu, výroby a plánování. Je proto nutné v krátkosti shrnout vývoj hospodářství v období socialismu a poukázat na úkoly, které souvisely s centralizovaným řízením.

Nastolením socialistické politiky v roce 1948 došlo k velkým změnám v hospodářském sektoru. Postupné vznikání centralizovaného modelu ekonomiky s orientací na SSSR se během následujících více než 40 let podstatně promítlo do skladby průmyslu v Československu. Postupná kolektivizace zemědělství a znárodnění průmyslových podniků, které zaměstnávaly více než 50 pracovníků, vedly k likvidaci soukromého vlastnictví.¹

Obecně lze ekonomický vývoj v dalších letech rozčlenit na jednotlivé etapy. Zavedením pětiletých plánů, tzv. pětiletok, obdržel každý průmyslový podnik úkoly, které musel ve stanoveném období splnit.

První pětiletka počítala se strukturální přestavbou hospodářství, které mělo být orientováno na těžký průmysl. Průmyslová výroba postupně zaznamenala nárůst o více než 100 %. Řízení národního hospodářství bylo vysoce centralizováno. Výrobní podniky nereagovaly na požadavky trhu, ale plnily předem zadané úkoly plánu. Centralizace proběhla také v řízení podniku, které postupem času přešlo na oborově organizované hlavní správy.²

¹ PŮLPÁN, Karel. *Nástin českých a československých hospodářských dějin do roku 1990. I. díl.* Praha, 1993, s. 202

² PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992. 2. díl.* Brno, 2009, s. 264-265

Druhé pětiletce předcházelo období dvou let (1954–1955), které mělo sloužit ke konsolidaci ekonomiky. Během druhé pětiletky se produkce navýšila o dvě třetiny. Ekonomika se nadále orientovala na těžké strojírenství, hutnictví a chemický průmysl. Výrobní podniky, které se věnovaly uvedeným odvětvím, obdržely investice do rozvoje v rámci nové investiční vlny. Peněžní prostředky plynoucí z investic se měly využít na modernizaci strojírenské výroby a chemického průmyslu. Ekonomická reforma se týkala decentralizace řízení. Zrušením hlavních správ na ministerstvech se rozhodovací pravomoci přenesly na výrobní hospodářské jednotky. Novým směrodatným údajem se stala výroba zboží, která nahrazovala ukazatel hrubé výroby, který se setkával se stále větší kritikou.³

Plánovači třetí pětiletky chybně přecenily dosažené výsledky předešlého období, čímž došlo k chybnému vytýčení růstových možností. Úkoly na příštích pět let byly stanoveny narychlo, a ke všemu se na nich nepodíleli zástupci ministerstev ani podniků. Změna na politickém poli mezi socialistickými a kapitalistickými státy umožnila jednodušší možnosti nákupu strojního vybavení v kapitalistických státech, čímž ČSSR ztratila monopolní postavení ve vývozu do států RVHP. Následné zpomalení dynamiky růstu vedlo k redukci stanovených úkolů formou ročních operativních plánů. Zpomalení hospodářského vývoje vyvolalo potřebu reforem, které byly v ČSSR schváleny během roku 1965 s názvem „Zásady zdokonalené soustavy řízení“. Reforma počítala s kvalitativní změnou tvorby a větší samostatností podniků.⁴

Čtvrtou pětiletku se nepodařilo včas schválit a samotný plán nebyl formulován pro jednotlivé podniky. Jednalo se pouze o globální souhrn úkolů, které byly zařazeny do jednotlivých hospodářských plánů. Investiční činnost oproti minulým létům narostla. Trh měl poskytovat větší sortiment potravin a průmyslových výrobků. Proto byly podniky nuceny měnit výrobní programy. Výrobní podniky mohly být, díky většímu dovozu, vybaveny novými kvalitními stroji z kapitalistických států. Pětiletý plán dále počítal s růstem mezd a s bytovou výstavbou, ve které se stále více prosazovala družstevní forma.⁵

³ PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992. 2. díl.* Brno, 2009, s. 264-265

⁴ Tamtéž, s. 313-320

⁵ Tamtéž, s. 320-326

Plán pátého pětiletého plánu v období 1971–1975 se zaměřoval na další zefektivnění ekonomiky. Ve srovnání s minulým pětiletým plánem bylo zvoleno nižší tempo hospodářského růstu. V rámci modernizace struktury průmyslu došlo k určení rozvojových nosných programů a útlumových programů. Rozvojové programy se v největším množství aplikovaly ve strojírenských podnicích. Objem investic během pěti let narůstal a peněžní prostředky byly využity na výstavbu bytů, elektráren a na další řešení úkolů spojených s rozvojem měst a venkova.⁶

Šestý pětiletý plán na období 1976–1980 počítal s pomalejším tempem hospodářského růstu. Hlavní investice měly být vloženy do investiční výstavby, zejména do budování velkých tepelných elektráren. Plánovány byly také investice do elektrotechnického průmyslu, který nedosahoval světové úrovně. V zahraničním obchodu se zvyšovala konkurence, což nejvíce pocítil zpracovatelský průmysl. Období druhé poloviny 70. let je rovněž charakteristické budováním velkokapacitních panelových domů, které vznikaly v souvislosti se sociální politikou. Během páté a šesté pětiletky se podařilo postavit asi 648 tisíc bytových jednotek. Stále častěji se skloňovala nezbytnost zdokonalení soustavy řízení. Z důvodu ověření proběhly v několika vybraných podnicích experimenty, které zkoumaly možnosti systémových změn. Po zkušebním období vešel v platnost dokument z názvem „Soubor opatření ke zdokonalení soustavy plánovitého řízení národního hospodářství“. Systémové změny se měly dokončit do roku 1985.⁷

Sedmý pětiletý plán na roky 1981–1985 si kladl za cíl udržení stability hospodářské úrovně. Ve srovnání s minulým pětiletým obdobím však bylo nutné počítat s nižší dodávkou paliv a materiálů do výroby. Taktéž se snížil počet obyvatelstva v produktivním věku. Reforma hospodářského mechanismu v rámci socialistického systému se nezdařila. Na XVII. sjezdu KSČ v roce 1986 byly reformní snahy označeny za neúspěšné. Jediným možným východiskem k nastartování ekonomiky se měla stát komplexní přestavba hospodářského mechanismu.⁸

Během roku 1986 došlo k vyhlášení strategie urychlení sociálně-ekonomického vývoje. Přijatý program rozvoje nebyl doprovázen nutnými systémovými změnami, které

⁶ PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992. 2. díl.* Brno, 2009, s. 360-663

⁷ Tamtéž, s. 672-675

⁸ Tamtéž, s. 689-691

měly vejít v platnost až v roce 1990. Osmá pětiletka v letech 1986-1990 se přesto nesla ve znamení změn v hospodářství. Zásadními změnami pro podniky se měla stát možnost sdružovat se na dobrovolné bázi. Dále došlo ke zrušení VHJ, čímž jednotlivé podniky nabyly větší samosprávy. Samofinancování podniků bylo posíleno a utržený zisk mohl být využit v rámci inovací a zkvalitnění výroby. Přes zmíněné změny přetrvávalo velké množství problémů. Jednalo se například o nadměrnou rozestavěnost, přetrvávající nedostatek určitého zboží aj.⁹

⁹ PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992. 2. díl.* Brno, 2009, s. 691-694

2. Situace vsetínského průmyslu a obchodu po roce 1948

Ve Vsetíně se, stejně jako v jiných obcích, začaly odehrávat rozsáhlé změny v souvislosti s nastolením nového politického režimu. Hlavní cíl spočíval v co nejrychlejším dosažení centralizace v jednotlivých oblastech života společnosti. Během roku 1948 byly postupně sloučeny všechny peněžní ústavy, čímž vznikla Okresní spořitelna a záložna. Nadále pokračoval proces socializace soukromého sektoru. Maloobchodníci a živnostníci se museli začlenit do národních podniků. Postupně vznikly například stavební a hospodářský kombinát nebo komunální podnik hotely a restaurace, přičemž určitá restaurační zařízení sloužila i jako sídla klubů průmyslových závodů Zbrojovky a MEZu.

Obchody byly postupně sloučeny do národních podniků, např.: TEP – obchody s textilem, Pramen – potravinářské obchody, Narpa - papírnictví, OP – oděvní prodejny a Jednota – potravinářské obchody. Živnostníci, kteří odmítali socializaci, byli násilně přeraženi do průmyslové výroby na dělnické pozice. V horším případě skončili i ve vězení. Mezi léty 1949-1951 se podařilo všechny živnostníky donutit různými formami nátlaku k ukončení činnosti jako samostatných osob. K výše uvedeným národním podnikům se v roce 1950 přidaly Elektra – elektrospotřebiče, Mototechna – automobily, Chemoderma – drogerie, Zdar – sportovní spotřeby, Svít – prodejny a opravy obuvi aj. Během následujících let docházelo k dalším změnám. Některé podniky byly sloučeny, ale došlo i k vytvoření nových.¹⁰

Ke konci roku 1952 došlo k uskutečnění plánu, který počítal s převodem administrativních pracovníků do výroby v průmyslových závodech. Nejvíce lidí odešlo do dvou největších závodů, Zbrojovky a MEZu. Někteří se ze Vsetína odstěhovali a začali působit v průmyslových závodech na Ostravsku. Nedostatek pracovníků v jednotlivých odvětvích byl vyřešen zaměstnáním žen.

Likvidace živnostenského sektoru a přeražení živnostníků do průmyslu se odrazilo na špatném fungování služeb. K vyřešení situace měly pomoci tři nově ustavené komunální podniky – Okresní stavební podnik, Okresní průmyslový podnik a Komunální

¹⁰ BALETKA, Ladislav a kol. *Vsetín: město a čas*. Vsetín, 2008, s. 198-200

služby města Vsetína. Během roku 1955 byla z Okresního stavebního podniku vyčleněna Domovní správa, která měla na starost 50 bytových domů. Během dalších let vzniklo několik dalších komunálních podniků, například obuvnické družstvo Svedrup, krejčovské družstvo Vkus, atd.¹¹

Po roce 1948 se vládnoucí strana rozhodla pro maximální nastartování a podporu těžkého průmyslu. Ve Vsetíně se nacházely dva velké strojírenské podniky. Jednalo se o Zbrojovku Vsetín, n. p. a MEZ, n. p. Postupem let došlo k jejich rozšiřování. Již v roce 1949 se MEZ přejmenoval na Závody Gustava Klimenta. Orientaci na těžký průmysl nevyhovoval podnik Kablo, který produkoval kabely. Budovy a dělníky z podniku Kablo postupně převzal výrobní závod MEZ. Ve Vsetíně se nacházela pobočka firmy Schafler, která vyráběla palníky. Její provoz a zaměstnance převzala Zbrojovka Vsetín. Dalším z průmyslových závodů byla nožířská firma, kterou založil Karel Bubela. Produkovala široký sortiment nožů a patřila k pěti největším nožířským podnikům v Československu. Bubelův podnik byl, stejně jako závod Kablo, zrušen, strojní park rozprodán do jiných podniků a zaměstnance převzal národní podnik MEZ. Posledním zrušeným podnikem se stala továrna na umělé perly, která po znárodnění nově patřila pod národní podnik Skleněná bižuterie.¹²

Všechny průmyslové podniky se zaměřovaly na zvyšování pracovních výkonů prostřednictvím socialistického soutěžení. Soutěžilo se o co nejvyšší kvalitu výrobku a co nejmenší počet zmetků. Důležitými sledovanými aspekty se stala bezproblémová docházka do zaměstnání a stanovení dosažitelných výsledků.

Od roku 1950 mohla Zbrojovka Vsetín nově využívat bývalý hotel Životský, který se stal závodním hotelem. Postupem času se v hotelu usídlily jednotlivé kroužky spadající pod Klub „Z“. Společenský život se soustřeďoval zejména do místní části Trávníky, kde v bývalé budově Kohnovy továrny sídlil již zmiňovaný Klub „Z“, který zajišťoval velké procento kulturních událostí.

Na počátku 50. let se ve Vsetíně nacházelo několik průmyslových podniků. Patřily mezi ně – Zbrojovka Vsetín, n. p., MEZ, n. p. (Závody Gustava Klimenta), Krásenské sklárny, závod Vsetín, Delta, n. p., Sandrik, n. p., Pivovar Vsetín, n. p., Bižuterie, n. p.

¹¹ BALETKA, Ladislav a kol. *Vsetín: město a čas*. Vsetín, 2008, s. 200

¹² Tamtéž, s. 203

závod Vsetín, Valašské pálenice, n. p. Vsetín a Východomoravské elektrárny, n. p. Vsetín.

Postupem let se v jednotlivých národních podnicích značně obměnily výrobní programy. Nicméně dva podniky zaměstnávaly největší množství pracovníků. Na počátku padesátých let pracovalo ve Zbrojovce Vsetín více než 6 500 pracovníků. Druhým největším závodem byl MEZ, který poskytoval práci pro téměř 2 000 obyvatel města a blízkého okolí.

Ve Vsetíně působil podnik Odbyt strojů a náradí (OSAN) Praha. Nacházela se zde jedna ze čtyř základen v republice. Oba výše uvedené podniky a OSAN navázaly velmi brzy spolupráci, díky níž se podařilo najít velké množství odběratelů v zahraničních zemích.¹³

¹³ BALETKA, Ladislav a kol. *Vsetín: město a čas*. Vsetín, 2008, s. 204-206

3. Organizace a správa závodu

Zbrojovka Vsetín vznikla jako jeden ze závodů koncernu Zbrojovky Brno. Její vznik byl důsledkem snah o osamostatnění podniku, což je jeden z typických rysů období těsně po konci války. Po únorových událostech roku 1948 a následném znárodnění průmyslových podniků se Zbrojovka stává jedním ze základních závodů, ke kterému byly přičleněny další pobočné závody.

Součástí transformace jsou nezbytné i změny personální. V souvislosti s tím dochází během roku 1955 ke změně na postu ředitele závodu, kdy dlouhé nemoci podlehl ředitel podniku Ludvík Mítek. Vedení podniku muselo urychleně řešit situaci a novým ředitelem byl jmenován Karel Hoplíček, dosavadní hlavní inženýr podniku.¹⁴

Rovněž organizační struktura podniku doznala určitých změn. Podnik Zbrojovka Vsetín byl na počátku roku 1956 organizačně začleněn pod Ministerstvo přesného strojírenství. Významnou událostí se stalo přejmenování závodu. Původní název Zbrojovka Vsetín, národní podnik se změnil na Závody Říjnové revoluce, národní podnik Vsetín. Pod vsetínský závod organizačně spadal i výrobní podnik v nedaleké Jablůnce. Je nutné zdůraznit, že zaměstnanci podniku se se změnou názvu neztotožnili a používali původní název „Zbrojovka“.¹⁵

Dalším důležitým krokem provázejícím změny byl převod podnikových bytů. Vládním usnesením č. 1018 ze září 1957 se přistoupilo k postupnému převodu bytového hospodářství. Podnikové byty byly převedeny pod městský národní výbor. Národní výbor tak disponoval největším množstvím bytů ve městě.¹⁶

V roce 1958 dochází k další reorganizaci. K vsetínskému závodu bylo připojeno celkem pět dalších závodů – Konstrukta Brno, Moravské závody Jihlava, Valašské strojírny Slavičín, Vlárské závody Bojkovice a Závod přesného strojírenství Uherský Brod. Připojením uvedených závodů se podnik stal soběstačným v oblasti výroby malých a středních kovových výrobků, které se dále využívaly ve výrobě.¹⁷

¹⁴ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín: ZO ROH, 1955, č. 16, s. 1.

¹⁵ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 55, inv. č. 28, *Organizační schémata*

¹⁶ Tamtéž, kart. 77, inv. č. 72, *Protokoly o převzetí objektů do užívání*

¹⁷ Tamtéž, kart. 68, inv. č. 28, *Organizační schémata*

Vznikem nového oborového podniku sestávajícího se celkem ze sedmi závodů se změnil také způsob financování, tzv. normativ prostředků nově určoval podíl na zisku, který byl poté podniku ponechán pro financování jeho činnosti. Úkolem se taktéž stalo zvýšení pravomocí jednotlivých podniků.

Jednotlivé podniky se skládaly z velkého množství úseků. Ve vsetínském závodě se konkrétně jednalo o Útvar podnikového ředitele, Technický úsek, Hospodářský úsek, Obchodní úsek, Výrobní úsek a Zaměstnanecký úsek.¹⁸

V roce 1960 došlo k ustanovení nových krajů. Na území Moravy nově existovaly pouze dva kraje. Konkrétně se jednalo o kraje Jihomoravský a Severomoravský. Vsetínský závod původně patřící do již zrušeného Gottwaldovského kraje byl nově zařazen do kraje Severomoravského. Došlo tedy k situaci, kdy ostatní přidružené podniky patřily do kraje Jihomoravského. Změnou neprošly pouze kraje, ale také okresy. Nové uspořádání vsetínského okresu neslo nejhůře vedení a obyvatelstvo sousedního Valašského Meziříčí, jelikož sídlem okresu bylo určeno město Vsetín.¹⁹

Vzhledem k nesplnění úkolů daných státním plánem bylo rozhodnuto o reorganizaci v jednotlivých odvětvích a podnicích, která měla proběhnout během roku 1963. Pravý důvod nedosažení kýžených výsledků se však skrýval jinde. Národní hospodářství vyžadovalo přestavbu spojenou s ekonomickými reformami. Roku 1963 tedy došlo k personálním změnám na pozicích vedoucích jednotlivých oddělení a úseků. Všechny uvedené personální změny souvisely s novou organizační strukturou.²⁰

V rámci „Nové soustavy plánovaného řízení“ se připravovala další reorganizace výrobní struktury, která počítala se zrušením oborových podniků, které měly být nově nahrazeny výrobně hospodářskými jednotkami. Z důvodu uvedených změn pracovalo vedení podniku v čele s ředitelem Hoplíčkem na plánu, kterým by se vsetínský závod stal jednou z nově vzniklých výrobně hospodářských jednotek. Vystala rovněž otázka zvyšování kvalifikace u vedoucích pracovníků. Z tohoto důvodu bylo přistoupeno k založení podnikového institutu v budově místní průmyslové školy strojnické, kde si pracovníci závodu mohli doplnit vzdělání a po úspěšném absolvování kurzu byli označeni jako tzv. „diplomovaní technici“. Nově zavedený systém řízení mimo jiné počítal i se

¹⁸ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 273, inv. č. 432, *Organizační schémata závodu*

¹⁹ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 24, inv. č. 49, *Kronika – 2. díl, s. 357-358*

²⁰ Tamtéž, s. 433

snižováním zaměstnanců v pozicích správního a řídicího aparátu. K tomu došlo příkazem podnikového ředitele. Celkem bylo na jiné pozice přeloženo 121 pracovníků. Další úspory se týkaly zejména věcných opatření. Je zde patrná snaha ředitele o nalezení cesty jak ušetřit peníze jiným způsobem než mechanickým snižováním stavu zaměstnanců.²¹

Rok 1965 byl charakteristický zaváděním „Nové soustavy plánovaného řízení“. Nově využívaný systém počítal s maximálním využitím aktuálních vědeckých a technických poznatků. Stěžejní otázkou se stala rentabilita výroby a celková hospodářská situace závodu. Nová soustava měla do rukou vedení podniku přenést větší pravomoci v souvislosti s rozhodováním. Velmi brzy se však objevilo velké množství nových předpisů, které byly vytvářeny zejména generálními ředitelstvími. Generální ředitelství poté sloužila zejména k přerozdělování zdrojů mezi další podniky.²²

Vsetínský závod byl nově zařazen do VHJ Závody všeobecného strojírenství Brno. Pod uvedenou výrobní jednotku byly zařazeny Adamovské strojírný, Chronotechna Šternberk, Meopta Přerov a Blanické strojírný Vlašim. Na počátku července roku 1965 dochází k vyčlenění závodu v Uherském Brodě, který nově spadá pod Zbrojovku Brno. Vytvoření generálního ředitelství se dotklo vsetínského závodu i z hlediska personálního. Několik vedoucích provozů se rozhodlo změnit svá působiště a odejít pracovat na nově vzniklé generální ředitelství do Brna.²³

Ekonomická změna však nebyla jedinou zásadní událostí. Na podzim roku 1965 zemřel po dlouhé nemoci ředitel závodu ing. Karel Hoplíček, který se přesto snažil během roku plnit své povinnosti. Jeho postava je pro dějiny Zbrojovky Vsetín velmi důležitá. Karel Hoplíček byl na pozici ředitele podniku dosazen v roce 1955 a plných 10 let odváděl velmi kvalitní práci. Pro svůj technický a ekonomický rozhled mu byla v roce 1964 svěřena část úkolu při vytváření organizace nové výrobně hospodářské jednotky, což z důvodu nemoci musel odmítnout. Pod jeho vedením došlo ke konsolidaci podniku a především k ustálení výrobního programu. Jeho pohřeb se stal významnou událostí 30. září 1965, kdy zaměstnanci závodu vytvořili smuteční průvod, který končil na místním hřbitově. Na něho potom navázalo několik proslovů. Úmrtí dlouholetého

²¹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 307a, inv. č. 668, *Žádost o výjimky z typové organizační struktury VHJ a závodu*

²² Tamtéž, kart. 271, inv. č. 414, *Organizační schéma*

²³ Tamtéž

V roce 1967 podnik mimo jiné oslavil 30 leté trvání vsetínského závodu. Oslavy probíhaly v budově tělocvičny v místní části Jasenice. Nejdéle sloužící zaměstnanci závodu byli ocenění plaketou, na níž byla vyobrazena jednotlivá období. Další událost se týkala vyřazení prvních absolventů podnikového institutu, kteří slavnostně obdrželi titul „diplomovaný technik“.²⁸

Hned od počátku roku 1968 čekala na zaměstnance změna. Závodní časopis změnil své zavedené jméno „Úderník“. První číslo již neslo jméno nové, konkrétně „Zbrojovák“. Závodní časopis sloužil jako prostředek komunikace mezi vedením a zaměstnanci. Obsahoval množství informací z každodenního života podniku a v neposlední řadě sloužil jako prostředek informující o aktuálních událostech.²⁹

Zbrojovka Vsetín se stala jedním z 26 akcionářů v PZO Investa, který se zabýval zejména vývozem kožedělných, obuvnických, šicích a textilních strojů. Předsedou nově ustavené správní rady se stal ředitel vsetínského závodu ing. Rostislav Matulík.³⁰

Organizační uspořádání VHJ ZVS Brno bylo během roku soustavně napadáno vedením vsetínského závodu, které požadovalo analýzu fungování VHJ a s tím související zvážení její existence. Přes tříleté působení nedošlo k vytvoření dostatečné základny v oblasti vývoje a výzkumu, která by umožňovala spolupráci mezi jednotlivými podniky.³¹

V roce 1969 dochází k další změně v organizaci podniku. Došlo k vyčlenění dvou závodů. Konkrétně se jednalo o závody v Bojkovicích a Slavičíně, které byly nově přímo podřízeny generálnímu ředitelství v Brně. Od 1. ledna roku 1969 tedy podnik Zbrojovka Vsetín tvořily pouze tři závody se sídlem ve Vsetíně, Jablůnce a Jihlavě.³²

Na návrh generálního ředitelství je přistoupeno k odvolání podnikového ředitele ing. Rostislava Matulíka, kterého nově nahrazuje Blahoslav Kraus, do té doby výrobní ředitel na generálním ředitelství v Brně. Blahoslav Kraus již ve vsetínské Zbrojovce působil v letech 1939 až 1965 v mnoha hospodářských funkcích.³³

²⁸ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín: ZO ROH, 1967, č. 12, s. 1.

²⁹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 220, inv. č. 219, *Závodní časopis Úderník, Zbrojovák*

³⁰ Tamtéž, kart. 86, inv. č. 601, *Roční zpráva rozboru hosp. činnosti*

³¹ Tamtéž, kart. 10, inv. č. 5, *Korespondence podnikového ředitele*

³² Tamtéž, kart. 264, inv. č. 1127, *Organizační schéma n. p. Zbrojovka*

³³ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 410, inv. č. 471, *Zápis o předání a převzetí funkce ředitele podniku 31. 10. 1969*

V roce 1970 dochází z pohledu organizace ke zrušení úseku technického rozvoje a výrobně technického úseku, které jsou nově nahrazeny technickým úsekem a výrobním úsekem.

Příkazem podnikového ředitele na základě vládního usnesení z 8. února 1973 bylo zadáno provést organizační zajištění komplexní přestavby velkoobchodních cen k 1. lednu 1976. Uvedeným příkazem byla vytvořena řídicí komise, jejímž úkolem se stala příprava související s přestavbou cen. Především se jednalo o snížení nákladů na výrobu.³⁴

V roce 1974 se příkazem podnikového ředitele začalo připravovat vybudování automatizovaného systému řízení podniku. V příštím roce bylo očekáváno dodání počítače KC 1030. Přípravné práce se týkaly zejména zpracování jednotlivých subsystémů, pro jejichž instalaci bylo nutné sestavit individuální týmy.³⁵

Důležitým úkolem roku 1975 bylo posílení vědecko-technického rozvoje. V důsledku odchodu velkého množství pracovníků do důchodu, často na vedoucích pozicích, se změnilo personální obsazení na jednotlivých provozech.³⁶

Na podzim roku 1975 zemřela jedna z předních osobností v historii vsetínské Zbrojovky. Jednalo se o bývalého podnikového ředitele Václava Strakoše, který na této pozici působil v letech 1951–1952. V roce 1952 byl pověřen funkcí ve Státní plánovací komisi.³⁷

V roce 1976 dochází k dalším změnám v organizaci podniku. Rozhodnutím generálního ředitelství Závodů všeobecného strojírenství Brno z 28. prosince 1975 se má k 1. lednu 1976 vyčlenit z národního podniku Zbrojovka Vsetín závod v Jihlavě, který se nově zařadí pod podnik Kovolit Modřice. Od počátku roku 1976 je již národní podnik Zbrojovka Vsetín tvořen pouze závody ve Vsetíně a v blízké obci Jablůnka.³⁸

Dochází ke změně na pozici podnikového ředitele. V červenci roku 1976 byl uvolněn Blahoslav Kraus z důvodu dosažení důchodového věku. Novým ředitelem se stal

³⁴ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 317, inv. č. 1, *Příkazy podnikového ředitele*

³⁵ Tamtéž

³⁶ Tamtéž, kart. 11, inv. č. 10, *Zprávy a zápisy*

³⁷ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1975, č. 44, s. 1.

³⁸ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 264, inv. č. 1127, *Organizační schéma n. p. Zbrojovka*

Ing. Ervin Lindovský, který dříve pracoval jako vedoucí strojírenského odboru ve Vítkovických železárnách Klementa Gottwalda v Ostravě.³⁹

Dalším zkvalitněním prošla instalace automatického systému řízení podniku, jehož cílem bylo zajištění a řízení předepsaných úkolů. Důležitou změnou prošlo číslování jednotlivých výrobních provozů, kdy byla vypuštěna začáteční číslice. Tzn., že například provoz číslo 1 300 – operační nářadovna - měl nově číselné označení 300.⁴⁰

Od začátku roku 1978 došlo k uplatnění zásad komplexního experimentu řízení efektivnosti a kvality. Experimentu se zúčastnilo celkem 150 podniků v celém Československu. Konkrétně se zaměřoval na plánování, výsledky zaměstnanců, řízení efektivnosti a kvality. Pro zavádění výše uvedeného byla ustavena komise.⁴¹

Ing. Ervin Lindovský působil na pozici podnikového ředitele Zbrojovky Vsetín pouze necelé tři roky. Poté se rozhodl pro návrat zpět do Ostravy, kde se stal novým podnikovým ředitelem ve VŽKG. K 1. březnu 1979 se novým podnikovým ředitelem stal Ing. Jan Nepustil, který dříve působil na pozici podnikového ředitele ve Vlárských strojírnách ve Slavičíně.⁴²

V rámci úprav v organizační struktuře vznikl nový odbor. Jednalo se o odbor mezinárodní spolupráce. Jeho hlavní náplní činnosti se stala kontrola, organizování a zajišťování mezinárodní hospodářské a technické spolupráce. V létě roku 1980 došlo k významné změně. Konkrétně se jednalo o sloučení provozů 600 a 700, čímž vznikl nový provoz s názvem Výroba textilních strojů.⁴³

Na počátku roku 1980 došlo k přijetí Souboru opatření ke zdokonalení soustavy plánovitého řízení národního hospodářství po roce 1980. Uvedený soubor opatření vycházel z provedeného experimentu řízení efektivnosti a kvality, který probíhal v letech 1978 až 1980. Výsledky experimentu ohodnotily dosavadní systém za spolehlivý. Vzhledem k velkému rozvoji v celém národním hospodářství však bylo vyžadováno, aby se plánování a řízení nezpožďovalo za procesem výroby. Soubor opatření zahrnoval

³⁹ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín: Zbrojovka, 1976, č. 29, s. 1.

⁴⁰ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 264, inv. č. 1127, *Organizační schéma n. p. Zbrojovka*

⁴¹ Tamtéž, kart. 747, inv. č. 1751, *Příkazy podnikového ředitele*

⁴² Tamtéž, kart. 476, inv. č. 931, *Listina jmenovací – pod. ředitele ing. Nepustila 1. 3. 1979.*

⁴³ Tamtéž, kart. 264, inv. č. 1127, *Organizační schéma n. p. Zbrojovka*

oblasti plánování a řízení výroby, rozvoj vědy a techniky, zvyšování a efektivnost kvality aj.⁴⁴

Příkazem podnikového ředitele došlo k úpravě organizační struktury závodu. Střední odborné učiliště se stalo samostatným střediskem. Metalurgie byla převedena z výrobního do technologického úseku, světlotisk z výrobního do obchodního úseku a redakce závodního časopisu „Zbrojovák“ z obchodního úseku do kanceláře ředitele.⁴⁵

Během roku 1981 byl úspěšně realizován Soubor opatření ke zdokonalení řízení národního hospodářství, který měl zaměstnance motivovat k dosahování každoročně lepších výsledků. Každý pracovní kolektiv i jednotlivec byl zúčastněn následujícími formami:⁴⁶

- 1) Výše výtěžků pracovníků byla ovlivněna i výsledky jeho hospodaření
- 2) Pracovníci ve výrobě, kteří splnili plánovaný roční limit normohodin o jeden měsíc dříve, získali odměnu ve výši 1 000 Kčs.
- 3) Při úspoře technickohospodářských pracovníků a režijních pracovníků bylo formou mimořádných odměn vyplaceno 50% ušetřené mzdy po dobu jednoho roku.
- 4) Při uplatnění zásady samokontroly získal pracovník nárok na jednorázovou odměnu 500 Kčs a hodinový příplatek ve výši 1 Kčs.

Opět dochází ke změně v názvu podniku. Důsledkem změny organizace řízení VHJ ZVS Brno na koncernovou formu se ke dni 1. lednu 1981 mění název národního podniku Zbrojovka Vsetín na – ZVS Zbrojovka Vsetín, k. p., Vsetín. Touto změnou došlo k ještě vyššímu stupni centralizace řízení podniku pro generální ředitelství v Brně.⁴⁷

Nešťastná událost se odehrála na brněnském výstavišti 21. září 1982. Po náhlém srdečním infarktu zemřel podnikový ředitel Ing. Jan Nepustil, který pozici podnikového ředitele zastával více než 3 roky. Jeho pohřeb proběhl 27. září v sále odborného učiliště.

⁴⁴ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 578, inv. č. 1381, *Organizační schéma n. p. Zbrojovka*

⁴⁵ Tamtéž, kart. 747, inv. č. 1751, *Příkazy podnikového ředitele*

⁴⁶ Tamtéž, kart. 238, inv. č. 244, *Kolektivní smlouvy*

⁴⁷ Tamtéž, kart. 509, inv. č. 1144, *Příkazy GŘ Brno*

Řízením podniku byl pověřen Ing. Stanislav Kořínek, dosud zastávající funkci technického náměstka. Jeho oficiální jmenování proběhlo 30. prosince 1982.⁴⁸

Stejného dne, kdy zemřel podnikový ředitel, došlo k tragické události na závodní dráze ze Vsetína do Zbrojovky. Při jízdě vlakové soupravy vykolejil jeden z vozů vlaku v dolní části sídliště Luh. Při nehodě zemřeli dva zaměstnanci, dalších osm utrpělo těžké zranění a jedenáct bylo zraněno lehce.⁴⁹

Příkazem podnikového ředitele došlo 1. ledna 1984 k reorganizaci výroby textilních strojů. Jednalo se o rozdělení na dva samostatné provozy HS 600 a HS 700. Provoz HS 600 se měl zaměřovat na sériovou výrobu a provoz HS 700 na malosériovou výrobu.⁵⁰

Zima roku 1985 byla charakteristická velkými mrazy, kdy teploměry ukazovaly teplotu vzduchu až -29 °C. Mrazivé teploty ovlivňovaly nejen výrobu, ale také dopravu do podniku. Mimo jiné došlo k zamrznutí topení a výpadkům v zásobování elektrickou energií. Vedení závodu muselo přijmout řadu mimořádných opatření.⁵¹

V září roku 1986 se konala mimořádná porada vedení podniku. Hlavním bodem jednání byla změna na pozici podnikového ředitele. Dosavadní ředitel Ing. Stanislav Kořínek požádal o uvolnění z funkce z důvodu neplnění plánovaných úkolů podniku v průběhu roku 1986 a prognóze nesplnění celoročního plánu.⁵²

Od 1. října 1986 byl pověřen řízením Zbrojovky Vsetín Ing. Milan Bažant. Jeho hlavními úkoly se stalo maximální zajištění plánů roku 1986 a příprava plánu pro rok 1987. Dne 1. prosince 1986 byl svolán aktiv vedoucích hospodářských pracovníků, předsedů organizací a celozávodních orgánů ke jmenování nového podnikového ředitele, kterým se stal Ing. Josef Hubáček, CSc., který dosud zastával funkci ekonomického náměstka v koncernovém podniku Hutní montáže Ostrava.⁵³

V roce 1987 se oslavovalo padesáté výročí založení výrobního závodu Zbrojovka Vsetín. Oslavy vyvrcholily na konci měsíce srpna. Mezi nejvýznamnější akce patřilo slavnostní shromáždění, na kterém byla připomenuta celá historie závodu a oceněna práce

⁴⁸ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín: Zbrojovka, 1982, č. 35, s. 1.

⁴⁹ Tamtéž

⁵⁰ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 578, inv. č. 1381, *Organizační schéma n. p. Zbrojovka*

⁵¹ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 27, inv. č. 52, *Kronika – 5. díl*, s. 110

⁵² ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 11, inv. č. 10, *Zprávy a zápisy*

⁵³ Tamtéž

dlouholetých pracovníků. Další významnou událostí se stalo otevření výstavy s názvem „50 let Zbrojovky“ v prostorách vsetínského zámku.⁵⁴

Roku 1988 dochází k další změně na pozici podnikového ředitele. Dosavadní ředitel Ing. Jan Hubáček, CSc., požádal o uvolnění z funkce, čemuž bylo vyhověno. Jeho nástupcem se stal Ing. Jan Došek, CSc., který přišel z koncernu ZVS Brno, kde zastával funkci výrobního ředitele koncernu.⁵⁵

Od 1. ledna 1988 byl stanoven tzv. ukazatel upravených vlastních výkonů. Jednalo se o základní plánovací, kontrolní a řídicí ukazatel pro všechny provozy. Byl závazný pro jednotlivá střediska a vyjadřoval hodnotu přidané práce.⁵⁶

V prosinci roku 1988 uspořádali společné zasedání zástupci vedení podniku, celozávodních orgánů KSC a závodu Jablunka. Hlavním bodem zasedání bylo dosažení dohody o dalším postupu v souvislosti s novým zákonem o státním podniku. Nakonec došlo k dohodě, která počítala se společným úsilím o dosažení samostatnosti na koncernu ZVS Brno.⁵⁷

Na zasedání vlády ČSSR v červnu roku 1989 bylo projednáváno osamostatnění Zbrojovky Vsetín. Následným rozhodnutím místopředsedy vlády ČSSR ze dne 26. června, pověřeného řízením federálního ministerstva hutnictví, strojírenství a elektrotechniky, byl založen statní podnik Zbrojovka Vsetín. Stejným rozhodnutím došlo ke zrušení VHJ ZVS Brno k. p. Podnikovým ředitelem zůstal Ing. Jan Došek, CSc. do doby zvolení nového ředitele.⁵⁸

Rok 1989 je historicky významný listopadovou Sametovou revolucí. V pondělí 27. listopadu krátce po dvanácté hodině se před branou vsetínského závodu shromáždilo přibližně 2 000 zaměstnanců Zbrojovky Vsetín. Manifestační průvod se poté vybaven transparenty a vlajkami vydal směrem do Vsetína, kde se zapojil do generální stávky pracujících Vsetínska.⁵⁹

Během 1. února se uskutečnilo shromáždění delegátů pracovního kolektivu Zbrojovky Vsetín. V tajných volbách byli zvoleni noví členové rady. Rada na svém

⁵⁴ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1987, č. 29, s. 1.

⁵⁵ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 11, inv. č. 10, Zprávy a zápisy

⁵⁶ Tamtéž, kart. 747, inv. č. 1751, *Příkazy podnikového ředitele*

⁵⁷ Tamtéž, kart. 11, inv. č. 8, *Zápisy z podnikových hospodářských porad*

⁵⁸ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1989, č. 20, s. 1.

⁵⁹ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1989, č. 45, s. 1.

prvním zasedání stanovila hlavní úkoly. Zejména se jednalo o dosažení vyššího zisku i přes sníženou výrobu, odstranění závislosti na jediném rozhodujícím odběrateli, zřízení podnikové školy managementu a školy výuky angličtiny, francouzštiny a němčiny. Během února a března roku 1990 došlo na trvalý tlak zaměstnanců ke dvěma pokusům o odvolání ředitele podniku Ing. Jana Doška, CSc. Na základě jednání z 23. března 1990 požádal podnikový ředitel o uvolnění z funkce. Nastalá situace se řešila jen o dva dny později na FMHSE. Zúčastnění se dohodli na způsobu volby budoucích kandidátů. Přihlášky do konkursu podali celkově čtyři kandidáti. Komise následně doporučila k volbám dva kandidáty. Ze 127 přítomných delegátů obdržel přesně 120 hlasů Ing. Karel Dančák, který se tímto stal novým podnikovým ředitelem. Vzhledem ke změně politického zřízení došlo k velkému množství personálních změn na úřednických pozicích ve vedení a v jednotlivých provozech.⁶⁰

Dne 17. července 1990 vznikla zápisem do obchodního rejstříku Okresního soudu v Ostravě obchodní akciová společnost Correcta, jejímž jediným akcionářem byla Zbrojovka Vsetín. Předmětem podnikání se stal prodej zboží v oborech dřevovýroba, elektronika, foto-kino, kosmetika, sportovní technika, výrobky z kůže a zdravotnická technika. Dne 9. října 1990 došlo ke vzniku další akciové společnosti s názvem Franco-tchecoslovaque de tissage. Akciová společnost vznikla dohodou mezi Zbrojovkou Vsetín a francouzskou textilní firmou Societe alcacienne de materiel textile. Hlavní podstatou činnosti se měl stát vývoj a výroba jehlového tkacího stroje UR 1000.⁶¹

Příkazem podnikového ředitele byl zaveden nový znak Zbrojovky Vsetín. Nový symbol znázorňoval průhled hledím zbraně, což mělo asociovat původní funkci, kvůli níž závod ve Vsetíně vznikl.⁶²

K poslednímu dni roku 1990 došlo ke zrušení státního podniku Zbrojovka Vsetín a 1. lednu následujícího roku byla založena Zbrojovka Vsetín, akciová společnost. Do následné privatizace byl jediným akcionářem stát.⁶³

⁶⁰ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 578, inv. č. 1381, *Organizační schéma n. p. Zbrojovka*

⁶¹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 11, inv. č. 10, *Zprávy a zápisy*

⁶² ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 31, inv. č. 59, *Různé propagační materiály*

⁶³ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 11, inv. č. 10, *Zprávy a zápisy*

4. Výroba a pracovní výsledky

Vsetínská Zbrojovka se již od svého založení orientovala na výrobu zbraní a munice. S ukončením války však závod musel hledat nové výrobní programy, které měly nahradit stávající produkci zbraní.

Nejdříve je nutné přiblížit jednotlivé výrobní provozy závodu. Prvním z nich byla operační nářad'ovna. Jednalo o provoz 1 300, mezi jehož výrobky řadíme měřidla, nástroje, řezy s ohýbačkami a upínače. Další částí závodu byl provoz 1 400 zabývající se výrobou muničního charakteru, jako jsou například palníky, munice ve více rozměrech, rozbušky a zapalovače. Provoz 1 500, neboli komunální nářad'ovna, produkoval frézy, nože, upínací nářadí, vrtáky, speciální vrtáky a výstružníky. Stal se tedy jedním z důležitých částí závodu, protože produkce vrtáků každoročně stoupala. V provozu 1 600 se vyráběly letecké kulometry, kanony, speciální náhradní díly a vystřelovací pistole. Označoval se jako oddělení produkce zbraní. Další provoz označený číslem 1 700 se zaměřoval zejména na výrobu součástí pro traktor T 35, proto jeho konkrétní název zněl Výroba traktorů. Mezi výrobky konkrétně patřily podvozky, pásy a náhradní díly. Provoz dále produkoval náboje a pyromechanismy. Předposledním provozním oddělením s označením 1 900 byl Všeobecný provoz, který fakticky zajišťoval chod podniku. Náplň práce tvořily instalace zařízení, elektroinstalace a přemísťování dílen. Poslední provoz nesl název Opravna strojů. Jejím hlavním posláním bylo udržování výrobních strojů a dalšího náčiní nutného k výrobě.⁶⁴

Během roku 1955 se výrobním provozům dařilo úspěšně plnit stanovené úkoly. Hlavní úkoly spočívaly v aktivním přístupu a v maximálním možném využití pracovní doby. Závod se postupně připravoval na zabezpečení plánovaných úkolů pro další pětiletý plán.

Zbrojovka Vsetín splnila plán hrubé výroby na 103, 2% s celkovou hodnotou 229 784 tis. Kčs.

Téměř všem výrobním provozům se podařilo splnit stanovené plány. Provoz 1 300 se specializoval na produkci nástrojů pro výrobu v dalších provozech. Vzhledem k poměrně dobrému plnění plánu se postupně zvyšoval počet objednávek na výrobu

⁶⁴ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 152, inv. č. 176, *Roční výkazy*

náradí pro ostatní podniky. Provozu 1 400 se podařilo splnit stanovené úkoly v dřívějším termínu, přestože se potýkal s problémy při zavádění výroby zapalovačů a 14, 5 mm munice. Taktéž na provoz 1 500 se zařadil mezi úspěšná výrobní oddělení. Hlavní důvod dobrého plnění spočíval v bezproblémové dodávce materiálu a dodržování technologií výroby. Jediným neúspěšným provozem se stal provoz 1 600. Příčinou byly konstrukční změny u výrobního programu kanonů, které vedly k dočasnému pozastavení výroby. Prvním provozem, jenž splnil plán, se stal provoz 1 700. Přesto se i zde vyskytly problémy, zejména se jednalo o zpožděné dodávky materiálu a náběh výroby podvozků pro traktor T 35.⁶⁵

Plnění plánu bylo v průběhu celého roku 1956 uspokojivé. Podniku se dokonce podařilo za první čtvrtletí získat Čestné uznání III. stupně a ve třetím čtvrtletí Čestné uznání II. stupně, které již bylo spojeno s finanční odměnou.

Závod ve Vsetíně splnil plán hodnoty hrubé výroby na 101, 9 %, což konkrétně činilo 281 427,4 tis. Kčs.

Jedním z hlavních záměrů druhé pětiletky byla snaha minimalizovat produkci zmetků a s tím spojené zvýšení kvality výrobků. V souvislosti s brzkým přechodem do třetí pětiletky bylo jednotlivým vedoucím oddělení přikázáno vypracování plánů pro všechny oblasti hospodářské činnosti na následující roky. Konec roku 1956 byl charakteristický nedostatečným zásobováním závodu elektrickým proudem. Pro uvedené důvody došlo k úpravám pracovních směn a všechny provozy měly šetřit elektrickým proudem i pevným palivem.⁶⁶

V roce 1957 splnila Zbrojovka Vsetín plán hrubé výroby na 103, 8 %, tedy 304 960, 2 tis. Kčs. Plán byl splněn na více než 100 %, přestože poměrně často docházelo k problémům s dodávkami materiálu. Plnění hrubé výroby bylo ve všech měsících dosaženo.⁶⁷

Jednotlivé provozy se během roku 1957 nepotýkaly s velkým množstvím problémů. Většina splnila roční plány již v půlce prosince. V provozu 1 500 vyzkoušeli pracovníci nový způsob výroby vrtáků, který se však neujal. V dalším z výrobních oddělení 1 600

⁶⁵ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

⁶⁶ Tamtéž, kart. 2, inv. č. 1751, *Příkazy podnikového ředitele*

⁶⁷ Tamtéž, kart. 152, inv. č. 176, *Roční výkazy*

došlo k zvýšení výroby protiletadlového kanonu, ale naopak ke snížení výroby leteckého kulometu. Významným úkolem všech výrobních i nevýrobních oddělení se stala úspora materiálu. Ve čtvrtém čtvrtletí roku 1957 obdržel vsetínský závod Rudý prapor ministerstva a odborového svazu za výsledky, kterých bylo ve výrobě dosaženo.⁶⁸

V souvislosti s organizací podniku, pod který od roku 1958 nově spadaly závody v Bojkovicích, Slavičíně, Uherském Brodě, Jihlavě a Brně, se výroba a s ní spojený sortiment výrobků značně rozšířily.

Plán hrubé výroby za rok 1958 byl splněn na 105 %, což činilo celkově 354 019 tis. Kčs. Plnění plánu nebylo rovnoměrné. Výrobu ovlivnily zejména kontrolní zkoušky kanonu ve třetím čtvrtletí. Plán se však podařilo splnit dobrými výsledky ve čtvrtém čtvrtletí.⁶⁹

Provoz 1 300 dodával nářadí přibližně 50 dalším podnikům. V provozu 1 400 došlo k ukončení programu na výrobu 14, 5 mm munice, ale naopak se zvýšila výroba rozbušek. Ve výrobním oddělení 1 500 se stále zvyšoval objem výroby vrtáků. Program výroby fréz byl ukončen. Provoz 1 600 se potýkal s problémovou kvalitou součástek pro výrobu zbraní. Nosnými programy však stále zůstávaly protiletadlové kanony a letecké kulometry. V posledním výrobním provozu 1 700 došlo k ukončení výroby podvozků na pásový traktor a ukončení výroby součástek munice. Náhradní program byl převzat ze ZPS Gottwaldov, konkrétně se jednalo o výrobu velkopřůměrových okrouhlých pletacích strojů. Jedná se o důležitou událost, jelikož pletací stroje se v blízké budoucnosti stanou jedním z nosných programů závodu. Opravná strojů se zabývala zejména modernizací stávajícího strojového parku.⁷⁰

Na počátku roku 1959 stálo před pracovníky vsetínského závodu velké množství úkolů. Nejdůležitějším se mělo stát zavedení nových 22 výrobních programů. Plán hrubé výroby se podařilo splnit na 103, 7 %, celkově se jednalo o 338 140, 6 tis. Kčs.⁷¹

⁶⁸ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 171, *Výkazy o výrobě*

⁶⁹ Tamtéž, kart. 152, inv. č. 176, *Roční výkazy*

⁷⁰ Tamtéž, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

⁷¹ Tamtéž, kart. 255, inv. č. 278, *Plány výroby*

Jak již bylo výše uvedeno, přechod na civilní výrobu byl realizován převodem výroby z tehdejšího Gottwaldova. Jednalo se o pletací stroj s názvem Interlock. V roce 1959 se vyrobilo prvních 130 kusů, z toho 80 určeno pro vývoz do zahraničí.⁷²

Provoz 1 300 zajišťoval náběh nových programů. Další provoz 1 400 zvýšil objem výroby rozbušek a zapalovačů v souvislosti s ukončením produkce muničních programů. Ve výrobním oddělení 1 500 opět narostla výroba vrtáků, které se stále vyráběly technologií frézování drážek. Oddělení se však potýkalo s problémy v oblasti dodávek materiálu. Největší objem výroby zabezpečoval provoz 1 600, nosným programem zůstala výroba protiletadlového kulometu, avšak ten již neměl být umístěn na lafetě, nýbrž na vozidle Praga V3S. Po letech skončil program výroby leteckého kulometu NR 23 KM. Přípravoval se však náhradní program výroby pěchotního kulometu ráže 7, 62 mm pod názvem Rachot. Výrobní provoz 1 700 již plně naběhl na produkci nového programu výroby stavu Interlock. Využití strojů se pohybovalo pouze na poloviční výkonnosti. Opravna strojů musela řešit větší počet porouchaných zařízení než v minulém roce.⁷³

Poslední rok druhé pětiletky již nebyl tak úspěšný jako ty předešlé. Plán hrubé výroby se podařilo splnit na 100, 3 %, což činilo 374 382 tis. Kčs., avšak plán výroby zboží ze sta procent splněn nebyl. Vsetínský závod dosáhl na 99, 2 % plánované výroby zboží. Problém vznikl zejména na provozech 1 500 a 1 600.⁷⁴

Na provozu 1 300 se podařilo plánovanou výrobu úspěšně plnit. Bylo dosaženo dokonce 160 % a stanovené cíle oddělení splnilo již v listopadu. I další provoz s označením 1 400 úspěšně splnil zadané úkoly. Vyrobené rozbušky se velmi dobře prodávaly do zahraničí, celkově se vyprodukovalo na 36 mil. kusů. Provoz 1 500 rovněž zaznamenal růst v objemu výroby ve srovnání s předešlými léty, avšak plánovaný nárůst nebyl dosažen. K výrobě nově zavedených drážek vrtáků byly využity tvářecí automaty. Nové automaty spořily materiál, snižovaly čas výroby, zvyšovaly kvalitu vrtáků a šetřily elektrickou energii. V oddělení 1 600 se připravovala výroba vzduchových tryskových stavů, přesto měl provoz stále speciální charakter výroby. Největším úkolem se stalo zavedení výroby pěchotního kulometu ráže 7, 62 mm. Zavádění nového výrobního programu se potýkalo s velkým množstvím problémů, což způsobilo, že provoz nesplnil

⁷² ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 292, inv. č. 591, *Předávání licenční dokumentace*

⁷³ Tamtéž, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

⁷⁴ Tamtéž, kart. 256, inv. č. 289, *Účetní tabulky souhrnné*

nejen zadané množství výroby pěchotního kulometu, ale i další produkované výrobky nedosáhly požadovaného objemu kusů. Jednalo se například o již zmiňované protiletické kanony. Provoz 1 700 úspěšně navyšoval produkci pletacích stavů Interlock. Došlo již k úplnému ukončení výroby zařízení do traktorů. Pro stávající poptávku po náhradních dílech bylo překročeno k předání výrobního programu do jiného podniku. Pracovníci provozu zahajovali přípravu dalšího z civilních programů – hydraulický tryskový stav. Opravna strojů zaznamenala větší množství oprav než v minulém roce.⁷⁵

V pondělí 29. srpna 1960 se konal celozávodní aktiv, který měl za úkol seznámit pracovníky závodu s úkoly třetí pětiletky. Jednalo se o zvýšení výroby na 186 %, nosným programem se stala výroba textilních strojů, vytvoření zdrojů pro financování bytové výstavby, sociálních a zdravotních zařízení. Mezi další úkoly patřilo zejména zkvalitnění a zvýšení stavů strojního parku a s tím spojené kvality výrobků.⁷⁶

Rok 1961 byl prvním rokem třetí pětiletky. Stanovených plánů předchozího roku se nepodařilo dosáhnout. Bylo tedy žádoucí, aby se všichni zaměstnanci ihned ze začátku roku snažili nově určených cílů dosáhnout. Hlavní úkoly počítaly se splněním hodinové produktivity práce, snížením pracnosti výrobků a snížením doby přesčasů, což mělo zajistit zavedení dvousměnného provozu.

Z výrobního hlediska bylo nejdůležitější zajistit naběhnutí nových výrobních programů. Jednalo se hydraulické stavy, pneumatické stavy a pletací stroje Vanit. Dále pokračovala výroba zbraní, postupoval zejména program Rachot. Kromě výše uvedených tvořily velký objem výroby komunální náradí a důlní rozbušky. Závod se však stále potýkal s problémy v dodávkách materiálu, což značně ovlivnilo zejména výrobu vrtáků. Pro rok 1961 byla vsetínskému závodu stanovena hrubá výroba v celkové ceně 312 093 tis. Kčs. Plán se podařilo splnit na 101 %. Největší problémy s dodávkami materiálu zaznamenaly provoz 1 400, 1 500 a 1 600.⁷⁷

Provoz 1 300 patřil mezi nejúspěšnější. Nejvýznamnější událostí byla pravděpodobně instalace nového stroje. Konkrétně se jednalo o elektrickou vyjiskřovačku. Uvedený stroj se dal využít k řezání či vytvarování výrobků. Na provoz 1 400 se sortiment výrobků skládal stále zejména z rozbušek různých typů. Nebylo

⁷⁵ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

⁷⁶ Tamtéž, kart. 258, inv. č. 315, *Návrh na vytížení podniku*

⁷⁷ Tamtéž, kart. 152, inv. č. 176, *Roční výkazy*

dosazeno požadovaného počtu vyrobených nábojů, přesto provoz plán hrubé výroby splnil. Oddělení výroby vrtáků s označením 1 500 procházelo během roku rekonstrukcí. Přesto se stalo prvním, které splnilo plán výroby. Hlavním produktem se staly tvářené vrtáky. Provoz 1 600 byl jedním z provozů, kterému se nepodařilo splnit plán v loňském roce. Proto došlo k zavedení opatření, která měla této situaci předejít. Opatření se neminula účinkem, jelikož provoz 1 600 plán výroby splnil na 103 %. Z pohledu sortimentu došlo k ukončení výroby protileteckého kanonu. Nový výrobní program pneumatických stavů P 105 vyprodukoval první prototypy koncem června. Po odstranění sledovaných nedostatků začala sériová výroba. Stav vyžívala například tkalcovna Kolora ve Slané u Semil. Poslední z výrobních provozů označený jako 1 700 produkoval jako hlavní výrobek pletací stroj Interlock. Další produkty tvořily pletací stroj Vanit a nově konstruované hydraulické stavy H 105. Opravná strojů splnila plány již v polovině prosince. Výzkumné středisko nástrojů vyvinulo novou technologii výroby vrtáků. Dosud využívaný způsob protlačování za studena vystřídalo ve výrobě určitých částí tzv. protlačování za tepla. Nový způsob výroby byl daleko úspornější, podařilo se uspořit až 50 % materiálu. Přesto již zavedený způsob výroby protlačováním za studena pro určité části výrobků přetrvával.⁷⁸

V následujícím roce 1962 se hlavní úkoly pro vsetínskou Zbrojovku nezměnily. Přesto se z hlediska produkce jedná z pohledu historie o jeden ze slabších roků. Ve zmíněném roce se nepodařilo naplnit jak plán hrubé výroby, tak plán výroby zboží. Je samozřejmě nutné zmínit, že stanovené úkoly se oproti loňskému roku navýšily. Přetrvávaly problémy s dodávkou materiálu, což je spojeno s jeho nedostatkem. Dalším problémem byla nedostatečná kooperace jednotlivých provozních oddělení. Přestože celkově výrobní plán nebyl splněn, některé výrobní programy se podařilo uskutečnit. Například můžeme jmenovat programy Rachot, nářadí na otvory, výrobu elektrických pletacích strojů a v neposlední řadě program výroby důlních rozbušek. Celkově závod splnil stanovené plány z pohledu hrubé výroby na 96, 7 % a z pohledu výroby zboží na 99, 1 %. Hrubá výroba činila celkem 329 857 tis. Kčs a výroba zboží 321 393 tis. Kčs. V porovnání s minulým rokem 1960 objem výroby přesto narostl.⁷⁹

⁷⁸ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

⁷⁹ Tamtéž, kart. 258, inv. č. 319, *Plány výroby*

Provoz 1 300 - operační nářad'ovna - splnil plán výroby na více než 106 %. Potýkala se zejména s problémy v dodávkách operačního nářadí vzhledem k velkému množství nových výrobních programů. Další provoz 1 400 splnil předepsané úkoly obdobně. Nosným programem zůstávala nadále produkce důlních rozbušek. Notně pomohl nový automat na výrobu hřebenů pilulí, které tvořily jádro rozbušky. Provoz 1 500 byl dalším úspěšným provozem, hlavní sortiment tvořily tvářené a protlačované vrtáky. Jediným neúspěšným provozem z hlediska objemu zboží se stal provoz výroby zbraní 1 600. Úspěšným výrobním programem byla pouze produkce pěchotního kulometu. Dne 30. prosince se podařilo dokončit 500. tryskový stav P 105, kdy všechny kusy směřovaly do leningradského závodu Rabočij. Provoz 1 700 taktéž splnil plán z více než 100 %. Nosný program tvořily okrouhlé pletací stroje. Dalším důležitým výrobkem byl pletací stroj Vanit, jehož výkon dosahoval dvojnásobku oproti používaným člunkovým stavům. Opravna strojů se mimo modernizaci strojového parku soustředila rovněž na produkci nových strojů. Jednalo se zejména o soustruhy, které využívala komunální nářad'ovna. Během roku 1962 se v provozu 1 900 utvořila modelárna, která produkovala odlitky. Nově vzniklá modelárna tedy byla schopna pružně reagovat v případě chybějících výrobních modelů, což značně urychlovalo výrobu.⁸⁰

Počátek roku 1963 byl ovlivněn velkými mrazy, kdy teploměry naměřily teplotu pod 20 °C. Nízké teploty přetrvávaly po celý měsíc únor. Počasí se podepsalo na problémech s dodávkou materiálu, výpadcích elektrické energie, apod. Výše uvedené problémy poznamenaly první čtvrtletí. V dalších částech roku se zaměstnanci snažili způsobené prodlení ve výrobě dohnat. Plán hrubé výroby se podařilo splnit na 103, 5 %. Plán zboží byl rovněž splněn. Hrubá výroba dosáhla výnosu 355 890 tis Kčs.⁸¹

Jednotlivá oddělení splnila předepsané cíle v průběhu prosince. Provoz 1 300 vysoce překročil předepsaný plán objemu výroby. Pracovníci se aktivně podíleli na zabezpečení výroby trysek pro vzduchový stav P 105. Další z výrobních provozů 1 400 splnil objem výroby téměř na 102 %. Nosné programy tvořily výroba důlních rozbušek, munice 14, 5 Cp a zapalovače ČZ 301, který byl však v témže roce ukončen. Výrobní oddělení 1 500 splnilo plány jen lehce přes 100 %. Problémy nastaly zejména s nedostatkem rychlořezné oceli, což ovlivnilo počet vyrobených kusů. Provoz 1 600 splnil předepsaný plán výroby, avšak nepodařilo se vytvořit dostatečný počet kusů

⁸⁰ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 278, inv. č. 483, *Plán výroby*

⁸¹ Tamtéž, kart. 302, inv. č. 635, *Plán výroby*

pěchotních kulometů 7, 62. Výroba se přesto zaměřovala zejména na tryskové stavy P 105, kde bylo nutno zvýšit výrobu v porovnání s minulým rokem na 165 %. Další úkoly spočívaly ve snížení pracnosti na jednotlivých výrobcích, zejména pěchotním kulometu. Překročení plánu se rovněž podařilo provozu 1 700, kdy oddělení vyprodukovalo navíc 10 kusů tryskových stavů H 125, dva stavy H 145 a dva pletací stroje Vanit. Hlavní náplní opravny strojů bylo zabezpečení generálních, velkých a malých oprav. Pro zajištění a dodržení plánovaných termínů došlo k vytvoření skupiny, která měla zajistit vytvoření seznamu strojů vhodných pro opravy.⁸²

Taktéž v roce 1964 objem výroby narůstal. Za první a druhé pololetí závod obdržel Rudý prapor Ústředního výboru odborových svazů zaměstnanců ve strojírenství. Hlavním úkolem mělo být zvýšení počtu vyrobených důlních elektrických rozbušek a tkalcovských stavů P 105. Pro uvedený rok se podařilo plán splnit na 102, 5 % v hrubé výrobě, tedy 394 959 tis. Kčs a ve výrobě zboží na 105%, v celkové hodnotě 295 578 tis. Kčs.⁸³

Provoz 1 300 opět překročil výrobní plán. Jeho hlavní úkol spočíval v zabezpečení dodávek operačního nářadí pro nové programy a zejména pro již zavedený program výroby P 105. V dalším z provozů 1 400, který se specializoval na rozbušky, se mimo jiné vyráběly produkty pro závody v Bojkovicích, Slavičíně a pro další odběratele. Výroba rozbušek se oproti loňskému roku navýšila o 55 %. Provoz 1 500 se soustředil stejně jako v minulých letech na výrobu vrtáků. V posledním čtvrtletí bylo rozhodnuto o přesunutí výroby středících vrtáků do závodu v Jablůnce. Ve výrobním provozu 1 600 se nejvýznamnějším produktem stal tryskový stav P 105, u kterého narostl oproti loňsku objem výroby na dvojnásobek. Uvedené tryskové stavy se ve velkém počtu vyvážely zejména do SSSR. Dalších 1 503 stavů se vyvezlo do BLR, NDR, Chile, Itálie a Rumunska. Provoz 1 700 vyprodukoval méně pletacích stavů než v roce minulém. Pokračovala výroba pletacího stroje Interlock, postupně docházelo k přípravám nové výroby stroje Unio. Na brněnském veletrhu byl představen velkopřůměrový pletací stroj Žakár, který sklídl velký úspěch. Provoz 1 900 se zaměřoval na zabezpečení pomocných

⁸² ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

⁸³ Tamtéž, kart. 312, inv. č. 687, *Plán výroby*

prací souvisejících s nosnými programy. Opravná strojí dostala za úkol snížit čas, který byl nutný ke generálním opravám na strojích, které poté chyběly ve výrobě.⁸⁴

Poslední rok třetí pětiletky 1965 ještě nepodléhal nové soustavě řízení národního hospodářství. V porovnání s minulým rokem opět narostl objem výroby. Vsetínské Zbrojovce se opět podařilo překročit stanovený výrobní plán. Hrubá výroba dosáhla 103,1 %, celkem 416 515 tis. Kčs. Výroba zboží 106,9 %, tedy 283 361 tis. Kčs.⁸⁵

Provoz 1 300 trojnásobně přesáhl stanovený plán výroby. Produkce nářadí pro program P 125 a nově zaváděný program Unio se staly nejdůležitějšími ze zadaných úkolů. Přesto rozsah operačního nářadí přesahoval kapacitní možnosti provozu. Na provozu 1 400 se zaměřovali na zdokonalování důlních elektrických rozbušek. Avšak v porovnání s loňským rokem došlo k poklesu v objemu výroby. Celkem se vyrobilo o devět milionů rozbušek méně. Taktéž výroba munice se snížila na polovinu. Provoz 1 500 rovněž překročil plán. Zde se objem výroby vrtáků naopak zvýšil téměř o půl milionu. Provoz 1 600 měl největší objem výroby ze všech výrobních provozů podniku. Hlavním odběratelem tryskových stavů na území Československa byly Bavlnářské závody Ružomberok, kde pracovalo více než 400 stavů P 105. Jednalo se o největší tkalcovnu v ČSSR. Objem výroby pěchotních kulometů se taktéž podařilo splnit. Nepodařilo se však vyrobit 10 kusů pletacích strojů Žakar. V provozu 1 700 se zaměřili na produkci strojů Interlock a Unio. U prvního zmíněného produktu se plán zboží podařilo splnit, u druhé nikoliv. Provoz 1 900 provedl rekonstrukci lamelárny pro bezproudové niklování. Hlavním úkolem tohoto oddělení však zůstávalo zajištění bezporuchového chodu závodu.⁸⁶

Vedení podniku v tomto období stálo před otázkou, který výrobní program bude uvolněn. Vzhledem ke každoročně se zvyšující výrobě hydraulických, pletacích a pneumatických stavů nebylo možno kapacitně všechny programy zvládnout. Konečné rozhodnutí ředitele Karla Hoplíčka znělo předat výrobu hydraulických stavů do závodu v Týništi nad Orlicí.⁸⁷

⁸⁴ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

⁸⁵ Tamtéž, kart. 327, inv. č. 688, *Hlavní kniha*

⁸⁶ Tamtéž, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

⁸⁷ Tamtéž, kart. 747, inv. č. 1751, *Příkazy podnikového ředitele*

Během roku 1965 došlo k prodeji licence výroby hydraulických stavů do Japonska firmě ENSHU Limited ve městě Hamatsu. V souvislosti s prodejem navštívili vsetínskou Zbrojovku tři japonští konstruktéři, kteří v závodě během března a dubna získávali praktické dovednosti. Mezi další významné návštěvníky se řadil podnikový ředitel závodu Rabočij v Leningradu. Při své návštěvě zde objednal dalších 414 tkalcovských stavů P 125.⁸⁸

V roce 1966 vstoupil vsetínský závod do prvního roku dalšího pětiletého hospodářského plánu. Je nutné poznamenat, že se jednalo o jeden z nejúspěšnějších roků v celé historii Zbrojovky. Plánovaný objem nebyl pouze splněn, ale dokonce vysoce překročen. Podnik za své úsilí obdržel Rudý prapor vlády. Plán hrubé výroby se podařilo splnit na 111, 1 %, konkrétně se jednalo o 309 538 tis. Kčs, což bylo z hlediska plánované ekonomiky zatím historickým maximem. Plán zboží byl splněn bez jedné desetiny na 110 %, tedy 306 705 tis. Kčs.⁸⁹

Jednotlivá oddělení se podílela na plnění plánu následovně. Hlavním produktem provozu 1 300 se stala produkce zařizovacích sad operačního nářadí pro výrobní programy Žakar a Unio. Na provozu 1 400 se výroba důlních rozbušek zvýšila v porovnání s minulým rokem téměř o čtvrtinu. Vzhledem k faktu, že rozbušky podstoupily testy v Dortmundu v tehdejší NSR, obdržely schválení, které umožňovalo jejich použití ve všech dolech Evropy. Provoz 1 500 se nadále zabýval produkcí vrtáků. V porovnání s minulým rokem došlo k nárůstu, co se týče vyrobených kusů. Jednalo se zejména o válcové vrtáky, které byly zčásti importovány do Brazílie. Ve výrobním oddělení 1 600 došlo naopak ke snížení počtu vyrobených tryskových stavů. Hlavní úkol spočíval v zajištění dostatečného počtu výroby širších stavů P 125, které sloužily ke tkaní umělých vláken. Celkem 48 kusů mělo být dodáno do Anglie. Nejsledovanějším programem v roce 1966 měly být výrobní programy Žakar a Unio, jejichž produkce probíhala na provozu 1 700. Vzhledem ke zpoždění ve výrobě bylo rozhodnuto o zapojení provozu 1 600, který produkoval části strojů. Provoz 1 700 vyrobené části montoval dohromady. Hodinová norma stroje činila asi 55 kg úpletu za osm hodin. Opravná stroje se zaměřovala na generální opravy.⁹⁰

⁸⁸ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1965, č. 11, s. 2.

⁸⁹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 327, inv. č. 688, *Hlavní kniha*

⁹⁰ Tamtéž, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

V červenci roku 1966 navštívil výrobní oddělení vzduchových tryskových stavů ředitel anglické textilní společnosti Ernest Cotterill. Právě jeho společnost měla o uvedené stavy enormní zájem. Jeho obchodní návštěva notně pomohla budoucímu vývozu tryskových stavů do Anglie.⁹¹

Jak již bylo uvedeno, rok 1966 byl jedním z historicky nejúspěšnějších. Následující rok 1967 však na něho v mnohém navázal. Plány se podařilo opětovně překročit. Hrubá výroba činila 435 737 tis. Kčs, což procentuálně dělalo 104, 6 %. Výroba zboží byla splněna ze 103, 5 %, v celkové hodnotě 427 543 tis. Kčs.⁹²

V provozu 1 300 se již nesoustředili pouze na dodávky operačního nářadí pro pletací stroje Žakar a Unio, ale i na výrobu nářadí do pletacích strojů Interlock a tryskových stavů P 155. Provoz 1 400 bojoval s problémy v dodávkách kabelů ze závodu Kablo Vrchlabí, což se podepsalo na počtu vyprodukovaných rozbušek. Na konci roku 1967 měl provoz zajistit rozběh výrobního programu ČZ 301 A. V provozu 1 500 se vyprodukovalo opět větší množství vrtáků než v loňském roce. Vzhledem k úspěchům došlo k instalaci dvou nových tvářecích automatů, což zajistilo plné využití kapacit. Na provozu 1 600 zajišťovali výrobu 150 pletacích stavů P 125 určených pro vývoz do Anglie. Naopak se snížil počet vyprodukovaných pěchotních kulometů. V posledním výrobním provozu 1 700 se ve velkém množství produkovaly pletací stroje Unio, Vanit a Žakar. Jejich složitá konstrukce a časová náročnost z nich dělaly velice kvalitní stroje. Mimo uvedené pletací stroje se pracovníkům podařilo vyrobit nový pletací stroj, který dostal jméno Meto 32. Jeho hlavním produktem se mělo stát prádlo a svrchní ošacení.⁹³

Dva výrobky produkované vsetínským závodem se v roce 1967 dočkaly úspěchu. Prvním z nich byly vrtáky, které v soutěži pořádané finskou firmou Valmet obsadily třetí místo. Vzhledem k výsledkům se proto otvíraly nové vývozní možnosti do oblasti skandinávských zemí. Druhým úspěšným výrobkem se staly důlní rozbušky, které byly schváleny k používání ve francouzských dolech.⁹⁴

⁹¹ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1966, č. 28, s. 1.

⁹² ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 327, inv. č. 688, *Hlavní kniha*

⁹³ Tamtéž, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

⁹⁴ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1967, č. 23, s. 2.

V reformním roce 1968 vsetínský závod navazoval úspěšně na roky předešlé. Stanovený plán byl překročen. Konkrétně se hrubá výroba splnila na 104, 1 %, tedy 440 074 tis. Kčs, a výroba zboží na 101, 2% s celkovou hodnotou 429 723 tis. Kčs.⁹⁵

Provoz 1 300 stále produkoval široké množství náradí. Hlavním úkolem pro uvedený rok se stalo zajištění operačního náradí pro nové programy, zejména pro tryskový stav P 155. Na provozu 1 400 se začalo s výrobou nového typu rozbušky, která měla odolat vyššímu tlaku. Po nutných testech byla zařazena do prvního stupně jakosti. Přesto se celkově výroba rozbušek snížila. Naopak výroba vrtáků na provozu 1 500 měla stále zvyšující se charakter, čemuž pomáhaly zejména téměř každoročně instalované stroje. Provoz 1 600 v popisovaném roce nesplnil plán ve výrobě tryskových stavů. Je však nutné zdůraznit, že v březnu se podařilo dokončit již 10 000. tryskový stav. Z vyrobeného množství téměř polovina pracovala v SSSR, na 500 kusů v Anglii, dále například v Itálii, NDR, Řecku a Belgii. Velké množství těchto strojů se exportovalo taktéž do zemí jižní Ameriky. O stroje se stále více začaly zajímat Spojené státy americké. Na území Československa tryskové stavy využívaly Jitka Otín u Jindřichova Hradce nebo závody v Liptovském Mikuláši a Ružomberoku. Na provozu 1 700 se vyskytly problémy s počtem stavů zaměstnanců, což se odrazilo na produkci součástí pletacích strojů. Problémy se podařilo vyřešit brigádnickou činností, výpomocí na provozu 1 600 a zejména přesčasovou prací pracovníků z provozu 1 700.⁹⁶

Vedení závodu se snažilo zvyšovat každoročně vývoz, jelikož tuzemské trhy se nejevily jako dostačující odbytiště. Ve spolupráci s PZO Investa a Merkuria byla hledána nová odbytiště, zejména na trzích v kapitalistických zemích.⁹⁷

Rok 1969 ukázal zásadní nevýhody ekonomické reformy, která byla nazývána „Nová soustava hospodářského řízení“. Hlavním problémem se staly odvody ze zisku, které pro rok 1969 činily 168, 6 mil. Kčs. Závod státu odvedl téměř 90 % ze zisku, což bylo následně využito na pokrytí nákladů nerentabilních podniků. Přes výše uvedená fakta se vsetínské Zbrojovce podařilo splnit stanovený plán výroby z více než 100 %. Důležitou součástí ekonomiky podniku byl již zmíněný vývoz zboží do zahraničních zemí.⁹⁸

⁹⁵ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 312, inv. č. 687, *Plán výroby*

⁹⁶ Tamtéž, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

⁹⁷ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 25, inv. č. 50, *Kronika – 3. díl, s. 46-47*

⁹⁸ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 344, inv. č. 691, *Roční uzávěrka*

Na provozu 1 300 se konstruovalo nářadí nejen pro vsetínský závod, ale například i pro Škodu Plzeň. Rozhodujícím úkolem však samozřejmě zůstávala produkce nářadí pro jednotlivé výrobní provozy. Provoz 1 400 rovněž zvyšoval svou produkci, nejednalo se pouze o zvýšení počtu vyrobených důlních rozbušek, ale také o zvýšení výroby zapalovače ČZ 301 A. Významnou událostí pro výrobní oddělení v roce 1969 bylo otevření zkušebny rozbušek, což značně ovlivnilo budoucí produkci. Provozu 1 500 se nepodařilo naplnit plán zejména z důvodu nedostatku materiálu. Sortiment vrtáků byl však neobyčejně široký. I další výrobní provoz 1 600 se nevyhnul problémům. Tryskové stavy se v zahraničí těšily velké oblibě. Dva nové typy byly označeny jako P 105 ZA a P 155 ZA. První z nich využívala zejména Jitka Otín, druhý typ vyžadovaly výrobní závody v Anglii. Negativním z pohledu výroby se stalo pouze snížení počtu vyrobených pěchotních kulometů. Na provozu 1 700 se vyžadovalo zvýšení ve výrobě v podobném duchu jako ve výše uvedených výrobních odděleních. Úkoly se podařilo zabezpečit, avšak důležitou událostí bylo navázání spolupráce s panem Moratem. Jednalo se o konstruktéra pletacích strojů z NDR, který v dalších letech významně pomohl proniknutí na západoněmecké trhy.⁹⁹

Poslední rok čtvrté pětiletky předpokládal další zvýšení produkce výrobků. Zvýšení se podařilo zajistit a stanovený plán dokonce překročit, i přesto, že během roku došlo k jeho přehodnocení. Celkový objem vývozu nadále narůstal, což bylo vedením podniku velmi pozitivně vnímáno. Stanovený plán výroby zboží se podařilo splnit na 100, 4 %, což činilo 561 980 tis. Kčs.¹⁰⁰

Jednotlivé výrobní provozy si i v tomto roce s navýšením poradily. Provoz 1 300 bez větších problémů zajišťoval dodávky nářadí pro další výrobní provozy. Provoz 1 400 navýšil výrobu důlních rozbušek a zapalovače ČZ 301 A, což bylo jeho nosným programem. Zdokonalení funkcí důlních rozbušek přineslo nové odběratele z NDR. Na provozu 1 500 se opět navýšil počet strojů sloužících při výrobě vrtáků, což se samozřejmě promítlo na počtech vyrobených kusů, avšak v posledním čtvrtletí se provoz musel potýkat s problémy s dodávkou elektrické energie. Důležité je podotknout, že jednu třetinu finského trhu s vrtáky pokrývala právě vsetínská Zbrojovka. Provoz 1 600 se stal dalším z úspěšných oddělení, přestože se počet vyrobených kusů pěchotního

⁹⁹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹⁰⁰ Tamtéž, kart. 346, inv. č. 694, *Výsledovka*

kulometu opět snížil. Na druhé straně se navýšil počet vyrobených tryskových stavů. Poslední výrobní oddělení 1 700 překročilo plán téměř o dvě procenta. Mimo jiné došlo i k obměně sortimentu. Pletací stroj Vanit byl nahrazen novým typem nazývaným Jervy, který sloužil k výrobě potahových látek a teplákoviny. Po 10 letech se ve vsetínském závodě přestaly produkovat pletací stroje Interlock, jelikož již nespĺňovaly stále se stupňující požadavky. V poslední řadě došlo k ukončení výrobního programu Unio, zejména z důvodu náročnosti na obsluhu.¹⁰¹

Nejvýznamnější událostí z pohledu výroby se přes vše výše popsané stalo otevření výrobní haly M 1, čímž závod získal 10 891 m² výrobní plochy. Je nutné poznamenat, že hala svému účelu začala plně sloužit až v následujícím roce. Svou velikostí i počtem výrobních linek se stala nejmodernějším pracovištěm areálu závodu.¹⁰²

Rokem 1971 vstoupila Zbrojovka Vsetín do prvního roku již páté pětiletky. Nový pětiletý plán počítal s objemem zboží v hodnotě 986 mil. Kčs v součtu následujících pěti let. Nejvyšší nárůst výroby byl plánován pro výrobu textilních strojů. Zde byl očekávaný nárůst o 61 %. Plán rovněž počítal s vývozem zboží do zahraničí v celkové hodnotě přesahující jednu a tři čtvrtě miliardy Kčs ve výhledu dalších pěti let.¹⁰³

V roce 1971 se podařilo splnit stanovené úkoly ve výrobě zboží na 101 % v celkové hodnotě 624 285 tis. Kčs. Celoroční plán byl dosažen již čtyři dny před koncem roku.¹⁰⁴

Provoz 1 300 se podílel výrobou operačního nářadí nejen na fungování výrobních provozů ve vsetínském závodě, ale rovněž v závodě v Jablůnce. Na provozu 1 400 se kromě dosud produkováných rozbušek začalo s výrobou nového typu označovaného jako JED 1. Pro zvýšení kapacity výroby byl dodán nový stroj. I v dalším výrobním provozu 1 500 se dočkali nového stroje SW 18. V porovnání s loňským rokem se podařilo vyrobit o více než jednu a půl milionu vrtáků. Provoz 1 500 úspěšně vyráběl stavy s označením P 125 B. Kromě produkce nových strojů se podařilo repasovat 150 stavů P 155 A. Většina produkce byla určena na vývoz do SSSR. Provoz 1 700 již nově vyráběl pletací stroj Jervy, kterého se prvním rokem výroby podařilo vyrobit 40 kusů. Nosným programem

¹⁰¹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹⁰² Tamtéž, kart. 434, inv. č. 862, *Plány investiční výstavby*

¹⁰³ Tamtéž, kart. 411, inv. č. 776, *Plán výroby na léta 1971-1975*

¹⁰⁴ Tamtéž

povozu však byl pletací stroj Žakar. Mimo výrobní úkoly se musel provoz 1 700 popasovat s reorganizací výrobních dílen.¹⁰⁵

Z výrobků produkovaných ve vsetínském závodě se na výstavě textilních strojů ITMA v Paříži představil prototyp pod označením P 165 Z8 pro tkaní lehkých a středně těžkých tkanin. Dalšími výrobky byly tryskový stav P 125 Z A 8, dále stav nové generace Jettis 230 a pletací stroj ŽAKAR – ODZI.¹⁰⁶

V následujícím roce 1972 se v souvislosti s výrobou jednalo o zajímavý rok. Mezi významné události lze zařadit zejména mezinárodní symposium o tryskových stavech, kterého se zúčastnili odborníci z kapitalistických i socialistických zemí. Symposium se konalo ve Velkých Karlovicích v rekreačním středisku Svit Gottwaldov. Podnik rovněž obdržel Rudy prapor páté pětiletky. Významným mezníkem se stalo vyrobení 20 000. tryskového stavu.¹⁰⁷

Plán pro rok 1972 počítal s dalším zvyšováním objemu výroby. Konkrétně se vyprodukovalo zboží v celkové hodnotě 696 708 tis. Kčs a plán byl splněn na 100, 3 %.¹⁰⁸

Přestože měl provoz 1 300 stanoven nejvyšší plán výroby, podařilo se mu ho úspěšně splnit. Nejsložitější byly úkoly ve výrobě součástek pro pletací stroje a tryskové stavy. Na provozu 1 400 se rovněž podařilo plán naplnit, avšak pracovníci se potýkali s problémy v dodávkách palníkového drátu. Dalším problémem byla větší poruchovost strojů v první polovině roku, což znamenalo jisté omezení výroby. Sériovou výrobu tvořilo již 17 typů rozbušek. Nárůst výroby vrtáků na provozu 1 500 se opětovně podařilo nejen zopakovat, ale dokonce zdvojnásobit. Oproti minulému roku se vyrobilo o tři miliony vrtáků více. Nárůst ve výrobě byl spojen s instalací nového výkonného výrobního stroje. Provoz 1 600 se plně soustředil na produkci tryskových stavů P 125, které doplňovaly stavy s označením P 105 a P 155. Jak již bylo zmíněno, podařilo se vyrobit jubilejní kus. Další článek sortimentu tvořil pěchotní kulomet, kde počet vyrobených kusů oproti loňsku klesl. Na provozu 1 700 se produkce zaměřila zejména na pletací stroj

¹⁰⁵ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹⁰⁶ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1971, č. 23, s. 1.

¹⁰⁷ Tamtéž, 1972, č. 29, s. 1.

¹⁰⁸ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 411, inv. č. 776, *Plán výroby na léta 1971-1975*

Žakar. Vyroběný počet uvedeného výrobního stroje dosáhl množstvím 674 kusů historického maxima. Právě pletací stroj Žakar byl ve velkém objemu vyvážen do NSR.¹⁰⁹

Plán na rok 1973 ukládal zvýšení výroby v porovnání s minulým rokem o téměř 9 %. Největší nárůst byl spojen s nejdůležitějšími výrobními provozy, tedy výrobou tryskových stavů a textilních strojů. Vsetínský závod splnil stanovený plán na 100, 1 % ve výrobě zboží s celkovou hodnotou 752 793 tis. Kčs. Hodnota celkového vývozu činila více než půl miliardy Kčs.¹¹⁰

Rok 1973 byl pro provoz 1 300 poměrně náročný. Nově spuštěné výrobní programy P 125 ZA 8, P 165 ZB 8, pletací stroje Jepy a Meto, ale i stávající výrobní programy potřebovaly velké množství operačního nářadí. Na provozu 1 400 se počet vyrobených kusů elektrických rozbušek snížil. Bylo to však způsobeno zejména přechodem výroby na produkci rozbušky s antistatickou odolností. Provoz 1 500 opět zdokonalil proces výroby vrtáků. K již využívaným technologiím nazývaným protlačování za studena a protlačování za tepla byla nově přidána technologie vybrušovací. Pro využití nové technologie výroby se stalo zásadním odkoupení automatu RU 03 od firmy Gühring. Provozu 1 600 se podařilo dosáhnout zvýšení výroby o 617 tryskových stavů v porovnání s loňským rokem. Ani uvedené číslo však nezajistilo splnění plánu. Nejdůležitějším výrobkem se stal tryskový stav P 165 ZB 8, který byl určen k prezentaci na výstavách. Výrobnímu provozu 1 700 se naopak podařilo dosáhnout požadovaného zvýšení výroby, když v porovnání s minulým rokem vyprodukoval o 131 kusů více. Ve výrobě od března vypomáhala nově instalovaná frézka.¹¹¹

Ve středu 21. února 1973 došlo k otevření předváděcí síně vsetínské Zbrojovky, která sídlila v budově na Žerotínově ulici ve Vsetíně. Zájemci se zde mohli seznámit s výrobky a vidět je při plném provozu. Další využití budovy bylo ryze obchodní. V zadní místnosti se v budoucnu počítalo s možností obchodních jednání doplněných o filmové záběry z výroby.¹¹²

Již v úvodu roku 1974 došlo k přijetí několika nepříliš pozitivně přijímaných opatření. Nejdůležitějším z nich bylo rozšíření kooperační výpomoci pro zajištění výroby

¹⁰⁹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹¹⁰ Tamtéž, kart. 411, inv. č. 776, *Plán výroby na léta 1971-1975*

¹¹¹ Tamtéž, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹¹² *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1973, č. 7, s. 1.

tryskových stavů. V budoucnu se přijetí opatření pozitivně projevilo. Celkově se vsetínskému záводу podařilo výrobní plán splnit na 100, 2 % v celkové hodnotě 793 880 tis. Kčs.¹¹³

Na provozu 1 300 se v porovnání s velmi náročným minulým rokem snížil počet vyprodukovaných součástek pro ostatní podniky. Provoz se soustředil na výrobu nářadí pro výrobní provozy vsetínské Zbrojovky. Zejména se jednalo o součástky tryskových stavů, které tvořily významný nosný program. Provoz 1 400 přišel s novým typem rozbušky s označením NO, které mimo kvalitní antistatickou odolnost poskytovaly vysokou vodotěsnost. Vzhledem k úspěšnému využívání technologie vybrušování byly opatřeny dva nové automaty Gühring, které společně s několika dalšími novými stroji zajistily nárůst produkce vrtáků o další bezmála tři miliony. Vzhledem k jasně stanoveným nosným programům se největší nárůst výroby očekával na provozu 1 500. Provoz však nově mohl těžit z již výše zmíněné kooperace, což snižovalo počet kusů, které měly být vyrobeny přímo jeho pracovníky. Celkově vyrobený počet stavů se zastavil na čísle 3 594, z čehož 2 400 bylo určeno k vývozu do SSSR. Na provozu 1 700 se objem zboží nezvýšil. Pracovníci v rámci kooperace vypomáhali provozu 1 600 s montáží tryskových stavů. Hlavním výrobním programem oddělení zůstával pletací stroj Žakar, který tvořil téměř polovinu objemu výroby. V menší míře se produkovaly stroje Jepy, Jervy a Meto, což však bylo způsobeno zejména složitostí montáže.¹¹⁴

Rok 1975 byl poslední rokem páté pětiletky. Jako v letech minulých se počítalo se zvýšením výroby tryskových stavů, které se úspěšně vyvážely do zahraničí. Tryskové stavy se však nestaly nejdůležitějším úkolem výše uvedeného roku. Vsetínský závod měl zajistit výrobu 12 kusů prototypů víceprošlupního tkacího stroje Kontis a pěti kusů elektronicky řízeného pletacího stroje Digiplot. Závodu se podařilo splnit plán zboží na, bez jedné desetiny, 102 %, což činilo hodnotu 833 993 tis. Kčs.¹¹⁵

Provoz 1 300 si ve zkoumaném roce vedl více než dobře. Kromě produkce operačního nářadí se ve velkém objemu vyprodukovaly tzv. vytahovače zalomených šroubů. V neposlední řadě se výroba zabírala součástkami pro stroje Kontis a Digiplot. Provoz 1 400 se taktéž musel přizpůsobit zadaným úkolům a podílet se na výrobě součástek pro výše uvedené prototypy. Přesto všechno dále produkoval rozbušky různých

¹¹³ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 411, inv. č. 776, *Plán výroby na léta 1971-1975*

¹¹⁴ Tamtéž, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹¹⁵ Tamtéž, kart. 411, inv. č. 776, *Plán výroby na léta 1971-1975*

druhů. Rozbušky vyráběné ve vsetínském závodě se tak úspěšně podílely na plnění plánu v oblasti těžby. Provoz 1 500 bez větších problémů splnil zadané úkoly ve výrobě vrtáků. Jako téměř v každém roce se mohl spolehnout na nově využívaný stroj Dehra 10. Na provozu 1 600 měli pracovníci jako již téměř každoročně největší množství zadaných výrobních úkolů. Podařilo se dosáhnout velkého nárůstu výroby, což je spojeno s kvalitní kooperací s jinými provozy, zejména se jednalo o provoz 1 700. Za 15 let se podařilo vyprodukovat více než 30 tisíc stavů, které se setkaly s velkou oblibou nejen v tuzemsku, ale i zahraničí. Poslední výrobní oddělení 1 700 se mimo již zmíněnou kooperaci zabývalo zejména prací na zadaných prototypch. Pracovníci se setkali s poměrně velkým množstvím problémů, které se jim však podařilo vyřešit. Velkým úspěchem se stalo vyprodukování jubilejního 10 000. velkopřůměrového pletacího stroje Žakar.¹¹⁶

Během roku byla předána do užívání nová výrobní hala M 4. Vzhledem k dodávce počítače s označením EC 1030 sovětské výroby muselo být vyhrazeno místo pro jeho provoz. Budoucí využití počítače pro potřeby závodu se stalo aktuálním problémem spojeným s automatizovaným řízením výroby.¹¹⁷

Plán páté pětiletky ukládal závodu velmi složité cíle, které se nakonec podařilo splnit. Objem výroby zboží se podařilo zvýšit na 148 %. Index růstu výroby textilních strojů dosáhl většího úspěchu, než bylo zadáno, konkrétně činil 195 %. Vývozní úkoly byly taktéž naplněny již v listopadu roku 1975. Jen do SSSR se během pěti let celkově vyvezlo 10 300 tryskových stavů.

Rokem 1976 vstoupil podnik Zbrojovka Vsetín do v pořadí šesté pětiletky. Plánované úkoly pro výrobní provozy byly velmi složité. Nosný program pro zmiňované období měl stát na výrobě textilních strojů. Celkově bylo počítáno, že objem výroby podniku v roce 1980 dosáhne 43 % růstu oproti roku 1975. Výše uvedený nosný program měl výrobu téměř zdvojnásobit. Ještě složitější situace byla řešena v oblasti vývozu zboží do zahraničí. V porovnání s rokem 1975 se měl v roce 1980 vývoz na socialistické trhy zdvojnásobit a vývoz na kapitalistické trhy dokonce více než zpětinásobit.¹¹⁸

V roce 1976 se podařilo velmi dobře navázat úspěšným plněním plánu na roky předešlé. Hlavním úkolem se stalo využití nově nainstalovaného počítače EC 1030

¹¹⁶ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹¹⁷ Tamtéž, kart. 747, inv. č. 1751, *Příkazy podnikového ředitele*

¹¹⁸ Tamtéž, kart. 674, inv. č. 1596, *Pětiletý plán výroby na léta 1976-1980*

sovětské výroby především v řízení výroby komunálního nářadí, technické přípravy výroby textilních strojů a evidence materiálně-technického zásobování. Vsetínský závod splnil vymezený plán zboží ze 100, 2 %, v celkové hodnotě 898 224 tis. Kčs.¹¹⁹

Nyní je nutné připomenout přečíslování jednotlivých výrobních provozů, jak již bylo uvedeno v kapitole o správě podniku. Na provozu 1 300 se objem operačního nářadí pro výrobní provozy vsetínského závodu zvyšoval, kdežto pro externí odběratele se objem snižoval. Uvedenou situaci si vyžadovaly nově zavedené výrobní programy. Provoz 400 veskrze zopakoval míru objemu výroby z minulého roku. Vzhledem ke snížení kooperace se závodem v Bojkovicích byla kapacita některých strojů využita k výrobě součástek pro tryskové stavy. Provoz 500 se pohyboval v podobných číslech v oblasti výroby jako v loňském roce. Dodávka čtyř nových strojů Verda opět pomohla výrobě. Jeden stroj měl kapacitu 20 tis. kusů za směnu. Na provozu 600 se soustředili na nosný program, tedy produkci tryskových stavů. Podařilo se jich vyrobit na 4 785 kusů. Do sortimentu byl nově zařazen stav P 125 ZS 8, který se využíval k výrobě skelných vláken. Skelné tkaniny se využívaly zejména v elektroprůmyslu. Ve výrobním sortimentu pro rok 1976 již nenajdeme pýchotní kulomet. Provoz 700 ve zkoumaném roce vyrobil v porovnání s loňským rokem menší počet pletacích strojů, což bylo zapříčiněno ukončením výroby stroje Meto a snížení výroby stroje Žakar. Avšak na druhé straně se podařilo zajistit ověřovací výrobu stroje Metin, jehož produkce se stala v dalších letech nosným programem. V důsledku zmíněného snížení počtu vyrobených pletacích strojů se provoz výrazně podílel na produkci součástek pro tryskové stavy.¹²⁰

Vzhledem k zvyšující se konkurenci na zahraničních trzích se hlavními úkoly roku 1977 staly inovace výrobků, zlepšení kvality a včasné dodávky materiálu. Samozřejmostí byl plánovaný nárůst ve všech výrobních oblastech. Významný úkol spočíval v dodávce 2 400 tryskových stavů do SSSR. Vsetínskému závodu se mimořádně těžké navýšení výroby podařilo dokonce o sedm desetin překročit. Plán výroby zboží s hodnotou 873 539 tis. Kčs se podařilo splnit na 100, 7 %.¹²¹

Provoz 300 stále snižoval objem výroby pro externí odběratele, čímž narůstala produkce operačního nářadí pro nové výrobní programy. Mezi uvedené programy řadíme

¹¹⁹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 674, inv. č. 1596, *Pětiletý plán výroby na léta 1976-1980*

¹²⁰ Tamtéž, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹²¹ Tamtéž, kart. 674, inv. č. 1596, *Pětiletý plán výroby na léta 1976-1980*

inovovaný tryskový stav řady P, pleto-tkací stroj Metap, tryskový stroj Jettis a inovované důlní rozbušky. Na provozu 400 se snížila výroba zapalovače ČZ 301 A, což umožnilo nárůst výroby důlních rozbušek. Provoz 500 navýšil produkci vrtáků, které nově dostaly povrchovou ochranu pasivací v předeřáté páře. Provoz 600 rovněž zvýšil výrobu tryskových stavů na celkový počet 4 917 kusů řady P. Nově inovovaná řada dostala název M 1. Mimo výše zmíněnou dodávku do SSSR se podařilo vyexpedovat 23 tryskových stavů P 125 ZS 8 do USA. Na provozu 700 bylo po 12 letech rozhodnuto o ukončení výroby stroje Žakar. Celkově se podařilo vyrobit více než 10 500 těchto pletacích strojů. Asi polovina pracovala v SSSR a dalších 30 % zamířilo do dalších států. Další zásah do produkovaného sortimentu spočíval v zavedení sériové výroby pletacích strojů Metin. Proběhly první přípravné práce na stavbu nové výrobní haly s označením M 5.¹²²

Plán pro rok 1978 počítal s dalším zvýšením výroby, které však mělo být zajištěno bez nárůstu počtu pracovníků, což znamenalo pouze zvednout produktivitu práce. Plánovaný růst se podařilo splnit a vsetínská Zbrojovka se i v roce 1978 zařadila mezi úspěšné závody. Plán zboží byl splněn na 100, 4 % v celkové hodnotě 918 105 tis. Kčs. Z dílčích cílů se nepodařilo splnit vývozní plán, který byl splněn pouze na 82 %.¹²³

Provoz 300 obdržel několik úkolů. Jednalo se o zkrácení termínu dodávek operačního nářadí, snížení nákladů na výrobu a další na výrobu zaměřené úkoly. Jako každoročně byl určitý podíl výroby určen pro externí odběratele. Provoz 400 navýšil výrobu o bezmála 5 %. Hlavní výrobní program tvořily důlní rozbušky. Plán počítal s výrobou 60 mil. kusů, což se podařilo splnit i přes problémy s dodávkou materiálu. Také výrobní oddělení 500 navýšilo výrobu vrtáků a zadaný úkol čítající výrobu 52, 3 milionů se podařilo splnit. Avšak je nutné poznamenat, že i zde se dodávky materiálu často zpožďovaly. Provoz 600 byl svědkem nejvyššího nárůstu v produkci ze všech výrobních programů. Stanovený plán se podařilo přesáhnout a pracovníci překročili rovněž metu pěti tisíc vyrobených tryskových stavů v jednom roce. Konkrétně se vyrobilo 5 160 kusů. Celkem 375 stavů bylo určeno na vývoz do USA. Jednalo se o tryskové stavy s označením P pro tkaní

¹²² ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹²³ Tamtéž, kart. 674, inv. č. 1596, *Pětiletý plán výroby na léta 1976-1980*

skelných vláken ve speciálním rozměru 128 cm. Provoz 700 se ve zkoumaném roce zaměřoval na produkci pletacích strojů Metin a Jettis. Všechny úkoly se podařilo splnit.¹²⁴

Počátek roku 1979 charakteristický velmi špatným počasím ovlivnil výrobu všech výrobních provozů. Nedostatečné zásobování elektrickou energií se podepsalo zejména na největším provozu 500. Přes uvedené problémy se všechna výrobní oddělení dokázala přenést a na konci roku se v součtu podařilo plán zboží nejen splnit, ale i přesáhnout o téměř dvě procenta na 101, 9 % a hodnotu 1 037 214 mil. Kčs. Je nutné připomenout i přijetí tzv. vstřícného plánu, který navýšil původní výrobní plán. Na rozdíl od minulého roku se i vývoz do kapitalistických zemí podařilo splnit a přesáhnout.¹²⁵

Provoz 300 vybavoval operačním nářadím nové programy a v mezičase produkoval operační nářadí pro další podniky. Provozu 400 navýšili plán výroby důlních rozbušek na 60, 2 mil kusů. Preferovaným typem se nově stala rozbuška s označením „S“. Jedním z provozů, který trpěl nedostatkem elektrické energie, byl provoz 500. Neblahá situace se nakonec neprojevila v objemu výroby. Celkový počet 51, 9 mil. vrtáků se podařilo splnit. Provoz 600 se řadí k dalším úspěšným provozům. Mimo produkci tryskových stavů se dařilo vyrábět náhradní díly, kde lze pozorovat vysoký nárůst oproti loňsku. Tryskový stav P 155 ZS – 8 M2 obdržel titul „Nejlepší výrobek FMVS“. Vývoz do USA úspěšně pokračoval i v roce 1979, doplněn o dodávku strojů do NSR. Provoz 700 se stejně jako v minulém roce zaměřoval pouze na výrobu dvou typů pletacích strojů Jervy a Metin. Doplňková produkce náhradních dílu měla taktéž svůj podíl v celkovém objemu výroby.¹²⁶

Po skončené světové výstavě textilních strojů ITMA 79 v Hannoveru, navštívili v říjnu roku 1979 výrobní provozy vsetínské Zbrojovky zahraniční průmyslníci z USA. Jednalo se o zástupce amerických firem Jefferson Mills, Omnitex Charlotte, United Merchants Grenville a Uniglass Statesville, kanadské firmy Dominion Textiles a anglické firmy Marglass.¹²⁷

¹²⁴ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹²⁵ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 25, inv. č. 50, *Kronika – 3. díl, s. 319-322*

¹²⁶ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹²⁷ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1979, č. 37, s. 1.

Plán zboží roku 1980 počítal s navýšením objemu výroby zboží o 90 mil. Kčs v porovnání s přechozím rokem. Navýšení bylo plánováno téměř na všech výrobních provozech bez zvýšení stavu pracovníků. Dále se počítalo se zvýšením vývozu zboží do socialistických zemí o 26 % a do kapitalistických zemí o 4 %. Vsetínskému záводу se podařilo plán splnit na 101, 7 %, v celkové hodnotě 1 144 221 tis. Kčs. Podařilo se překročit i plánovaný vývoz jak do kapitalistických, tak socialistických zemí.¹²⁸

Stejně jako v minulých letech provoz 300 produkoval operační nářadí pro nové i stávající programy. Zejména se jednalo o programy P 165 ZS a Jettis 190. Doplňkovou výrobu tvořily převážně měřicí nástroje pro externí odběratele. Provozu 400 se podařilo navýšit objem zboží o 10 mil. Kčs. Stejně jako v minulém roce se pracovníci zaměřili na sestavování a produkci rozbušek typu „S“, kterých se vyrobilo 29, 4 mil. kusů. Provoz 500 taktéž navýšil objem výroby téměř o 5 mil. Kčs. Výroba vrtáků dosáhla na počet 53, 4 mil. kusů. Nejvyšší nárůst v objemu výroby zboží tradičně zaznamenal provoz 600. V porovnání s minulým rokem se výroba zboží zvýšila o téměř 86 mil. Kčs. Plán se podařilo překročit. S celkovým počtem 5 627 vyrobených kusů tryskových stavů dosáhl provoz dosud nejvyššího historického maxima. Již v srpnu se podařilo vyprodukovat jubilejní 50 000. tryskový stav. Provoz 700 se výrazně podílel na výrobě různých typů tryskových stavů, což zapříčinilo prakticky nulový nárůst v objemu výroby. Přesto se podařilo splnit stanovené plány, dokonce došlo k úspěšnému zajištění výroby ověřovací série tryskových stavů Jettis 190.¹²⁹

Stanovený pětiletý plán se podařilo splnit již ke konci listopadu roku 1980. Objem výroby zboží se podařilo navýšit o 56 %. Výroba textilních strojů se zvýšila o 92 %, o čemž svědčí fakt, že za pět let se podařilo vyrobit celkem 26 018 pletacích stavů a 1 021 pletacích strojů. Další úspěchy lze spatřit v produkci elektrických důlních rozbušek s celkovým počtem 299 mil. vyrobených kusů a v produkci vrtáků, kterých se vyrobilo 257 mil. kusů.

Záměry vedení podniku Zbrojovka Vsetín pro v pořadí sedmou pětiletku spočívaly zejména v růstu kvalitativních ukazatelů. Objem výroby zboží měl na konci roku 1985 dosáhnout 1 705 mil. Kč, což v porovnání s předešlou pětiletkou znamenalo 39 % nárůst. Z pohledu výrobního se měl zvýšit objem výroby textilních strojů. Dále mělo dojít

¹²⁸ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 674, inv. č. 1596, *Pětiletý plán výroby na léta 1976-1980*

¹²⁹ Tamtéž, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

k zavedení několika nových výrobních programů. Počítalo se s navýšením výroby válcových vrtáků i důlních rozbušek. Uvažovalo se o rozšíření pyrovýroby, což by usnadnilo splnění úkolů.¹³⁰

Objem výroby v roce 1981 se měl nadále zvyšovat. Novým programem se staly pletokací stroj Metap 120, tryskový stav řady PN a stroj nové generace Jettis 190. Převážná část nově zavedených programů byla určena na vývoz. Plán výroby zboží se podařilo splnit na 100, 8 % v celkové hodnotě 1 223 279 tis. Kčs.¹³¹

Provoz 300 se zaměřil zejména na produkci operačního nářadí pro nově vyráběné tryskové stavy PN, stroje Jettis a Metap. Dále v rámci kooperace vypomáhal s výrobou součástek pro textilní stroje. Pracovníci mohli nově využívat dva nové stroje. Souřadnicovou vrtačku SIP 600 a drátovou elektroerozivní řezačku AGIE. Na provozu 400 se podařilo splnit plán i veškeré zakázky od odběratelů. Novým obohacením sortimentu se stala rozbuška typu „V“. Další výrobní provoz 500 se potýkal s problémy v dodávkách rychlořezné oceli, avšak stanovené úkoly splnil. Provoz se podílel na výrobě dvou strojů Verda 2, které zvyšovaly kvalitu a produktivitu výroby. Provozy 600 a 700 se pro tento rok spojily do jednoho výrobního oddělení. V první polovině roku se pracovníci ve výrobě nesetkali s většími problémy. Ty nastaly až ve druhé, kdy nabíhaly nové výrobní programy, jimiž byly tryskový stav PN, stroj Jettis 190 a Metap 120. Zde se vyskytly problémy nejen s dodávkou materiálu, ale hlavně se zajištěním technické přípravy výroby. Další nepříjemnou situací se stalo stěhování části výroby na nové výrobní haly M 5. Na provozu se ve zkušebním režimu testoval průmyslový robot, který měl obsluhovat stroje na výrobu vaček do tryskových stavů.¹³²

V druhém roce sedmé pětiletky se vsetínská Zbrojovka měla stále zdokonalovat ve výrobě textilních strojů, které se ve vysokých počtech vyvážely do zahraničí. Stanovený plán pro rok 1982 se podařilo splnit na 100, 3 %, což tvořilo hodnotu 1 380 257 tis. Kčs. Z hlavních úkolů se nepodařilo dosáhnout stanovené míry vývozu do kapitalistických zemí.¹³³

Provoz 300 vyrobil velké množství součástek pro všechny výrobní provozy. Zásadní se jevila i produkce technologicky náročných součástek, které se montovaly do textilních

¹³⁰ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 740, inv. č. 1715, *Návrh plánu výroby na na 7.5LP*

¹³¹ Tamtéž, kart. 738, inv. č. 1707, *Plán výroby na rok 1977-1982*

¹³² Tamtéž, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹³³ Tamtéž, kart. 738, inv. č. 1707, *Plán výroby na rok 1977-1982*

strojů. Provoz 400 zvýšil objem výroby důlních rozbušek. Celkově bylo vyprodukováno asi o dva miliony důlních rozbušek více než v loňském roce. Provoz 500 opět navýšil produkci válcových vrtáků. Konkrétně o čtyři a půl milionu. Pracovníci mohli využít nově nainstalované stroje, které byly nakoupeny v NSR. Stroje sloužily k ostření a vybrušování. Provoz 600 a 700 v roce 1982 nesplnil zadaný plán výroby. Hlavní problém činila výroba tryskového stroje Jettis 190. Pozitivem se stala instalace dvou obráběcích center a jednoho lisu pro přesné stříhání. Provoz obdržel příkazem podnikového ředitele úkol zajistit výrobu 12 kusů víceprošlupných strojů Kontis C 4, které se měly ověřovat v tkalcovně Perla v Ústí nad Orlicí. Dále příkaz ukládal zahájení přípravy výroby ověřovací série strojů Kontis C 4.¹³⁴

Výroba se v roce 1983 vyznačovala dalším nárůstem zejména v oblasti vývozu zboží. Rozsáhlá inovace výrobků způsobila během roku závažné problémy. Jednalo se zejména o významné výrobní programy Kontis, Jettis 190 NB a stavy PN. Nastalá situace se řešila v posledním čtvrtletí roku, kdy došlo k zúžení vyráběného sortimentu textilních strojů. Vsetínskému závodu se podařilo splnit plán výroby zboží na 100, 4 %, v celkové hodnotě 1 346 981 tis. Kčs. Plán se podařilo překročit o 5, 9 mil. Kčs, což činilo hodnotu přibližně jednodenní produkce.¹³⁵

Provoz 300 dostal úkol zabezpečit dodávky operačního nářadí do dalších výrobních provozů, čímž se snížil objem výroby pro externí odběratele. Provoz 400 produkoval velký sortiment rozbušek. Stanovený plán zboží se podařilo lehce překročit, přestože dodávky materiálu se částečně zpožďovaly. Elektrických důlních rozbušek typu „S“ se vyrobilo 46 mil. kusů. Na provozu 500 se opět zvýšila výroba válcových vrtáků, které svým počtem jasně dominovaly vyráběnému sortimentu všech typů vrtáků. Celkově se vyprodukovalo téměř 60 mil. válcových vrtáků. Jediný zásadní problém vyvstal s ochranou povrchu výrobků, který se však nepodařilo vyřešit. Na spojeném provozu 600 a 700 se podařilo splnit plán na 100 %, přesto se v celkovém součtu objem výroby snížil. Problémy se vážou zejména k produkci strojů Jettis a Kontis. Kromě výroby nových strojů probíhala i repase stavů vyvážených převážně do socialistických zemí.¹³⁶

¹³⁴ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹³⁵ Tamtéž, kart. 743, inv. č. 1725, *Rozbor hospodářské činnosti 1983*

¹³⁶ Tamtéž, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

V následujícím roce 1984 se měl vsetínský závod soustředit na vývoz textilních strojů. Zejména vývoz do kapitalistických zemí se podařilo splnit velmi dobře. Rekordní objem vývozu v hodnotě 170 mil. Kčs je názorným příkladem. Objem vývozu do socialistických zemí se taktéž navýšil. Podařilo se dosáhnout hodnoty 1 245 mil. Kčs. Došlo k vyrobení ověřovací série stavů s bezkonfuzorovým provozem pro podniky v Belgii, Francii, Itálii, Anglii a USA. Opětovně se nepodařilo naplnit plánovaný stav strojů Kontis, což bylo zapříčiněno zejména výše uvedenými inovacemi. Vzhledem k problémům s výrobním programem Kontis se podařilo splnit plán pouze na 99 %, v celkové hodnotě 1 335 132 tis. Kčs.¹³⁷

Provoz 300 splnil zadané úkoly bez větších problémů, přestože musel nově dodávat operační nářadí pro nové textilní stroje. Další z výrobních provozů 400 splnil výrobní plán obdobně. Celkový počet vyrobených elektrických rozbušek se podařilo opět navýšit. Posledním úspěšným provozem se stal provoz 500. Přes nemalé problémy s produkcí nářadí na otvory se podařilo finanční výpadek nahradit zvýšením výroby speciálních vrtáků o více než půl milionu kusů. Premiérově se vyprodukovaly sady vrtáků pro vnitřní trh, které byly určeny pro údržbu domácností. Pro zkoumaný rok provoz 600 a 700 vystupují jednotlivě. Provoz 600 bohužel nenaplnil stanovené úkoly. Nepodařilo se vyrobit dostatek tryskových stavů. Přesto vedení podniku vyžadovalo zajištění dodávky zkušebních stavů do Anglie, Francie, Itálie, Rakouska, USA, Jižní Koreje a Tchaj-wanu. Provoz 700 se stal nejméně úspěšným výrobním provozem tohoto roku. Výrobní plán se podařilo splnit pouze na necelých 92 %. Problémy se vyskytly ve výrobním programu Kontis. Zpoždění náběhu výroby způsobila nezajištěnost technické přípravy.¹³⁸

Vstup do roku 1985 doprovázely velké mrazy. Jednalo se o nejnižší teploty od roku 1961. Rtuť teploměru sahala i k -30 °C. V prvních měsících roku se kvůli výše uvedené situaci zpomalila výroba, což bylo způsobeno popraskaným vodovodním potrubím, zlomy kolejnic, těžkostmi v dopravě a dodávkách elektrické energie. Celé první čtvrtletí se provoz 700 zaměřovaly na vyrovnání ztrát. Náročnost plánu pro rok 1985 byla patrná zejména na provozech 600 a 700, které zajišťovaly výrobu strojů Jettis a Kontis do kapitalistických států. Výroba uvedených strojů však značně zkomplikovala plnění plánu

¹³⁷ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 743, inv. č. 1725, *Rozbor hospodářské činnosti 1984*

¹³⁸ Tamtéž, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

ostatních výrobků. Vsetínské Zbrojovce se podařilo splnit plán zboží na 100 %, v celkové hodnotě 1 399 641 tis. Kčs.¹³⁹

Provoz 300 pokračoval v úspěšné produkci operačního nářadí pro ostatní provozy. Jednalo se zejména o součástky do textilních strojů. Část výroby byla určena pro externí odběratele. Provoz 400 splnil stanovené plány. Potýkal se však s odbytovými problémy, které byly spojeny se snížením těžby černého uhlí. Přesto vyrobil více než 45 mil. důlních rozbušek typu „S“. I v roce 1985 provoz 500 nahrazoval problémovou situaci ve výrobě kuželových vrtáků výrobou vrtáků speciálních. Provoz 600 si poradil s inovacemi a podařilo se mu splnit plán na 100 %. Provoz 700 se obdobně jako provoz 600 potýkal s problémy. Zejména se jednalo o nedostatečnou technickou přípravu výroby, další problém spočíval ve zpožděných dodávkách materiálu. Zmiňovanou zakázku 20 strojů Kontis C 400 do Španělska se podařilo splnit.¹⁴⁰

Z hlediska celé pětiletky se podniku podařilo splnit zadané úkoly. Jedinou výjimku tvořil vývoz do kapitalistických zemí. Největším problémem pětiletého období se stala příprava a započetí výroby strojů Kontis. Plánovaná výroba byla zpožděna o dva roky. Usilovná práce a snaha nový výrobní program co nejdříve nastartovat negativně ovlivnila ostatní výrobní programy.

Rokem 1986 vstoupil vsetínský závod do poslední pětiletky. Plán pro příštích pět let počítal s dalším rozvojem nejen výroby, ale také s ní spojeného vývozu do zahraničí. Objem vývozu do socialistických států měl narůst o 45 %. Z pohledu vyráběného sortimentu se v inovačních záměrech objevilo zabezpečení výroby nových vzduchových stavů a nových pletacích strojů Metex.¹⁴¹

Plán pro rok 1986 řešil opět množství problémů. Vsetínský závod nebyl schopen vyrobit stanovené množství výrobků se stávajícím počtem zaměstnanců. Další složitost spočívala v urychlování inovace nových strojů Kontis, strojů Jettis a pletacích strojů Jepex. Poslední ze zásadních problémů narážel na snížení výroby P stavů a navýšení výroby stavů PN. Pro zkoumaný rok se vsetínské Zbrojovce podařilo plán zboží splnit pouze na 96, 1 %, v celkové hodnotě 1 422 255 tis. Kčs.¹⁴²

¹³⁹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 743, inv. č. 1725, *Rozbor hospodářské činnosti 1985*

¹⁴⁰ Tamtéž, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹⁴¹ Tamtéž, kart. 740, inv. č. 1718, *Koncepční záměry 7. a 8. pětiletky*

¹⁴² Tamtéž, kart. 180, inv. č. 193, *Roční rozbor za r. 1986*

Provoz 300 byl využíván zejména pro produkci součástek a operačního nářadí pro nové textilní stroje Jettis F a stavy PN F. Zadanými úkoly došlo k negativnímu ovlivnění výroby ostatních výrobních provozů. Provoz 400 celkově vyprodukoval téměř 65 milionů rozbušek, téměř 41 milionů produkce tvořil typ „S“. Hlavní úkol pro rok 1986 spočíval v navýšení produktivity práce při snížení týdenní pracovní doby. Provoz 500 se potýkal s nedostatkem rychlořezné oceli pro výrobu vrtáků o průměru 4 mm. Proto přednostně vyráběl vrtáky jiných průměrů. Další problém se vyskytnul v ostření vrtáků. Plán výroby se nepodařilo splnit provozu 600, i přes výrobu 457 kusů stavu P 105 ZB 8. Dále se podařilo zajistit výrobu nových tryskových stavů PN 170 AF a BF, dále strojů Jettis 190 NFA a NFB. Provoz 700 se stal z hlediska plánu dalším z neúspěšných. Nebyla splněna výroba strojů Metin, ani ověřovací série strojů Metex. Přes uvedené těžkosti pokračovala inovace strojního parku. Pracovníci mohli nově využít vrtací a frézovací stroj dodaný ze Švýcarska. V červnu bylo vedením rozhodnuto o ukončení výrobního programu Kontis.¹⁴³

Dne 3. 10. 1986 navštívil vsetínskou Zbrojovku ministr všeobecného strojírenství Ing. Ladislav Luhový. V rámci jeho pracovní návštěvy se seznámil se situací ve výrobě. V doprovodu zástupců vedení podniku si prohlédl některé z výrobních provozů.

V jubilejním roce 1987 se oslavovalo 50. výročí založení podniku. Na tuto slávu se však nepodařilo navázat ve výrobě. Závod splnil plán zboží pouze na 88, 8 %. Celková hodnota zboží činila 1 327 367 tis. Kčs. Za poslední roky se jednalo o nejhorší výsledek. Stanovený plán počítal s nárůstem výroby zboží. Nárůst však nebylo možné zajistit vzhledem ke kapacitním možnostem výroby.¹⁴⁴

Provoz 300 se zaměřoval na dodávky nářadí pro stroje Jettis a PN. Dále vypomáhal při výrobě součástek na textilní stroje. Přestože plán výroby zboží se podařilo překročit, nepodařilo se dodat dostatek operačního nářadí do jednotlivých provozů. Provoz 400 si udržel vysokou výkonost a s přibližně 61 miliony kusů důlní rozbušek se stal jedním z úspěšnějších výrobních provozů. Plán se podařilo splnit přes značné problémy v dodávce materiálu. Provoz 500 nově produkoval vrtáky s válcovou stopou, které tvořily největší podíl výroby. Část výroby se přesunula do nedaleké obce Horní Lideč, kde byla zbudovaná nová dílna. Jako v minulých letech se nesplnění výroby určitých typů vrtáků

¹⁴³ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹⁴⁴ Tamtéž, kart. 744, inv. č. 1730, *Upřesnění plánu výroby 1987*

vyrovnalo produkci speciálních vrtáků. Na provozu 700 se utlumovala výroba P stavů, konkrétní propad oproti loňsku činil 80 %. Narostla však výroba strojů Jettis a stavů PN. Hlavním úkolem provozu se stalo zajištění výroby nových stavů s profilovým paprskem. Provoz 700 dostal hlavní úkol v podobě vyprodukování 385 kusů pletacích strojů. Úkol se nepodařilo splnit, jelikož provoz vyprodukoval pouze 320 kusů.¹⁴⁵

Na mezinárodním strojírenském veletrhu v Brně v roce 1987 pořadatelé udělili tkacímu stroji Jettis 190 NFBL R2C zlatou medaili.¹⁴⁶

V roce 1988 pokračoval nepříznivý vývoj. Velké následky měla platební neschopnost a penále za nesplnění hospodářských smluv vyplývající jak z neplnění plánu, tak i z jeho slabou provázaností. Ani v roce 1988 se nepodařilo splnit stanovený plán, i když v porovnání s rokem minulým lze spatřit jisté zlepšení. Mezi nejúspěšnější výrobní oddělení lze zařadit provozy 300 a 400. Vsetínský závod splnil plán na 94, 5 %, s celkovou hodnotou zboží, která činila 1 379 581 tis. Kčs.¹⁴⁷

Provoz 300 vykázal ve srovnání s loňským rokem snížení objemu výroby. Výrobu negativně ovlivnil nižší počet dělníků působících v provozu. Provoz 300 byl nově zařazen do technického úseku. Hlavní úkol spočíval v zajištění operačního nářadí pro nové programy. Na provozu 400 se nově zahájila sériová výroba mžikových rozbušek. Vývoj byl však velmi brzy ukončen z důvodu nevyhovujícího stupně detonace. Odolnost se vyřešila instalací silnostěnné pojistky. Provoz 500 nesplnil zadaný plán. Celkový objem výroby válcových vrtáků se oproti minulému roku snížil. Nedostatek dělníků a materiálu si rovněž vybraly svou daň. Pokles je patrný i ve výrobě kuželových vrtáků. Provoz 600 nesplnil výrobu plánovaného počtu stavů P 165 a PN 110. Právě uvedený provoz si hlasitě stěžoval na nereálnost plánu a postupem roku se navíc potýkal s nedostatečným počtem dělníků. Pozitivním faktorem se stal vyšší objem zboží oproti minulému roku. Provoz 700 prošel rozsáhlou modernizací. Nejhlavnější akcí se stala montáž linky Ipsen, která měla světové parametry. Taktéž na posledním z výrobních provozů je patrný zvýšený objem výroby zboží ve zkoumaném roce.¹⁴⁸

¹⁴⁵ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹⁴⁶ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1987, č. 36, s. 1.

¹⁴⁷ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 747, inv. č. 1754, *Rozbor hospodářské činnosti*

¹⁴⁸ Tamtéž, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

Pro rok 1989 se plánoval další nárůst objemu výroby zboží. Vzhledem k nesplnění plánu v minulých dvou letech se jednalo o pokračování velmi složitého období. Přes všechny problémy se po dvou neúspěšných letech podařilo splnit plán zboží na 100, 4 %, v celkové hodnotě 1 257 947 tis. Kčs.¹⁴⁹

Provoz 300 přesáhl plánovaný objem výroby. Po celý rok se pracovníci soustředili na produkci mnohem pracnějším nářadí než v minulých letech. Jednalo se zejména o nářadí pro stroj Jettis. Dále provoz produkoval operační nářadí pro jiné podniky. Provoz 400 se taktéž zařadil k úspěšným výrobním oddělením. Úspěch spočíval zejména v překročení objemu výroby rozbušek „S“. Provoz 500 naopak své úkoly nesplnil. Za hlavní problémy byly označeny nedostatky v plynulosti výroby, špatná organizace a nesprávné ocenění jednotlivých pracovníků. V porovnání s minulým rokem se podařilo zvýšit objem výroby kuželových vrtáků. Provoz 600 se splnění plánu dočkal. Po 26 letech došlo k ukončení výrobního programu vzduchových tryskových stavů řady P. Na hale M 4 se během roku 1989 podařilo zprovoznit nová robotizovaná pracoviště. Provoz 700 se stal druhým neúspěšným výrobním oddělením. Hlavním důvodem neúspěchu bylo nesplnění objemu výroby pletacího stroje Metex v důsledku pozdních dodávek materiálu.¹⁵⁰

Na začátku ledna roku 1990 obdržela Zbrojovka Vsetín „Výstupy státního plánu na rok 1990“. Vzhledem k uskutečňovanému přechodu od centrálního řízení hospodářství k tržnímu systému se plán pro rok 1990 v mnohém odlišoval. Skutečný objem výroby se oproti loňskému roku zvýšil. Velký propad o 26 % je pozorovatelný na objemu vývozu do socialistických států. Naproti tomu vývoz do kapitalistických států narostl o více než 17 %. Přes uvedená zjištění tvořil objem vyvezeného zboží do bývalých zemí RVHP více než 85 % z celkového objemu výroby. Plán výroby zboží se pro rok 1990 podařilo splnit na 97 %. Nově zavedený ukazatel „čistá produkce“ však lépe vystihoval skutečný přínos podniku. Podle nově zavedeného ukazatele podnik dosáhl na 100, 2 %.¹⁵¹

Plánovaný objem výroby zboží se nejlépe podařilo splnit provozu 300, který navýšil oproti minulému roku svou výrobu. Hlavní úkol nadále spočíval v dodávkách nářadí do výrobních provozů. Provozu 400 se zadané úkoly povedlo splnit na 96, 6 %, což je hlavně dáno poklesem odbytu elektrických důlních rozbušek do NDR. Provoz se snažil ztrátu

¹⁴⁹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 747, inv. č. 1754, *Rozbor hospodářské činnosti*

¹⁵⁰ Tamtéž, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹⁵¹ Tamtéž, kart. 747, inv. č. 1754, *Rozbor hospodářské činnosti*

vykompenzovat produkcí zapalovače ČZ 301, jednalo se však spíše o jednorázové požadavky. Provoz 500 byl dalším z výrobních oddělení, které splnilo stanovený plán, konkrétně na 100 %. Oproti loňsku je patrný nárůst objemu výroby. Nejvíce produkováným výrobkem byly válcové vrtáky. Provoz 600 taktéž nesplnil stanovené úkoly. Nejvyšší propad se uskutečnil ve vývozu tryskových stavů do SSSR, zejména se jednalo o stavy PN. Ve výrobním provozu také došlo k instalaci čtyř nových obráběcích center. Na provozu 700 se potýkali s největšími problémy v plnění plánu výroby zboží pro rok 1990. Plán se podařilo splnit pouze na 87,5 %. Jsou patrné dva hlavní důvody. Konkrétně pokles odbytu pletacích strojů na východoevropských trzích a opoždění přípravy výroby nových pletacích strojů. Pozitivní událostí se stalo udělení ocenění pletacímu stroji Vynit.¹⁵²

Během roku 1990 došlo ještě k dalším zásadním událostem. V červenci byl zahájen prodej podnikových obligací. Ke konci září byly prodány obligace v celkové hodnotě 7 291 tis. Kčs. Na konci roku zahájila činnost podniková banka. Její hlavní úkol spočíval v eliminaci důsledků inflace na vklady zaměstnanců podniku. V prosinci zahájila svoji činnost spořitelna, která byla vedena v rámci podnikové banky.¹⁵³

¹⁵² ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 150, inv. č. 168, *Přehled o výrobě jednotlivých výrobků*

¹⁵³ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 27, inv. č. 52, *Kronika – 5. díl, s. 282*

5. Vývoj počtu pracovníků a mzdové prostředky

V minulosti v závodě pracovalo i více než 10 tisíc pracovníků. Zejména v období druhé světové války, kdy se výroba skutečně maximalizovala. Po skončení války je patrný velký propad počtu zaměstnanců v souvislosti s hledáním nových mírových programů, které měly nahradit programy zbrojní výroby. Přestože se celkové množství pracovníků v porovnání s obdobím druhé světové války snížilo, Zbrojovka Vsetín si stále držela výsadní postavení ve vsetínském regionu. Z pohledu zaměstnanců je důležité sledovat vývoj mzdových prostředků, jelikož centrální plánování je patrné i v této oblasti.

V roce 1955 ukládal plán navýšení produktivity práce o 9,5 % oproti minulému roku. Vsetínský závod celkově zaměstnával 5 770 pracovníků. Zaměstnance lze rozdělit do dvou skupin. První tvoří pracovníci průmyslové činnosti a druhou pracovníci neprůmyslové činnosti. Dělníci tvořili největší podíl, závod zaměstnával 4 400 dělníků, 790 technických pracovníků, 435 administrativních pracovníků. Ve skupině neprůmyslových pracovníků působilo 145 osob. Vsetínský závod zaměstnával 2 192 žen. V jednotlivých provozech působilo různé množství pracovníků. Počet závisel zejména na velikosti výroby. Z výrobních provozů zaměstnával nejvíce zaměstnanců provoz 1 400, celkem 913. Nejméně pracovníků působilo v provozu 1 300, konkrétně se jednalo o 352 osob.¹⁵⁴

Z hlediska mezd se podniku podařilo zajistit plánovaný početní nárůst mezd o 2,5 %. Průměrný měsíční výdělek dělníka činil 1 183 Kčs, technického pracovníka 1 708 Kčs a administrativního pracovníka 1 109 Kčs. Zásadní problém řešil vsetínský závod v nabírání nových pracovníků.¹⁵⁵ Potencionální nové zaměstnance tvořily zejména ženy. Příkazem podnikového ředitele bylo uloženo vedoucím provozů vytvořit seznam pracovišť vhodných pro zaměstnání žen.¹⁵⁶

Roku 1956 dochází k dalšímu navýšení produktivity práce o 10 %. Navýšení lze pozorovat i ve výši mezd, které narostly téměř o 3 %. Celkový počet zaměstnanců v závodě lehce klesl na 5 701 pracovníků. Úbytek lze pozorovat u všech pracovníků

¹⁵⁴ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 127, inv. č. 150, *Přehled o počtu pracovníků a strojích*

¹⁵⁵ Tamtéž, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

¹⁵⁶ Tamtéž, kart. 747, inv. č. 1751, *Příkazy podnikového ředitele*

průmyslové činnosti. Provoz 1 400 stále zaměstnával největší množství pracovníků. Mezi další poměrně velké provozy se zařadily provoz 1 600 a 1 700. V porovnání s přecházejícím rokem došlo ke změnám v počtu dělníků na provozech 1 400, 1 500 a 1 600. Počet žen se v závodě udržel na téměř stejném počtu jako v minulém roce.¹⁵⁷

Mzdy se podařilo ve srovnání s loňským rokem navýšit o 3 %. Nejvyšší průměrnou mzdu dostávali techničtí pracovníci a naopak nejnižší pracovníci administrativní. V roce 1956 dochází k zavedení tarifně-kvalifikačního katalogu. Po zaměstnancích bylo požadováno doložit potřebné znalosti – výuční list, certifikát, aj. Pracovníkům dále nabídli doplnění znalostí v závodní škole práce.¹⁵⁸

Roku 1957 se podařilo navýšit produktivitu práce téměř o 19 % v porovnání s minulým rokem. V závodě se navýšil i počet pracovníků o 103 osob. Celkem závod zaměstnával 5 840 zaměstnanců. Jak již bylo uvedeno výše, nárůst lze pozorovat zejména na dělnických pozicích. Podíl žen ve výrobě klesl, celkově se počet snížil o 124 žen. Na všech provozech je patrný nárůst počtu dělníků, pouze na provozu 1 600 se počet dělníků snížil. Jednoznačně největším provozem z pohledu pracovníků zůstal provoz 1 400.¹⁵⁹

V souvislosti s nárůstem produktivity práce se zvýšila i mzda. Stejně jako v minulém roce dosahovali nevyšší mzdy techničtí pracovníci a nejnižší mzdy administrativní pracovníci.¹⁶⁰

V roce 1958 opět dochází k navýšení počtu zaměstnanců o 92 osob, drtivá většina nastoupila do dělnických profesí. Produktivita práce se zvýšila o téměř 15 %. Ke snížení došlo v počtu administrativních pracovníků. Lze pozorovat zvyšující se počet žen ve výrobě. K roku 1958 v závodě pracovalo 2 200 pracovníků ženského pohlaví. Jednotlivé provozy tentokrát zaznamenaly jak propad, tak zvýšení počtu pracovníků. Ke snížení došlo na provozech 1 300, 1 600 a 1 700. Naopak provozy 1 400 a 1 500 přivítaly nové pracovníky.¹⁶¹

¹⁵⁷ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 127, inv. č. 150, *Přehled o počtu pracovníků a strojích*

¹⁵⁸ Tamtéž, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

¹⁵⁹ Tamtéž, kart. 127, inv. č. 150, *Přehled o počtu pracovníků a strojích*

¹⁶⁰ Tamtéž, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

¹⁶¹ Tamtéž, kart. 127, inv. č. 150, *Přehled o počtu pracovníků a strojích*

Průměrné měsíční mzdy narostly o 6, 7 %. Opět lze vyzorovat navýšení mzdy na všech pozicích. Plánovaný výdělek byl překročen ve všech výrobních provozech, výjimkou se stal pouze provoz 1 700, kde došlo ke změně výrobního programu.¹⁶²

Rok 1959 můžeme z pohledu počtu pracujících ve vsetínském závodě hodnotit jako úspěšný, přestože došlo ke snížení produktivity práce o 7, 7 %. Na vině bylo zavádění nových výrobních programů na provozech 1 400 a 1 500. Došlo ke zvýšení celkového počtu pracovníků o 179 osob. Celkový počet nově činil 6 258 zaměstnanců. Negativem se stalo pouze snížení počtu zaměstnaných žen o 40 osob. Všechna výrobní oddělení zvýšila počet zaměstnaných oproti loňskému roku. Nejvíce nových pracovníků přijal provoz 1 400, kde již pracovalo více než 1 000 osob.¹⁶³

Mzdy se navýšily v porovnání s loňskem o 3, 6 %. Důležitou událostí se stala příprava nové soustavy dělnických mezd, která měla vejít v platnost od 1. května následujícího roku. Došlo k sestavení koordinační, kvalifikační a prověřovací komise. Nová soustava dělnických mezd počítala se zvýšením hodinové mzdy, naopak se snižovala kolektivní prémie. Platové úpravy technických a administrativních pracovníků se měly provádět jednou za každé čtvrtletí.¹⁶⁴

V roce 1960 lze pozorovat další nárůst počtu pracovníků. Do vsetínského závodu nastoupilo nových 437 zaměstnanců. Nejednalo se pouze o dělníky, ale také o administrativní a technické pracovníky. Podíl žen zaměstnaných v závodě se také navýšil, konkrétně se jednalo 381 osob ženského pohlaví. Celkem závod zaměstnával 6 701 zaměstnanců. Zvýšení počtu zaměstnaných se dotknulo všech výrobních provozů. Produktivita práce narostla pouze o 0, 7 %.¹⁶⁵

Mzdy byly navýšeny o 1, 2 %. Vzhledem k nově schválenému platovému výměru v dělnických profesích je patrný nárůst jejich mezd. Nejvyšších výdělků stále dosahovali techničtí pracovníci.¹⁶⁶

V prvním roce třetí pětiletky se opět navyšuje počet pracovníků. Pro rok 1961 bylo zaevidováno celkem 6 827 zaměstnanců. Počet dělníků se podařilo navýšit o 123 osob, přibylo taktéž techniků, konkrétně 43 osob. Opačnou situaci lze vysledovat v produktivitě

¹⁶² ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

¹⁶³ Tamtéž, kart. 127, inv. č. 150, *Přehled o počtu pracovníků a strojích*

¹⁶⁴ Tamtéž, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

¹⁶⁵ Tamtéž, kart. 127, inv. č. 150, *Přehled o počtu pracovníků a strojích*

¹⁶⁶ Tamtéž, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

práce, která se oproti roku 1960 snížila nejen přijetím nových pracovníků, ale také změnou výrobní struktury, zejména zaváděním tzv. mírových programů.¹⁶⁷

Mzdy se oproti loňsku podařilo navýšit o 3,3 %. Průměrná mzda vypočítaná z mezd všech pracovníků činila 1 420 Kčs. Nejvyšší mzdu měli již tradičně techničtí pracovníci. Mzdy dělníků narostly hlavně v souvislosti se zvyšováním kvalifikace a délkou odpracovaných přesčasů.¹⁶⁸ Příkazem podnikového ředitele došlo ke zřízení ekonomického střediska pro řešení mzdových problémů.¹⁶⁹

V roce 1962 se opět navyšuje počet pracovníků na počet 6 956 osob. Plánované stavy se nepodařilo naplnit pouze na pozici technických pracovníků. Stejně jako v minulém roce se nepodařilo dosáhnout na stanovenou hranici navýšení produktivity práce.¹⁷⁰

V porovnání s loňským rokem se snížily měsíční výdělky administrativních a technických pracovníků. Na dělnických pozicích se naopak zvýšily, zejména díky odpracovaným přesčasům.¹⁷¹

Pracovníci se pozitivně stavěli také ke zvyšování své kvalifikace. Ve vsetínském závodě bylo kvalifikovaných osob nedostatek. Pro neuspokojivé výkony došlo k ustavení komise, která stanovila podmínky, které musel každý žadatel o studium splnit. Jednalo se o inovativní metody, jež měl budoucí absolvent splňovat.¹⁷²

Rok 1963 byl z pohledu nabírání nových zaměstnanců negativní, což se odrazilo na počtu zaměstnanců. Celkový počet se snížil na 6 941 pracovníků. Hlavní početní propad zaznamenali zejména dělníci. Pozitivem bylo nastoupení 32 nových technických pracovníků. Produktivita práce se oproti roku 1962 zvýšila o 8,6 %. Do mnoha vedoucích funkcí nadále nastupovali pracovníci protlačovaní stranickými a odborovými orgány, bez potřebné kvalifikace, kterou si však odmítali dodatečně doplnit.¹⁷³

¹⁶⁷ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 127, inv. č. 150, *Přehled o počtu pracovníků a strojích*

¹⁶⁸ Tamtéž, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

¹⁶⁹ Tamtéž, kart. 747, inv. č. 1751, *Příkazy podnikového ředitele*

¹⁷⁰ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

¹⁷¹ Tamtéž, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

¹⁷² Tamtéž, kart. 747, inv. č. 1751, *Příkazy podnikového ředitele*

¹⁷³ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

Stejně jako v předchozích letech se navýšily mzdy dělníků v souvislosti s počtem odpracovaných přesčasů. Průměrná mzda se zvýšila o 1, 8 % a celkově činila 1 443, 7 Kčs.¹⁷⁴

Pro rok 1964 je charakteristické další snížení počtu pracovníků na 6 871 osob. Nepodařilo se přijmout dostatek nových dělníků a administrativních pracovníků. Ve zkoumaném roce se navyšuje počet žen v závodě na počet 2 660 osob, což činilo více než jednu třetinu všech zaměstnanců. Většina žen absolvovala střední školu, tudíž mohly být využity pro složitější úkony.¹⁷⁵

Pozitivní vývoj byl zaznamenán i ve vývoji mezd. V porovnání s plánem se podařilo výdělky navýšit na 101, 2 %. Nová průměrná mzda činila 1 498, 7 Kčs. Nejvyšší nárůst opět zaznamenali dělníci. Při srovnání mezd mužů a žen jsou patrné velké rozdíly. Drtivá většina žen patřila do skupiny, která měsíčně obdržela mzdu do výše 700 Kčs.¹⁷⁶

V roce 1965 lze sledovat největší propad v počtu zaměstnanců za posledních několik let. Oproti loňskému roku se snížil počet pracovníků o 230 osob. Vsetínský závod tedy nově zaměstnával 6 511 zaměstnanců. Počet žen se podařilo udržet na procentuálně téměř stejném počtu.¹⁷⁷

Připravovaná nová soustava řízení se měla pozitivně odrazit na mzdách zaměstnanců. Systém zainteresovanosti na zisku měl umožnit, že výše výdělku měla záviset na hospodářském výsledku podniku. Regulační mzdová opatření však tomuto vývoji zabránila. Průměrnou mzdu se podařilo navýšit na 1 537, 3 Kčs. Hlavní podíl na zvýšení měla přesčasová práce dělníků.¹⁷⁸

V prvním roce čtvrté pětiletky se oproti roku 1965 podařilo navýšit počet pracovníků na 6 700, z větší části se jednalo o dělníky. Produktivitu práce se navýšila o 11, 3 %. Z celkového počtu zaměstnanců v závodě pracovalo na 2 615 žen. Téměř 2 000 jako pomocných dělnic, zbytek dále na postu administrativních a technických pracovníků.¹⁷⁹

¹⁷⁴ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

¹⁷⁵ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

¹⁷⁶ Tamtéž, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

¹⁷⁷ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

¹⁷⁸ Tamtéž, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

¹⁷⁹ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

Nepodařilo se dosáhnout plánovaného zvýšení mezd, i přesto se průměrná mzda zvýšila na 1 597 Kčs, tedy o necelé 4 % v porovnání s rokem minulým.¹⁸⁰

V roce 1967 se navyšuje počet pracovníků na číslo 6 812. Plánováno bylo navýšení o dalších 11 pracovníků, toto se však nepovedlo splnit. Produktivitu práce se podařilo navýšit o 4, 8 %. Procentuální vyjádření počtu žen v závodě se stále pohybovalo lehce pod 40 %, podařilo se udržet stejný stav jako v minulém roce.¹⁸¹

Pozitivně se vyvíjely i mzdy, důkazem je navýšení o 2, 6 %. Průměrná mzda činila 1 639 Kčs. Na odměnách pro zaměstnance vsetínský závod vyplatil 128 496 tis. Kčs.¹⁸²

Příznivý vývoj počtu pracovníků pokračoval i v roce 1968. Celkový stav se zastavil na počtu 6 928 osob. Podařilo se navýšit i počet žen v závodě, celkem jich na různých pozicích pracovalo 2 772, což tvořilo 40, 1 % všech pracovníků.¹⁸³

Průměrnou mzdu se podařilo navýšit o 77 Kčs, nová průměrná mzda tedy činila 1 716 Kčs. Techničtí pracovníci dosahovali nejvyšších výdělků, měsíčně obdrželi více než 2 200 Kčs. Na odměnách podnik vyplatil více než v minulém roce, konkrétně 137 401 Kčs.¹⁸⁴

Oproti loňsku se v roce 1969 počet zaměstnanců snižuje na 6 914 osob, čímž se podařilo splnit plán stavu zaměstnanců pouze na 99, 2 %. Produktivitu práce se podařilo zvýšit na 101, 2 % v porovnání s minulým rokem. Stejný trend lze pozorovat i v počtu osob ženského pohlaví, kterých ubylo 66 v porovnání s předešlým rokem.¹⁸⁵

Mzdy se podařilo navýšit o necelé jedno procento. Nová průměrná mzda činila 1 819 Kčs. Růst je patrný na všech pracovních pozicích. Plán se však podařilo splnit pouze v růstu dělnických mezd.¹⁸⁶

V roce 1970 došlo k dalšímu velkému propadu počtu zaměstnanců. Počet 6 691 je nižší o 223 osob než v minulém roce. Produktivitu práce se podařilo navýšit o 4, 1 %.

¹⁸⁰ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

¹⁸¹ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

¹⁸² Tamtéž, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

¹⁸³ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

¹⁸⁴ Tamtéž, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

¹⁸⁵ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

¹⁸⁶ Tamtéž, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

Snížení počtu zaměstnanců se odrazilo i na počtu pracujících žen ve vsetínské Zbrojovce. Oproti loňskému roku se počet snížil na 2 600 pracovnic.¹⁸⁷

Naopak příznivější vývoj zaznamenaly mzdy, když nový průměrný výdělek činil 1 904 Kčs. Mzdy se tedy navýšily o 4,9 %. Za celý rok 1970 vyplatil vsetínský závod na mzdách téměř 150 mil. Kčs.¹⁸⁸

V prvním roce páté pětiletky pokračuje nepříznivý trend ve vývoji počtu pracovníků. Celkově závod evidoval 6 580 zaměstnanců, což znamená snížení počtu o 111 osob v porovnání s minulým rokem. Hlavním problémem byl nedostatek dělníků, což se podařilo nahradit brigádnickou prací. Opačná situace je pozorovatelná v počtu žen. Oproti roku 1970 se počet navyšuje o 284 osob. Z celkového počtu pracovníků tvořily ženy již téměř 44 %. Největší počet působil na pozicích pomocných dělnic ve výrobě elektrických důlních rozbušek.¹⁸⁹

Řekročení plánu výroby s nižším počtem zaměstnanců se kladně podepsalo na výši mezd. Průměrná mzda nově činila 2 033 Kčs. V porovnání s minulým rokem se navýšila o 6,8 %. Celkově podnik vynaložil na mzdy 155 mil. Kčs. V závodě mělo dojít k ověřování racionalizace mzdové soustavy. Po uplatnění nových mzdových podmínek se očekával nárůst mezd až o 5%.¹⁹⁰

Snížování počtu pracovníků pokračuje i v roce 1972. Skutečný počet pracovníků činil 6 464 osob. Plán počtu pracovníků se podařilo splnit pouze na 98,8 %. Produktivita práce se navýšila o 13,4 %. Počet osob ženského pohlaví stále tvořil více než 40 %, avšak oproti loňsku se celkový počet značně snížil.¹⁹¹

Průměrnou mzdu se opět podařilo navýšit na 2 136 Kčs. Od 1. května 1972 došlo k uplatnění racionalizace mzdové soustavy, což se odrazilo na výdělcích jednotlivých pracovníků. Nově jsou patrné rozdíly ve mzdách kvalifikovaných a nekvalifikovaných zaměstnanců.¹⁹²

Roku 1973 se situace zlepšila, podařilo se splnit zadaný plán. Vsetínský závod celkově zaměstnával 6 516 pracovníků. Produktivita práce se ve srovnání s předešlým

¹⁸⁷ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 190, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

¹⁸⁸ Tamtéž, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

¹⁸⁹ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

¹⁹⁰ Tamtéž, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

¹⁹¹ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

¹⁹² Tamtéž, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

rokem zvýšila na 106, 8 %. Podíl pracujících žen se podařilo udržet na téměř stejných číslech jako v loňském roce. Významnou událostí byl nábor 27 polských pracovníků do oddělení výroby součástek pro textilní stroje. Jednalo se o dohodu mezi ČSSR a PLR.¹⁹³

Plánovaného nárůstu výdělků se nepodařilo dosáhnout, přesto se průměrná mzda zvyšuje na 2 203 Kčs.¹⁹⁴

V roce 1974 se nepodařilo navázat na rok minulý. Počet pracovníků se znovu snižuje na 6 497 osob. Plánováno však bylo navýšit počet pracovníků na 6 526. Podíl žen se podařilo udržet na stejné hodnotě jako v minulém roce, největší množství stále pracovalo na pozici pomocných dělnic.¹⁹⁵

Přestože vývoj počtu zaměstnanců nebyl příznivý, situace v růstu mzdy se vyvíjela dobře. Pro rok 1974 činila průměrná mzda 2 292 Kčs, čímž se již několikátým rokem dařilo zajišťovat nárůst výdělků. Z důvodu přesčasů se dělnická mzda začala velmi přibližovat výdělkům technických pracovníků.¹⁹⁶

V posledním roce páté pětiletky se stále nedařilo zvrátit nepříznivou situaci ve vývoji počtu pracovníků. Rozdíl mezi plánovaným a skutečným počtem pro rok 1975 činil 32 osob. V závodu bylo pro zkoumaný rok evidováno 6 446 pracovníků. Nejvíce pracovníků působilo v provozu 1 700, celkem 1 026 osob. Nejméně pracovníků zaměstnával provoz 1 300, celkem 843 osob.¹⁹⁷

Růst mezd se podařilo opětovně úspěšně zajistit. Průměrná mzda dosáhla 2 379 Kčs. Průměrná mzda administrativních pracovníků, dělníků a technických pracovníků přesahovala 2 100 Kčs.

Za celou pětiletku se podařilo navýšit produktivitu práce o 52, 3 % a průměrnou mzdu o bez mála 25 %.¹⁹⁸

¹⁹³ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 192, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

¹⁹⁴ Tamtéž, kart. 108, inv. č. 134, *Mzdové přehledy*

¹⁹⁵ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

¹⁹⁶ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 205, *Přehledy mezd*

¹⁹⁷ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

¹⁹⁸ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 205, *Přehledy mezd*

První rok šesté pětiletky stále pokračoval v nepříznivém trendu vývoje počtu pracovníků. Úbytek se nedařilo zastavit. Vsetínský závod zaměstnával celkem 6 415 zaměstnanců, čímž se podařilo splnit plán počtu na 99,6 %. Z toho 2 513 byly ženy.¹⁹⁹

Plánované navýšení mezd, v relaci s růstem produktivity, se podařilo splnit na 102,9 %. Průměrná mzda se navýšila v porovnání s minulým rokem na 2 485 Kčs. Navýšení průměrné mzdy je spojeno zejména s větší mírou přesčasů. V dubnu roku 1976 došlo k vyplacení doplatků podílů za hospodářské výsledky předchozího roku ve výši 1,6 mil. Kčs.²⁰⁰

V roce 1977 se podařilo zastavit propad z předchozích let. V závodě pro uvedený rok evidovali 6 479 pracovníků, čímž se zvýšil celkový stav o 64 osob. Produktivitu práce, se v souvislosti s plánem, podařilo navýšit o téměř půl procenta. Zvýšení stavu pracovníků zaznamenaly provozy 600 a 700, naopak snížení provozy 400 a 500.²⁰¹

Mzdy dělníků i technickohospodářských pracovníků se podařilo navýšit shodně o tři procenta, čímž se průměrná mzda navýšila na 2 554 Kčs. V souvislosti s úspěšným plněním plánu v roce 1976 byly vyplaceny doplatky podílů v hodnotě 1 641 tis. Kčs. Mimořádné odměny pro zaměstnance dosáhly hodnoty 6 554 tis. Kčs.²⁰²

Roku 1978 se nepodařilo navázat na úspěšný nárůst počtu pracovníků, čímž se jejich počet snížil na 6 432 osob. Bezmála 40 % tvořily osoby ženského pohlaví, z toho tři čtvrtiny pracovaly na pozici pomocných dělnic. Pouze provoz 600 zaměstnával více než 1 000 pracovníků. Druhým největším výrobním provozem se stal provoz 700, kde pracovalo celkem 986 osob. Produktivitu práce se podařilo navýšit o 6,1%.²⁰³

Vývoj mezd se stále více zaměřoval na prosazování výraznější diferenciace odměňování za splnění pracovních úkolů v závislosti na zvyšování kvality práce a kvalifikace pracovníků. Průměrná mzda nově činila 2 628 Kčs.²⁰⁴ Od 1. ledna 1978 vstupuje v platnost nová vyhláška o poskytování odměn, které se nově rozdělují na peněžní a věcné. Zejména se jednalo o peněžní odměny za 25 let práce, při dosažení 50 let a při odchodu do důchodu. Nepeněžní odměny se vyplácely za 35 let práce, za každých

¹⁹⁹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 191, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

²⁰⁰ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 205, *Přehledy mezd*

²⁰¹ Tamtéž, kart. 191, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

²⁰² Tamtéž, kart. 190, inv. č. 205, *Přehledy mezd*

²⁰³ Tamtéž, kart. 191, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

²⁰⁴ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 205, *Přehledy mezd*

pět let po dosažení 40 let věku a při odchodu do důchodu. Evidenci zpracování mezd nově obstarával počítač EC 1030. Doplatky podílů za hospodářské výsledky z roku 1977 činily 1 916 tis. Kčs.²⁰⁵

Opětovné navýšení počtu zaměstnanců ve vsetínské Zbrojovce lze sledovat v roce 1979, kdy se navyšuje počet oproti loňsku o 79 osob. Jednalo se o navýšení počtu pracovníků ve všech kategoriích. Nejvyšší růst je zaznamenán u dělníků. Přes zmíněná fakta se snížily celkové počty pracovníků na všech výrobních provozech.²⁰⁶

Navýšení mezd se nepodařilo splnit na 100 %. Přesto se podařilo navýšit průměrnou mzdu na 2 693 Kčs. Ve zkoumaném roce se nejvyššího navýšení výdělků dočkali technickohospodářští pracovníci, u kterých bylo zaznamenáno navýšení o 2,9 %. Za úspěšné plnění plánu se zaměstnancům vyplatil podíl v hodnotě 575 370 tis. Kčs. Mimořádné odměny činily 1 192 tis. Kčs.²⁰⁷

V posledním roku šesté pětiletky, tedy v roce 1980, se podařilo úspěšně navázat na rok předešlý. Plán vývoje počtu pracovníků se podařilo překročit o 0,3%. K navýšení počtu pracovníků značně pomohlo zajištění provozu závodních jeslí a mateřských škol. Závod evidoval celkem 6 524 zaměstnanců. Podíl žen se jako v minulých letech pohyboval na hranici 40 %. Na provozech 500 a 700 je patrný úbytek pracovníků. Produktivita práce se navýšila v porovnání s minulým rokem o 9,7%.²⁰⁸

Průměrná mzda se v roce 1980 navýšila o 121 Kčs na celkovou hodnotu 2 814 Kč, čímž se plán mzdových prostředků podařilo nebývale navýšit. Doplatky podílu za hospodářské výsledky činily 2 305 tis. Kčs.²⁰⁹

Roku 1981 se podařilo udržet pozitivní trend ve vývoji počtu pracovníků. Oproti minulému roku se podařilo navýšit stav o 17 nových zaměstnanců. Jasně největší byl provoz textilních strojů, který vznikl sloučením výrobních provozů 600 a 700. Celkově zaměstnával na 1 917 osob. Do 31. prosince 1981 se podařilo splnit stanovený úkol, který spočíval ve snížení počtu technickohospodářských pracovníků. V porovnání s loňským

²⁰⁵ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 7, inv. č. 2, *Oběžníky*

²⁰⁶ Tamtéž, kart. 191, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

²⁰⁷ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 205, *Přehledy mezd*

²⁰⁸ Tamtéž, kart. 191, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

²⁰⁹ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 205, *Přehledy mezd*

rokem evidujeme o 24 osob méně. Produktivitu práce se ve srovnání s rokem 1980 podařilo ještě navýšit, celkově o 11,7 %.²¹⁰

Mzdy již několikátým rokem úspěšně narůstaly. Celková hodnota průměrné mzdy činila 2 904 Kčs. Výdělky dělníků se podařilo navýšit o bezmála 100 Kčs. Mzda technickohospodářských pracovníků naopak klesla. Za splnění mimořádných úkolů byly zaměstnancům vyplaceny odměny v celkové výši 1,99 mil. Kčs.²¹¹ Příkazem podnikového ředitele došlo k ustavení řídicí komise, která měla odsouhlasit zařazení všech pracovníků do tarifních skupin podle výnosu FMVS.²¹²

Dalším z úspěšných roků, z pohledu navýšení stavu zaměstnanců, se stal rok 1982. Celkem vsetínská Zbrojovka evidovala 6 564 osob. Největší výrobní provoz produkující textilní stroje zaměstnával celkem 1 949 pracovníků. Na provoze 400 se počet navýšil na počet 661 osob a na provoze 500 se naopak snížil na 713 osob. Zajímavým momentem je zaměstnání 30 Vietnamců, kteří do závodu nastoupili z důvodu zdokonalení se ve strojírenské činnosti.²¹³

Průměrná mzda se navýšila i v roce 1982. Její celková hodnota dosáhla 2 922 Kčs. Opakovala se situace z loňského roku, kdy bylo zaznamenáno zvýšení dělnických výdělků a snížení mezd technickohospodářských pracovníků. Snížení mezd vzniklo v důsledku nevyplacení prémie. Zvyšování dělnických výdělků je spojeno s každoročním nárůstem přesčasů. V roce 1982 se jich odpracovalo celkem 946 711 hodin.²¹⁴

V roce 1983 se podařilo opětovně navýšit stav zaměstnanců na 6 622 osob, což je spojeno zejména s úspěšnou produkcí textilních strojů. Jednotlivé provozy si udržely víceméně stejnou zaměstnanost jako v roce minulém. Jako v minulých dvou letech se produktivita práce úspěšně zvýšila o 8,4 %.²¹⁵

Plán navýšení výdělků se podařilo splnit také v roce 1983. Průměrná mzda se poprvé v historii přehoupla přes 3 000 Kčs. Platilo to jak pro mzdy dělníků, tak pro výdělky

²¹⁰ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 191, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

²¹¹ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 205, *Přehledy mezd*

²¹² Tamtéž, kart. 747, inv. č. 1751, *Příkazy podnikového ředitele*

²¹³ Tamtéž, kart. 191, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

²¹⁴ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 205, *Přehledy mezd*

²¹⁵ Tamtéž, kart. 191, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

technickohospodářských pracovníků. Výplata podílů za hospodářské výsledky pro zkoumaný rok činila 6 687 tis. Kčs.²¹⁶

Úspěšná produkce výrobků i závodní služby přilákaly i roku 1984 nové pracovníky. Vsetínská Zbrojovka poskytovala zaměstnání 6 712 osobám. Vsetínský závod využíval, nejen ve výrobě, velký podíl žen, který pro rok 1984 dosáhl 40 %. Ženská práce je zřetelně vidět zejména ve výrobě elektrických důlních rozbušek. Na provozech 400 a 500 je patrný nárůst počtu pracovníků. Naopak výrobní provoz textilních strojů opustilo během roku 53 osob. Stále však zůstával bezkonkurenčně největším provozem z hlediska zaměstnanosti.²¹⁷

Průměrnou mzdu se tentokrát nepodařilo navýšit jako v minulém roce. Přesto k určitému navýšení došlo. Hodnota průměrné mzdy činila 3 030 Kčs. Pro technickohospodářské pracovníky se od 1. ledna 1984 zavedlo osobní hodnocení, které do určité míry vedlo k navýšení celkového výdělku.²¹⁸

V roce 1985 se podařilo navýšit počet zaměstnanců na celkovou hodnotu 6 681 osob. Plánované navýšení však počítalo s číslem překračujícím počet 6 700. Plán se nepodařilo splnit zejména z důvodu snížení celkového počtu dělníků. Závod poskytoval práci celkem 2 625 ženám. Všechny výrobní provozy zaznamenaly snížení stavu pracovníků. Produktivita práce pokračuje v každoročním stoupajícím trendu. Pozorujeme navýšení o necelých 10 %.²¹⁹

Ve srovnání s předešlým rokem se průměrnou mzdu podařilo navýšit podstatně více, na celkovou hodnotu 3 108 Kčs. Pravděpodobně by došlo k ještě většímu nárůstu, za předpokladu, že by nedošlo ke zkrácení prémie pro technickohospodářské pracovníky. Navýšení je zřejmé i ve vyplacením podílu za hospodářské výsledky, které byly vyplaceny v celkové hodnotě pět mil. Kčs.²²⁰

Roku 1986 se podařilo překročit hranici 6 700 pracovníků. Celkově vsetínský závod zaměstnával 6 721 osob. Podařilo se dokonce překročit stanovený plán, i když pouze nepatrně. Pracovníci ženského pohlaví tvořili nezanedbatelnou skupinu, jejich podíl tvořil přibližně 40 %. Vzhledem k opětovnému rozdělení provozu textilních strojů, na výrobní

²¹⁶ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 190, inv. č. 205, *Přehledy mezd*

²¹⁷ Tamtéž, kart. 191, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

²¹⁸ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 205, *Přehledy mezd*

²¹⁹ Tamtéž, kart. 191, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

²²⁰ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 205, *Přehledy mezd*

provozy 600 a 700, již žádné výrobní oddělení nedosahovalo počtu pracovníků, který by se blížil dvěma tisícům. Přesto se nově obnovený provoz 600 stal zřetelně největším z pohledu početního stavu pracovníků. Celkem zde působilo 1 354 osob.²²¹

Mzdové navýšení se v roce 1986 nekonalo. Plán růstu mezd se podařilo splnit pouze z 98, 7 %, čímž průměrná mzda klesla na 3 076 Kčs. Poprvé dochází k situaci, kdy je průměrná mzda dělníků vyšší než u technickohospodářských pracovníků. Rozdíl mezd činil 67 Kčs. V důsledku nesplnění některých úkolů stanovených plánem nebyl zaměstnancům vyplacen podíl za hospodářské výsledky.²²²

V roce 1987 se bohužel navázalo ne neúspěšné plnění plánu růstu počtu zaměstnanců. Plán byl splněn na 99, 1 %, avšak lze pozorovat snížení stavu pracovníků o 70 osob ve srovnání s minulým rokem. Výrobní provozy zaznamenaly pokles jak v řadách dělníků, tak technickohospodářských pracovníků.²²³

Vývoj mzdy je již druhým rokem negativní. Průměrná mzda měla hodnotu 3 040 Kčs. Ani jedna kategorie zaměstnanců nedosáhla výdělků z minulého roku. Vzhledem k nepříznivé situaci došlo k vydání opatření, která se týkala zastavení výplat mimořádných odměn. Další opatření spočívalo ve snížení procentuálních sazeb prémie.²²⁴

Roku 1988 se propad v počtu pracovníků ještě zvyšuje, když vsetínský závod eviduje 6 501 osob. Plán se tímto podařilo splnit na necelých 97 %. Produktivita práce se vzhledem ke snížení početního stavu zaměstnanců navýšila o 14, 2 %. Stejně jako v minulém roce dochází ke snížení stavu pracovníků na všech výrobních provozech. Největší ztráty zaznamenávaly provozy 500 a 600.²²⁵

Poměrně pozitivní vývoj lze sledovat u mezd. Průměrná mzda narostla na 3 141 Kčs, což byl asi 3 % nárůst oproti loňsku. Průměrný dělnický výdělek již nedosahoval výše mzdy technickohospodářského pracovníka. FMVS vydalo v roce 1988 Odvětvový sborník prací a Kvalifikační charakteristiky dělnických povolání strojního obrábění kovů. Podle zmíněných dvou katalogů byly zaříděny jednotlivé kategorie zaměstnanců.²²⁶

²²¹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 191, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

²²² Tamtéž, kart. 190, inv. č. 205, *Přehledy mezd*

²²³ Tamtéž, kart. 191, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

²²⁴ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 205, *Přehledy mezd*

²²⁵ Tamtéž, kart. 191, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

²²⁶ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 205, *Přehledy mezd*

Klesající tendence v počtu pracovníků přetrvává i v roce 1989. Celkový počet činil 6 390 osob. Oproti loňskému roku se počet snížil o 111 pracovníků. Jsou evidovány odchody pracovníků ze všech výrobních provozů. Vysoký početní stav pracovníků si udržel pouze provoz 600, který poskytoval práci 1 314 osobám.²²⁷

Taktéž v roce 1989 se úspěšně podařilo zajistit další nárůst mezd. Nová hodnota byla 3 217 Kčs. Zvyšuje se také rozdíl mezi dělnickými výdělky a mzdami technickohospodářských pracovníků. Došlo k vyplacení odměn v celkové výši 19, 5 mil. Kčs. Metodickým pokynem byla vydána pravidla k rozdělování kolektivního výdělku.²²⁸

Roku 1990 se téměř podařilo zopakovat výsledek z loňského roku. Vsetínský závod evidoval pouze o 3 nové pracovníky více, čímž se celková hodnota dostala na číslo 6 393 osob. Plán byl však splněn pouze na 96, 7 %. Snížení stavu počtu pracovníků zaznamenal pouze provoz 400. Ostatní výrobní provozy naopak své počty navýšily.²²⁹

V posledním ze zkoumaných roků se podařilo úspěšně navázat na nárůst mezd v minulém roce. Celková hodnota průměrné mzdy činila 3 318 Kčs. Skutečný výdělek byl ovlivněn vyšším počtem pracovníků na jednotlivých provozech, čímž nebylo dosaženo plánovaného nárůstu v produktivitě práce. Odměny pro zaměstnance se v roce 1990 udělily ve výši 6 mil. Kčs. Od 1. ledna došlo k uplatnění nového systému prémieování, který počítal nejen s plněním hospodářských úkolů, ale také s racionálním hospodařením s energií a materiálem.²³⁰

²²⁷ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 191, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

²²⁸ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 205, *Přehledy mezd*

²²⁹ Tamtéž, kart. 191, inv. č. 206, *Průměrné stavy pracovníků*

²³⁰ Tamtéž, kart. 190, inv. č. 205, *Přehledy mezd*

6. Sociální zabezpečení pracujících

Předešlé kapitoly kladly důraz zejména na výrobu, produkováný sortiment a počet pracujících v jednotlivých letech zkoumaného období. Výrobní podnik však netvoří pouze výše zmíněná problematika, ale také zajištění služeb pro pracovníky, místa k bydlení a další benefity. Sociální zabezpečení pracujících lze posuzovat z mnoha pohledů. Následující kapitola se zaměří na zabezpečování potřeb občanů zbožím, na bytovou otázku, na zajištění služeb rodinám, na rekreační vyžití a zdravotní péči.

Již od založení Zbrojovky Vsetín v roce 1937 muselo vedení města Vsetína řešit zásadní problém, který se týkal ubytování nově příchozích pracovníků. Městský bytový fond nemohl uspokojit všechny občany. Vedení podniku a města se snažilo co nejrychlejším způsobem zajistit výstavbu nových bytových domů, které by poskytly ubytování všem žadatelům. Ani za bezmála 20 let se však nepodařilo vybudovat dostatek bytových kapacit, které by zabezpečily bydlení pro všechny pracující.

Závod evidoval k roku 1955 celkem 732 žadatelů o přidělení nového bytu. Během roku se podařilo ubytovat 138 rodin pracovníků zaměstnaných ve vsetínském závodě. Velká většina se ale nového bydlení nedočkala. Pozitivní zprávou však bylo zahájení výstavby bytového domu o 40 bytových jednotkách. Vedení podniku vyhodnotilo bytovou otázku jako jeden z největších problémů, a proto se snažilo intervenovat na centrálních orgánech. Podařilo se dosáhnout dohody, která počítala s vybudováním 775 nových bytů v příštích pěti letech.²³¹

Lékařská péče ve vsetínské Zbrojovce byla zajišťována dvěma závodními lékaři s plným pracovním úvazkem. Kromě závodních lékařů v závodě čtyři hodiny týdně ordinovali odborní lékaři – ušní a oční, kožní, plicní a zubní.²³²

V roce 1956 se situace v zásobování potravinami stabilizovala. V nedostatečném množství bylo nabízeno pouze maso a těstoviny. Prodejny naopak poskytovaly dostatek červeného vína či konzerv a luštěnin. Hromadily se stížnosti na kvalitu některých potravin. Chléb obsahoval kousky dřeva, dokonce i hřebíky. Sortiment poskytovaných

²³¹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 433, inv. č. 861, *Plány investiční výstavby 1952-1955*

²³² Tamtéž, kart. 264, inv. č. 360, *Organizační řád*

oděvu a obuvi nebyl dostatečný. Zlepšení životní situace obyvatel Vsetína lze vysledovat i ve větším množství nákupů dopravních prostředků než v minulých letech.²³³

Bytovou situaci můžeme i v roce 1956 označovat za kritickou. Závod disponoval celkově 1 603 byty. V uvedeném čísle je navíc započítáno nových 86 bytových jednotek v místní části Trávníky. Dalších 88 bytů bylo rozestavěno.²³⁴

Stížnosti se začaly objevovat v souvislosti s klesající kvalitou dopravní vlečky. Vagóny nebyly dostatečně vybaveny, zejména absence světel při večerních jízdách vedla k několika nepřístojnostem. Uvedené problémy přijala Správa ostravské dráhy v Olomouci, která slíbila brzké dodání nových osobních vozů.²³⁵

Každoročně lze sledovat nárůst počtu vydaných poukazů k rekreaci. Jediným problémem byl nedostatek rekreačních zařízení. Vsetínský závod využíval pouze chatu ve Velkých Karlovicích. Zaměstnanci se aktivně podíleli na pořádání dětských táborů, které probíhaly nejen v okolí Vsetína, ale také například ve Vysokých Tatrách.²³⁶

Roku 1957 došlo z hlediska bytové otázky ke stanovení kritérií jak pro přidělení, tak výměnu bytu. Pro přidělení bylo stanoveno 12 kritérií, např. žadatel nemá byt, dojíždí do zaměstnání, aj. Pro výměnu bytu se zjišťovala původní adresa, velikost bytu, zdravotní nezávadnost aj. Celkově se bytový fond podařilo navýšit o 32 nových bytových jednotek na Trávníkách.²³⁷

Zásobování potravin se oproti loňskému roku příliš nezlepšilo. Ve Vsetíně došlo k založení nové distribuční sítě, která rozdělila město do sedmi okrsků. Každý okrsek disponoval jiným množstvím prodejen. Hlavní úkol spočíval ve zřízení chybějících prodejen, což mělo zlepšit obslužnou činnost.²³⁸

Další komplikací byl nedostatečný počet jeslí a mateřských škol. Kapacita nedostačovala. Vedení závodu se snažilo situaci řešit výstavbou mateřské školy

²³³ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 24, inv. č. 49, *Kronika – 2. díl*, s. 242

²³⁴ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 434, inv. č. 862, *Plány investiční výstavby 1956-1960*

²³⁵ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 24, inv. č. 49, *Kronika – 2. díl*, s. 245

²³⁶ Tamtéž, s. 246

²³⁷ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 434, inv. č. 862, *Plány investiční výstavby 1956-1960*

²³⁸ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 24, inv. č. 49, *Kronika – 2. díl*, s. 278

v Jasenicích a Družiny mládeže ve městě. Závod se podílel také na výstavbě mateřské školy na Trávníkách.²³⁹

Závod se nově rozčlenil do tří lékařských obvodů. Jednotliví zaměstnanci patřili vždy do určitého obvodu podle čísla objektu, ve kterém pracovali. Ordinační hodiny vypsalí odborní lékaři – ušní, nosní, krční, kožní, pro onemocnění štítné žlázy a ženské choroby.²⁴⁰

Pro zaměstnance bylo připraveno několik zájezdů v různém časovém měřítku. Opětovně se uspořádalo několik dětských táborů ve Velkých Karlovicích. Ostatní výlety proběhly například na Vranovské přehradě nebo ve Vysokých Tatrách.²⁴¹

V roce 1958 se podařilo poptávku po zboží uspokojit lépe než v minulých letech. Nedostatkovou potravinou byly zejména citrusy. Pozitivní ohlas sklidilo zřízení tří samoobsluh. Nová forma prodeje se občanům velmi rychle zažila. Negativem však byly časté krádeže zboží.²⁴²

Ve Vsetíně bylo k roku 1958 celkem 5 199 bytů. Uvedený počet bytů stále nedokázal pojmout všechny žadatele. Více než dvě třetiny bytů nebyly starší než 35 let. Nových 73 bytových jednotek příliš bytovou otázku nevyřešilo. Zlepšení současného stavu mělo vyřešit založení Stavebního družstva zaměstnanců závodu, které počítalo se stavbou nových bytů svépomocí. Vsetínský závod se na výstavbě svépomocí podílel odprodejem odpadového materiálu, výpomocí dopravními a mechanizačními prostředky, prováděním odborných prací a stavebního dozoru.²⁴³

V souvislosti s rekreací se čekalo na dostavění chaty v blízkosti přehradní nádrže Bystřička, která měla sloužit k rodinné rekreaci zaměstnanců Zbrojovky. Stejně jako v minulých letech bylo uspořádáno několik táborů pro děti zaměstnanců ve Velkých Karlovicích.²⁴⁴

²³⁹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 434, inv. č. 862, *Plány investiční výstavby 1956-1960*

²⁴⁰ Tamtéž, kart. 264, inv. č. 360, *Organizační řád*

²⁴¹ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1957, č. 14, s. 2.

²⁴² ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 24, inv. č. 49, *Kronika – 2. díl, s. 310*

²⁴³ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 434, inv. č. 862, *Plány investiční výstavby 1956-1960*

²⁴⁴ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1958, č. 15, s. 2.

Rok 1959 navázal na rok předešlý, který byl z hlediska obchodu charakteristický zkušebním prodejem v samoobsluhách. Jelikož se nový způsob prodeje osvědčil, došlo k vybudování dalších samoobsluh téměř ve všech městských částech.²⁴⁵

Usnesení vlády ČSR uložilo postavit mezi léty 1959 až 1970 celkem 1, 2 mil. bytových jednotek. Ve velkém se počítalo s družstevní výstavbou, kterou měly zabezpečit místní stavební družstva. Stavební družstvo mělo ve Vsetíně pouze 40 členů. Družstevní výstavba byla zahájena v místní části Rybníky, a jelikož se její průběh nesetkával s většími problémy, zvýšil se počet členů na 170 osob. Družstevní výstavba se v dalších letech stala rozhodující formou vzniku nových bytů. Družstevník hradil 40 % nákladů na výstavbu, 30 % bylo hrazeno státem a zbylých 30 % tvořila půjčka splatná do 30 let s 3 % úrokem.²⁴⁶

Z pohledu rekreace se zaměstnanci dočkali dostavění rekreačního objektu na Bystřičce. Zaměstnanci se mimo zmíněnou obec Bystřička rekreovali na Kasárnách a ve Velkých Karlovicích. Provoz dětských táborů byl hrazen závodem, rovněž došlo k zakoupení nového nábytku a vybavení do kuchyně.²⁴⁷

Problémová situace přetrvávala v předškolních zařízeních. V roce 1959 se s problémy začaly potýkat také základní školy. Vzhledem k nedostatku učeben museli žáci směnovat. Na jednu učebnu vycházelo v základní škole na Trávníkách 60 žáků, na Dolní škole 54 žáků a na jedenáctiletce 47 žáků.²⁴⁸

V březnu roku 1960 došlo k předání prvních bytů z družstevní výstavby. Byty byly velmi dobře vybaveny. Dokladem je například plynový sporák a boiler. Vzhledem k přetrvávajícímu nedostatku došlo v měsíci červnu k odhlasování další bytové výstavby.²⁴⁹

Zásobování zbožím se v porovnání s minulými roky zhoršilo. Zejména nepravidelný rozvoz zboží zapříčiňoval velké fronty na potraviny. Nedostatek zboží vykazovaly i prodejny oděvů, obuvi a železářských výrobků. K 1. červenci 1960 došlo ke sloučení Jednot lidových spotřebních družstev ve Valašských Kloboukách, Valašském Meziříčí

²⁴⁵ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 24, inv. č. 49, *Kronika – 2. díl*, s. 338

²⁴⁶ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1959, č. 11, s. 1.

²⁴⁷ Tamtéž, č. 15, s. 2.

²⁴⁸ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 24, inv. č. 49, *Kronika – 2. díl*, s. 341

²⁴⁹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 434, inv. č. 862, *Plány investiční výstavby 1956-1960*

a Vsetíně. Novým sídlem ústředí se stalo město Vsetín, což pozitivně ovlivnilo síť prodejen v okolí.²⁵⁰

Stejně jako v loňském roce zaměstnanci hojně využívali služeb nového rekreačního střediska v blízké obci Bystřička. Velké množství pracovníků své potomky přihlásilo na dětský tábor ve Velkých Karlovicích, který proběhl ve třech turnusech.²⁵¹

V roce 1961 se poptávka po bytech ještě navýšila. Vsetínský závod evidoval téměř šest stovek žádostí o přidělení bytu. Situaci trochu ulehčilo předání nového třípodlažního domu na Rybníkách, kam se nastěhovalo 34 členů stavebního družstva. Vzhledem k nelepšícím se vývoji bytové otázky se očekávalo co nejrychlejší vystavení nového sídliště v místní části Luh.²⁵²

Zásobování se potýkalo s problémy. Poptávka po základních potravinách byla v rámci možností plněna. Větší problém spočíval v nákupu luštěnin, čokolády, citrusů a zeleniny. Stanovené množství masa neodpovídalo počtu obyvatel města. Občané si stěžovali také na špatnou kvalitu pečiva.²⁵³

Rekreační vyžití zaměstnanců závodu lze ve zkoumaném roce hodnotit pozitivně. Podařilo se zajistit rekreaci dětí jak v zimním, tak v letním termínu ve Velkých Karlovicích. Zásadním pro další roky se stalo předání rekreační chaty ve Vysokých Tatrách. Vzhledem ke stížnostem pracovníků, které se týkaly vzdálenosti stravovacího zařízení, bylo v rekreačním objektu v Bystřičce přikročeno k vybudování kuchyně na úkor ubytovacích kapacit.²⁵⁴

Důležitou událostí roku 1961 se stalo otevření krytých lázní ve Vsetíně. Občané si je velmi rychle oblíbili. Lázně sloužily mimo jiné k výcviku neplavců, čímž se zlepšily poskytované služby nejen občanům, ale také žákům místních základních škol.²⁵⁵

K roku 1962 se váže ukončení státní i družstevní bytové výstavby v místní části Rybníky. Ze státní zástavby bylo určeno zaměstnancům závodu celkem 50 bytů. Dále došlo k určení lokality vhodné pro výstavbu rodinných domů. Zmíněnou lokalitou se stala

²⁵⁰ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 24, inv. č. 49, *Kronika – 2. díl*, s. 369

²⁵¹ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1960, č. 16, s. 3.

²⁵² ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 24, inv. č. 49, *Kronika – 2. díl*, s. 393

²⁵³ Tamtéž, s. 393-394

²⁵⁴ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1961, č. 15 a 16.

²⁵⁵ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 24, inv. č. 49, *Kronika – 2. díl*, s. 395

místní část Hrbová. Přestože se podnikový bytový fond opětovně podařilo rozšířit, v pořadníku zůstávalo více než 500 žádostí o přidělení bydlení.²⁵⁶

Ani v roce 1962 nelze mluvit o zlepšení situace v množství a sortimentu nabízeného zboží. Velký počet původních prodejen se přebudoval na byty, avšak k jejich nahrazení již nedošlo. Problémem byl i nedostatek odborně zdatného personálu. Stejně jako v minulých letech si občané stěžovali na nedostatky v množství určitých potravin. Vzhledem ke špatnému zásobování zeleninou došlo k vybudování zahrádkářských ploch v nezastavěném prostoru. Drobné průmyslové zboží taktéž scházelo. Mrazivá zima se navíc podepsala v nedostatku uhlí.²⁵⁷

Rekreace proběhla pouze v letním termínu. Jako každoročně vyrazily děti zaměstnanců do stanového tábora ve Velkých Karlovicích. V táboře se celkově vystřídalo 335 dětí ve třech turnusech.²⁵⁸

Problém s umístěním malých dětí měla částečně pomoci vyřešit výstavba družiny mládeže na Trávníkách. Samotná výstavba byla realizována ve spolupráci se závodem.²⁵⁹

Stavební družstvo naplánovalo v roce 1963 výstavbu 38 nových bytových jednotek v místní části Ohrada. Mělo se jednat o panelovou stavbu určenou zejména pro pracovníky s malým příjmem. Vinou dodavatele však ze stavby nakonec sešlo. Přes zmíněnou událost se podařilo snížit počet žadatelů oproti minulému roku.²⁶⁰

Rekreaci poskytovaly ubytovací zařízení v blízké obci Bystřička a chata ve Vysokých Tatrách. Podnik evidoval větší zájem o výběrovou rekreaci ROH. V souvislosti s větším počtem žádostí došlo k úpravě cen poukazů. Velké Karlovice byly dětmi navštíveny v zimních i letních měsících. Vzhledem ke každoročně se zvyšujícímu počtu dětí bylo přikročeno k vybudování nového tábora.²⁶¹

Zásobování se ve srovnání s loňským rokem ještě více zhoršilo. Úroda zeleniny, zejména brambor byla bohatá, avšak distribuce do prodejen se dá označit za nedostatečnou. Každodenní fronty, i na základní potraviny, se setkávaly s řadou stížností.

²⁵⁶ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 136, inv. č. 157, *Výkazy o investiční výstavbě*

²⁵⁷ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 24, inv. č. 49, *Kronika – 2. díl, s. 418-419*

²⁵⁸ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1962, č. 25, s. 2.

²⁵⁹ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 24, inv. č. 49, *Kronika – 2. díl, s. 419*

²⁶⁰ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 437, inv. č. 864, *Investiční plány 3. pětiletky*

²⁶¹ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1963, č. 24, s. 3.

Velké množství potravin podleho zkáze dříve, než se je podařilo do obchodů dopravit. Potraviny nebyly jediným nedostatkovým zbožím. Obyvatelé marně sháněli průmyslové zboží – pračky, šicí stroje, nádobí, aj.²⁶²

Roku 1963 dochází k reorganizaci zdravotnické služby v závodu. Zdravotnická služba se nově členila do pěti obvodů. Jednotliví lékaři pod sebe měli přiděleny zaměstnance podle objektů, ve kterých pracovali. Jeden z lékařů byl primárně určen pro mladistvé pracovníky. Všichni zaměstnanci závodu, kteří požadovali ošetření, u sebe museli mít tzv. Zdravotní průkaz.²⁶³

V roce 1964 se bytová situace stávala neúnosnou. Závod obdržel pouze 8 bytů ze státní výstavby a sám vystavěl jen 38 malometrážních bytů na Ohradě. Od 1. dubna 1964 vešel v platnost nový bytový zákon o nadměrných bytech. Závod evidoval několik případů, kdy jedna osoba disponovala v jednopokojovém či dvojpokojovém bytě plochou větší než 18 m². Zmínění zaměstnanci byli vyzváni, aby si dobrovolně vyhledali početnější rodinu, se kterou by mohla být provedena směna. V říjnu z důvodu ztrátovosti došlo ke změnám nájemného. Pozitivem se stalo zahájení výstavby bytů v místní části Luh. Celkový plán počítal se 135 novými byty.²⁶⁴

V zásobování prodejen lze vidět oproti loňsku zlepšení zejména u základních potravin. Nedostatek zeleniny se podařilo nahradit dovozem z jiných oblastí. Málokdy však bylo možno sehnat například mořské ryby. Zlepšení je patrné v nabídce sýrů a mléčných výrobků. Průmyslové zboží se podařilo zajistit ve větším počtu, přesto se poptávka každoročně zvyšovala.²⁶⁵

Rekreaci dětí se podařilo zajistit v zimní i letní sezóně. V zimě se rekreace zaměřovala zejména na lyžařský sport. V létě byl nabízený program širší. Nárůst počtu rekreovaných dětí je patrný v letních měsících. Chata ve Vysokých Tatrách byla využívána beze zbytku. Naopak v Bystřičce maximální kapacity nebylo dosaženo z důvodu nezájmu pracovníků.²⁶⁶

²⁶² ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 24, inv. č. 49, *Kronika – 2. díl, s. 446*

²⁶³ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 264, inv. č. 360, *Organizační řád*

²⁶⁴ Tamtéž, kart. 437, inv. č. 864, *Investiční plány 3. pětiletky*

²⁶⁵ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 24, inv. č. 49, *Kronika – 2. díl, s. 469-470*

²⁶⁶ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1964, č. 24, s. 2

K roku 1964 se váže otevření dětských jeslí v místní části Rybníky. Na výstavbu jeslí navázalo otevření mateřské školy v Zahradní ulici, kterou se podařilo dostavit dříve, než bylo plánováno, hlavně díky brigádnické činnosti pracovníků.²⁶⁷

Stavební plány se podařilo roku 1965 splnit, čímž se bytový fond zvýšil celkem o 38 bytů na Ohradě a o 140 v Luhu. Jedinou vadou v nových bytech bylo množství nedodělků a závad, způsobených velmi rychlou stavbou. Jednalo se zejména o dokončení elektrifikace a ústředního topení. Bytová komise doporučila záводу řešení bytového problému výstavbou svépomocí. Podařilo se vytvořit další stavební družstvo, které k prosinci evidovalo 152 členů. První plány počítaly s výstavbou pěti bytových domů po 38 bytových jednotkách v Luhu III. V roce 1965 došlo ke zbourání dvou domů v místní části Trávníky, které zde stály ještě před založením závodu.²⁶⁸

Oproti loňsku se rekreace hodlalo zúčastnit více zaměstnanců. Celkem bylo vydáno 365 poukazů na výběrovou rekreaci, 250 poukazů na rekreaci v Bystřičce a 275 poukazů na rekreaci na chatě Valaška ve Vysokých Tatrách. Větší počet dětí lze zaznamenat i na táborech ve Velkých Karlovicích. V zimě se zde rekreovalo 49 dětí, v letních měsících celkem 420 dětí.²⁶⁹

Závodní lékaři mohli nově využívat moderní vybavení a přístroje, které pomáhaly při stanovení přesnější diagnózy. Některé dokonce umožňovaly provádění menších zákroků přímo v závodním zdravotnickém středisku.²⁷⁰

Rok 1966 byl, z pohledu bytové otázky, zvolen obdobím přechodným. Velká možnost k získání bytu se v tomto roce nenaskytlá. Nejvíce žádostí o byty podávali mladí zaměstnanci. Zlepšení mělo nastat až během následujícího roku.²⁷¹

Rekreace zaměstnanců probíhala velice podobně jako v minulých letech. Za zmínku však stojí výměnný pobyt se závodem Königsee, který sídlil v NDR. Letního tábora ve Velkých Karlovicích se zúčastnilo i 40 dětí z NDR. Dále se podařilo dokončit dostavbu nového tábora, zejména díky brigádnické činnosti pracovníků Zbrojovky.²⁷²

²⁶⁷ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1964, č. 12, s. 1

²⁶⁸ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 437, inv. č. 864, *Investiční plány 3. pětiletky*

²⁶⁹ ZA v Opavě, fond Sbírka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 24, inv. č. 49, *Kronika – 2. díl, s. 498*

²⁷⁰ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1965, č. 36, s. 1

²⁷¹ ZA v Opavě, fond Sbírka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 25, inv. č. 50, *Kronika – 3. díl, s. 12*

²⁷² *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1966, č. 27, s. 2

V roce 1967 se podařilo dokončit výstavbu bytů v Luhu. Do nových bytů se nastěhovali členové stavebního družstva, kteří si je sami svépomocí vybudovali. Do jimi uvolněných bytů a svobodáren se nastěhovali zaměstnanci podle pořadníku. Na Trávníkách se mělo v následujících dvou letech předat na 218 nových bytů.²⁷³

Rekreace zaměstnanců proběhla pouze výběrovou formou v závodních rekreačních zařízeních a výměnnou rekreací v NDR. Nejvíce zaměstnanců se rekreovalo na chatě Valaška ve Vysokých Tatrách, celkem 380 osob. Tábor ve velkých Karlovicích byl předán do užívání až v roce 1967. Celková kapacita 200 lůžek slibovala další nárůst v počtu rekreovaných dětí.²⁷⁴

Rok 1968 bytovou problematiku dále prohloubil, jelikož nebylo počítáno s žádnými nově postavenými byty. Bytový pořadník pro uvedený rok tvořilo pouze 20 lidí, kteří měli sloužit jako rezerva v případě uvolnění některého bytu. Uspokojit se podařilo celkem 11 žadatelů, z toho pět dobrovolnou směnou. Bytová komise opět doporučovala výstavbu nových bytových jednotek svépomocí.²⁷⁵

Rekreace zaměstnanců pokračovala v trendu z minulých let, kdy bylo možno využít výměnného pobytu v NDR. Návštěvníci z NDR se v menších počtech rekreovali na podnikových zařízeních v Bystřičce a ve Vysokých Tatrách. Vzhledem k srpnovým událostem však nebyla ani jedna z chat plně vytížena. Tábor ve Velkých Karlovicích nehostil pouze děti zaměstnanců závodu, ale také děti z NDR a děti zaměstnanců Adamovských strojírén. Na oplátku byly děti vsetínských zaměstnanců v rámci výměnné rekreace v táboře Adamovských strojírén ve Sněžném.²⁷⁶

Vzhledem k neutěšené situaci v místních mateřských školách a jeslích došlo ke zřízení tzv. mikrojeslí. Děti pracujících žen byly umístěny v bytech nezaměstnaných žen, které závod najal jako pečovatelky. Podmínkou ke zřízení mikrojeslí byl třípokojevý byt.²⁷⁷

V souvislosti s nedostatkem bytů se v roce uskutečnilo jednání mezi vedením závodu, bytovým družstvem a MNV. Cílem se mělo stát vystavění nových 120 bytů na Hrbové svépomocnou družstevní výstavbou. Celkem bylo pro rok 1969 počítáno

²⁷³ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 261, inv. č. 341, *Plán investiční výstavby 1966-1970*

²⁷⁴ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1967, č. 24, s. 3

²⁷⁵ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 261, inv. č. 341, *Plán investiční výstavby 1966-1970*

²⁷⁶ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1968, č. 23, s. 1.

²⁷⁷ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 25, inv. č. 50, *Kronika – 3. díl*, s. 51

s předáním 493 bytů do užívání. Výstavba se soustředila rovněž do místní části Trávníky.²⁷⁸

Síť obchodů ve Vsetíně tvořilo celkem 118 prodejen, což neodpovídalo potřebám okresního města. Situace mohla být řešena pouze výstavbou nových prodejen. Obchodní organizace se na nové výstavbě odmítaly investičně angažovat. Výhradními dodavateli základních potravin byly Masokombinát, Severomoravské mlékárny a Severomoravské pekárny. Všechny společnosti sídlily ve Valašském Meziříčí. Dodavatelem piva byl vsetínský pivovar.²⁷⁹

Možnosti rekreace se pro rok 1969 rozrostly o Jugoslávii. Delegaci závodu se podařilo vyjednat výměnnou rekreaci s jugoslávským závodem Stakla Pančevo. Největší část zaměstnanců strávila svou dovolenou v podnikové chatě ve Vysokých Tatrách. Pro přetrvávající nezájem o rekreaci v Bystřičce došlo k prodání podnikové chaty jinému podniku.²⁸⁰ Dětská rekreace proběhla jako každým rokem ve Velkých Karlovicích. V porovnání s minulými roky se zvýšil počet dětí z jiných závodů. Děti zaměstnanců měly možnost účasti na putovním táboře v Jizerských horách a v Krkonoších.²⁸¹

V roce 1970 se bytová situace příliš nezlepšila. Podle plánu pokračovaly práce na staveništích na Hrbové, kde družstevní svépomocí vznikaly nové bytové jednotky zejména pro mladé zaměstnance.²⁸²

Zásobování potravinami se sice každoročně lepšilo, avšak o kvalitě se to říci nedá. ZV ROH řešil velké množství stížností na kvalitu pečiva a salámů. Dne 20. října 1970 proběhlo jednání s dodavatelem, kterým byl Masokombinát ve Valašském Meziříčí. Jednání dopadla úspěšně a ředitel Masokombinátu se zavázal k zajištění nápravy.²⁸³

Z pohledu rekreace se opakovala situace z předešlých let. Zaměstnanci pouze využívali ve větší míře možnosti zahraniční rekreace. Jednalo se o rekreaci v Maďarsku, Jugoslávii, Rumunsku, Bulharsku a SSSR. Tábor ve Velkých Karlovicích hostil ve třech

²⁷⁸ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 504, inv. č. 1108, *Zápisy z porad vedení*

²⁷⁹ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 25, inv. č. 50, *Kronika – 3. díl, s. 72*

²⁸⁰ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 504, inv. č. 1111, *HS o převodu rekreační chaty Mír*

²⁸¹ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1969, č. 8, s. 1.

²⁸² ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 25, inv. č. 50, *Kronika – 3. díl, s. 97*

²⁸³ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1970, č. 30, s. 2

turnusech téměř 500 dětí. Pro žáky 6. až 9. tříd byl uspořádán putovní tábor ve východních Čechách.²⁸⁴

Zdravotnická péče se dočkala dalšího rozšíření o nové oddělení fyzikální terapie. Zde bylo možné provádět čtyřkomorové lázně, iontoforézy, trakce páteře, aj. Zdravotnické služby se tímto rozrostly o další specializované oddělení.²⁸⁵

Z hlediska bytové výstavby bylo v roce 1971 dáno do užívání 62 nových bytů na Dukelské ulici. Jednalo se zejména o třípokojové byty, pouze v přízemí se nacházelo několik jednopokojových a dvoupokojových bytů. V přízemí jednoho z obytných domů vznikla mateřská škola, čímž se počet bytových prostor v daném domě snížil.²⁸⁶

Možnosti rekreace byly nabídnuty minimálně ve stejném měřítku jako v roce minulém. Dětská rekreace probíhala tradičně ve Velkých Karlovicích. Část dětí prožila několik dní v NDR. Další možností bylo přihlásit dítě do putovního tábora, který v roce 1971 proběhl na Českomoravské vrchovině. Velká část zaměstnanců využila možnosti zimní rekreace ve Vysokých Tatrách.²⁸⁷

V roce 1972 se podařilo bytový fond rozšířit o dalších 110 bytů. Jednalo se o třípokojové a dvoupokojové byty. V podkroví výškových domů vzniklo několik svobodáren. Nejvíce bytů vznikalo družstevní formou.²⁸⁸

Oběžníkem č. 1/72 došlo k rozdělení závodu do pěti lékařských a tří zubařských obvodů. Vycházelo se téměř ze stejného modelu jako v minulosti, což znamenalo, že každý z lékařů byl k dispozici zaměstnancům podle objektu, ve kterém pracovali.²⁸⁹

Rekreace proběhla podobně jako v minulých letech. Pro období jaro-léto a podzim-zima se rozdělil téměř stejný počet rekreačních poukazů. Stále větší počet dovolených trávil zaměstnanci ve Vysokých Tatrách. Celkem je evidováno 572 rekreací. V rámci dětské výměnné rekreace proběhla výměna se třemi ZV ROH – MEZ Mohelnice, Veselí nad Moravou a Metra Blansko. Stejně jako v letech minulých proběhly tábory ve Velkých Karlovicích i putovní tábor, tentokrát v jižních Čechách.²⁹⁰

²⁸⁴ Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín. Vsetín, Zbrojovka, 1970, č. 2 a 24.

²⁸⁵ ZA v Opavě, fond Sbirka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 25, inv. č. 50, *Kronika – 3. díl*, s. 97

²⁸⁶ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 136, inv. č. 157, *Výkazy o investiční výstavbě*

²⁸⁷ Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín. Vsetín: Zbrojovka, 1971, č. 36, s. 3.

²⁸⁸ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 136, inv. č. 157, *Výkazy o investiční výstavbě*

²⁸⁹ Tamtéž, kart. 7, inv. č. 2, *Oběžníky*

²⁹⁰ Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín. Vsetín, Zbrojovka, 1972, č. 36, s. 3.

Roku 1973 se konečně podařilo dobudovat sídliště v místní části Ohrada. Nových 240 bytů bylo v průběhu června až října předáno do užívání nově nastěhovaným osobám. Z 240 bytových jednotek jich bylo 81 jednopokojových, 80 dvoupokojových a 79 třípokojových.²⁹¹

Dne 19. února 1973 došlo k zahájení provozu v nově vybudované mateřské škole a jeslích v Jiráskově ulici v místní části Trávníky. Mateřská škola dokázala pojmout 90 dětí a jesle celkově 55 dětí. Je nutné zdůraznit, že výstavbu ve výši 4, 5 mil. Kčs financovala Zbrojovka Vsetín.²⁹²

Možnosti rekreace v roce 1973 dále rostly. Ve všech obdobích je patrný růst zájmu po výjezdech do zahraničních států. Velké množství zaměstnanců však zvolilo jistotu kvalitní dovolené ve Vysokých Tatrách. Výměnná rekreace proběhla, jako v předešlých letech, v NDR. Někteří zaměstnanci využili možnosti výměnné rekreace u Žermanické přehradě. Dětská rekreace opět proběhla v tradičních lokacích, které ve zkoumaném roce byly rozšířeny o výměnnou rekreaci v Humenném a Protivanově.²⁹³

Dne 1. května 1973 došlo k otevření hotelu Vsacan, který je jednou z dominantních budov města i v dnešní době. Zbrojovka Vsetín se na výstavbě podílela určitou částkou. Závodu proto byla nabídnuta přednostní rezervace celého jednoho patra hotelu.²⁹⁴

Rok 1974 se dá z pohledu rozšiřování bytového fondu hodnotit velmi kladně. Již začátkem roku bylo dáno do užívání 72 bytových jednotek na Smetanově ulici. V dalších měsících roku se zaměstnanci nastěhovali do nových 128 družstevních bytů na Ohradě. Stavební práce byly ukončeny na Hrbové, kde nové byty vznikly svépomocí.²⁹⁵

Rekreace probíhala v roce 1974 v největším měřítku ve Vysokých Tatrách. Za celý rok se na chatě Valaška vystřídalo 618 zaměstnanců včetně rodinných příslušníků. Výběrová rekreace v tuzemsku se také těšila oblibě. Zahraniční výběrová rekreace proběhla v Jugoslávii, SSSR, Rumunsku a v menším počtu i v NDR, Maďarsku a Itálii. Dětský tábor ve Velkých Karlovicích se potýkal s problémem, jelikož okresní hygiena nařídila snížit počet dětí o 35 v každém z turnusů. Děti zaměstnanců ve větší míře využily

²⁹¹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 136, inv. č. 157, *Výkazy o investiční výstavbě*

²⁹² ZA v Opavě, fond Sbírka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 25, inv. č. 50, *Kronika – 3. díl, s. 97*

²⁹³ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1973, č. 1. a 27

²⁹⁴ Tamtéž, č. 22, s. 3

²⁹⁵ ZA v Opavě, fond Sbírka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 25, inv. č. 50, *Kronika – 3. díl, s. 213*

výměnné dětské tábory v Humenném a Protivanově. Dva putovní dětské tábory zamířily do Beskyd a na Slovensko.²⁹⁶

Navýšení v počtech bytů nastalo i v roce 1975, kdy se podařilo dát do užívání 27 bytů v Luhu a 40 bytů na Štěpánské ulici. Všechny byty byly v majetku podniku Zbrojovka Vsetín.²⁹⁷

Nabídka rekreace se v roce 1975 rozšířila. Hlavní novinkou se stala možnost ubytování ve stanovém táboře Costinesti v Rumunsku. Jednalo se o dobrý tah, jelikož v průběhu roku zde bylo rekreováno 320 osob. Vzhledem k velké vzdálenosti doporučovali zaměstnanci pro příští roky zvolit pro cestování vlakovou dopravu. Nárůst lze pozorovat i u počtu osob, které zamířily do Vysokých Tater. Z důvodu zlepšení hygienických podmínek mohl tábor ve Velkých Karlovicích hostit více dětí než v loňském roce. Větší zájem evidoval také putovní tábor, který proběhl na Valašsku.²⁹⁸

V roce 1976 nedošlo k většímu navýšení počtu bytů. Přesto došlo k vystavění několika nových budov a jiných užitných ploch. Nejnovější budovy vyrostly v blízkosti sídliště na Ohradě. Jednalo se o mateřskou školu a jesle, celková kapacita obou zařízení byla 205 dětí. K 1. září 1976 byla otevřena nová základní škola Ohrada. Nová mateřská škola a jesle se otevřely rovněž v místní části Hrbová. Otevření uvedených předškolních a školních zařízení podstatně zlepšilo rodinnou situaci dalších zaměstnanců ve Vsetíně.²⁹⁹

Během června 1976 se nově otevřelo koupaliště vedle střední průmyslové školy, které procházelo tříletou rekonstrukcí. Rekonstrukce bazénu proběhla úspěšně, návštěvníci mohli využívat nové šatny a sociální zařízení. Užitnou plochu se podařilo více než zdvojnásobit.

Přibližně 2 000 zaměstnanců využilo možnosti rozšiřujících se forem rekreace. Nabídnuty byly výběrové pobyty v tuzemsku i v zahraničí, tradiční dovolená na chatě Valaška ve Vysokých Tatrách, přímořská rekreace v Rumunsku nebo u jezera Balaton v Maďarsku. Dětská rekreace proběhla ve třech turnusech ve Velkých Karlovicích.

²⁹⁶ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1974, č. 27, s. 3

²⁹⁷ Tamtéž, 1975, č. 3, s. 3

²⁹⁸ Tamtéž, č. 25, s. 3

²⁹⁹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 136, inv. č. 157, *Výkazy o investiční výstavbě*

Celkově proběhly čtyři putovní tábory. Tři na území Valašska a jeden na východním Slovensku. Jako v minulých letech se některé děti na dva týdny podívaly do NDR.³⁰⁰

Rok 1977 byl z pohledu bytového fondu pozitivní. Na dokončení bytové výstavby v místních částech Ohrada, Rybníky a na Štěpánské ulici bylo navázáno v dalších měsících v Luhu a Rokytnici. Do užívání bylo dáno celkem 358 bytů a dalších 289 garáží.

V Luhu III došlo k doplnění sítě prodejen o nákupní středisko s prodejny potravin, masa, zeleniny, domácích potřeb a cukrovinek. Občané mohli využívat také novou poštu. V místní části Rybníky se podařilo předat do užívání cukrárnu, prodejnu textilu a sběrnou chemického čištění oděvů a koberců. Všechny výše uvedené prodejny podstatně zkvalitnily obchodní síť města Vsetína.³⁰¹

Na závodní dráze mezi Vsetínem a Zbrojovkou došlo k výměně osobních vagónů, které přispěly k pohodlnější jízdě. Nejednalo se o nově vyrobené kusy, přesto přispěly ke zvýšení kultury cestování.

Rekreace zaměstnanců proběhla v roce 1977 v Rumunsku a Maďarsku. Doprava do Rumunska byla zajišťována lehátkovými vlaky z Brna, do Maďarska zaměstnanci vyrazili závodním autobusem. Děti opětovně vyrazily do Velkých Karlovic. Celkem se zde ve třech turnusech vystřídalo 420 dětí. Putovní tábor tentokrát proběhl ve východních Čechách.³⁰²

Bytová situace se postupem let zlepšila zejména díky družstevní výstavbě. Rok 1978 můžeme, z hlediska počtu předaných bytů do užívání, hodnotit jako rekordní. Do užívání bylo celkově dáno 613 bytů. Samozřejmě, že ne všechny byty obsadili zaměstnanci Zbrojovky. Přesto podnikový bytový fond čítal celkem 2 187 bytových jednotek.³⁰³

Specifickou formou služeb závodu se stalo zajištění péče pro děti zaměstnaných žen. Celkem 134 dětí bylo umístěno do jeslí, z toho 55 do jeslí závodních. Mateřské školy pojaly celkově 580 dětí, z toho 235 dětí navštěvovalo závodní mateřské školy.

³⁰⁰ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1976, č. 26, s. 3

³⁰¹ Tamtéž, 1977, č. 17, s. 3

³⁰² ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 25, inv. č. 50, *Kronika – 3. díl*, s. 302-303

³⁰³ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 502, inv. č. 1095, *Roční výkazy o investiční výstavbě*

Díky podnikové výstavbě v minulých letech se podařilo uspokojit téměř všechny požadavky pracovníků.³⁰⁴

Zaměstnanci mohli využít širokou škálu nabízených rekreačních zájezdů. Celkem sedm turnusů se vystřídalo ve stanové základně v Rumunsku. Stejně jako v minulém roce byl k dispozici lehátkový vlak. Tradičními se staly opakované zájezdy do Maďarska k jezeru Balaton. Největší počet zaměstnanců volil rekreaci na závodní chatě Valaška ve Vysokých Tatrách. Děti zaměstnanců navštívily opět po roce tábor ve Velkých Karlovicích. Nabídnuty byly dále putovní tábory po Valašsku a v Bratislavě.³⁰⁵

V roce 1979 se vedení závodu rozhodlo podpořit snahy zaměstnanců o získání příspěvku na pořízení nových bytových jednotek. Základní výše příspěvku činila 25 tis. Kčs. Zaměstnancům závodu bylo možné příspěvek navýšit o dalších 10 tis. Kčs. Příspěvek mohl být navýšen o dalších 10 tis. Kčs v případě, že se jednalo o výstavbu řadového domku. Po odpracování 10 let v závodu byl příspěvek v celé výši prominut.³⁰⁶

V souvislosti s výše popsanou příznivou bytovou situací došlo k otevření dalšího předškolního zařízení v místní části Rokytnice. Konkrétně se jednalo o jesle a mateřskou školu. Obě zařízení dokázaly pojmout 175 dětí. Nová mateřská škola a jesle vyrostly také v Luhu III. Jednalo se o menší budovu, která měla kapacitu 70 míst. Závod aktivně finančně přispíval na výstavbu předškolních zařízení v okolních obcích. Hlavním důvodem byl vysoký počet zaměstnaných žen, které ze zmíněných obcí do závodu dojížděly. V roce 1979 se v Rokytnici, mimo výše uvedená předškolní zařízení, otevřela nová základní škola.³⁰⁷

Významnou událostí se stal 12. říjen 1979, kdy došlo ke slavnostnímu předání nadjezdu ve Štěpánské ulici. Nadjezd velmi pomohl předcházet dopravním zácpám. Další předanou stavbou se stala nová administrativní budova na Svárově, kde nově sídlil MNV.³⁰⁸

Výstavba v roce 1980 ve srovnání s předcházejícím obdobím lehce stagnovala. Přesto bylo přikročeno k plánování výstavby nových bytových jednotek. Na konci roku došlo k závěrečné schůzce, kde se 85 zaměstnanců seznámilo s přípravou staveníšť pro

³⁰⁴ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 25, inv. č. 50, *Kronika – 3. díl*, s. 330

³⁰⁵ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1978, č. 28, s. 2-3

³⁰⁶ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 7, inv. č. 2, *Oběžníky*

³⁰⁷ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 25, inv. č. 50, *Kronika – 3. díl*, s. 354

³⁰⁸ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1979, č. 38, s. 1

individuální výstavbu a s rozsahem poskytované pomoci stavebníkům ze strany závodu. Pro individuální výstavbu činil příspěvek podniku až 45 tis. Kčs, který byl po 10 letech práce v závodě zaměstnanci prominut.³⁰⁹

Již od roku 1981 se postupně dostávala do popředí výstavba rodinných domků. Individuální bydlení mělo v budoucnu tvořit 30 % bytového fondu. Největší výstavba se měla soustředit do místní části Ohrada. Další byty měly v příštích letech vzniknout v Rokytnici. Postupem roku se podařilo dobudovat 256 bytů na sídlišti Sychrov a 32 bytů v Rokytnici.³¹⁰

Rekreace zaměstnanců v roce 1981 proběhly z tuzemských středisek ve Vysokých Tatrách, na Slunečném jezeru u Sence a v Luhačovicích. Podnikovou zahraniční rekreaci využilo 602 zaměstnanců, kteří zamířili do Bulharska, SSSR, Rumunska, Polska, Jugoslávie, Maďarska a NDR. Dětská rekreace proběhla ve Velkých Karlovicích a v táboře v Heřmínovkách u Opavy. V rámci výměnné rekreace zamířilo několik dětí do NDR.³¹¹

V roce 1982 se úspěšně pokračovalo v dokončování stavebních prací v místní části Sychrov. Celkem vzniklo 358 nových bytových jednotek, z toho 211 bylo určeno pro zaměstnance Zbrojovky Vsetín.³¹²

Rekreace se účastnilo každým rokem více pracovníků. Chata Valaška ve Vysokých Tatrách se dočkala po letech rekonstrukce. Celkem do ní v roce 1982 zavítalo 524 osob. Z tuzemské rekreace se v letních měsících nejvíce zaměstnanců vydalo na Senec. Ze zahraničních destinací byly nabídnuty zájezdy do Maďarska, NDR a Rumunska. Každoročně rostl zájem zaměstnanců o lázeňskou léčbu v Luhačovicích. Proto došlo k jednání s lázeňskou správou, při kterém se podařilo dohodnout ambulantní léčbu pro 80 zaměstnanců. Dětská rekreace proběhla ve stejných místech jako v loňském roce.³¹³

V následujícím roce 1983 se podařilo bytový fond rozšířit o dalších 217 bytových jednotek. Byty byly vybudovány jak podnikovou, tak státní výstavbou a družstevní

³⁰⁹ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 504, inv. č. 1108, *Zápisy z porad vedení*

³¹⁰ ZA v Opavě, fond Sbírka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 25, inv. č. 50, *Kronika – 3. díl, s. 379*

³¹¹ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1981, č. 29, s. 1

³¹² Tamtéž, 1982, č. 20, s. 2

³¹³ Tamtéž, č. 28, s. 2-3

výstavbou. Zaměstnanci měli taktéž v roce 1983 možnost využít bezúročných půjček poskytovaných závodem.³¹⁴

Velmi dobře fungovalo zdravotní středisko, které celkem poskytlo více než 42 tisíc vyšetření. Jednalo se o vstupní prohlídky, dále onkologické, gynekologické a ORL vyšetření. V neposlední řadě mohli zaměstnanci využívat služeb celkem tří zubních lékařů. Služeb lékařů využívalo i velké množství dětí zaměstnanců.

Sít' obchodů se podařilo podstatně rozšířit, čemuž napomohlo otevření nového obchodní domu Jednota v centru města. Nová stavba se stala největším obchodním komplexem města Vsetína. Prodejní plocha 2 640 m² zařadila nový obchodní dům mezi největší družstevní obchodní domy v Československu. Během měsíce srpna došlo k otevření nové prodejny potravin na sídlišti Sychrov.³¹⁵

Pracovníci se stejně jako v letech minulých vydávali ve velkých počtech do Vysokých Tater. Z hlediska zahraniční rekreace zvolilo nejvíce zaměstnanců Maďarsko. Další vycestovali vlakem do Rumunska nebo letadlem do Bulharska. Pracovníci využili možnosti poslat dítě na tábor do Velkých Karlovic nebo na putovní tábor po severních Čechách.³¹⁶

V roce 1984 se v porovnání s předchozími léty výstavba zpomalila. Přibylo pouze několik bytů ve více městských částech. Přesto je nutné poznamenat, že Bytový podnik Vsetín disponoval 3 978 bytovými jednotkami. Jednalo se o byty třípokojové, dvoupokojové a jednopokojové. Nejvíce bytů bylo dvoupokojových. Dva pečovatelské domy sloužily pro péči o starší občany. Mezi nimi byl velký počet bývalých zaměstnanců Zbrojovky. Oba zmíněné domy dohromady disponovaly 128 bytovými jednotkami.³¹⁷

Co se týče rekreace, nedochází k žádným zásadním změnám. Nabídka zájezdů se příliš neměnila. Dětská rekreace proběhla víceméně stejně jako v předešlém roce. Z důvodu velké návštěvnosti tábora ve Velkých Karlovicích v minulých letech, došlo k jeho rekonstrukci, do které se formou brigádnické činnosti zapojilo několik desítek pracovníků vsetínského závodu.

³¹⁴ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 502, inv. č. 1095, *Roční výkazy o investiční výstavbě*

³¹⁵ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 26, inv. č. 51, *Kronika – 4. díl, s. 69*

³¹⁶ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1983, č. 28, s. 3-4

³¹⁷ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 26, inv. č. 51, *Kronika – 4. díl, s. 95*

Roku 1985 se podařilo bytový fond navýšit o dalších 115 bytů. Za celou sedmou pětiletku se podařilo dát do užívání téměř 800 nových bytů, čímž se značně zlepšila bytová situace města Vsetína. Nově vzniklá sídliště se dařilo v krátkém čase připojovat na nově zbudované kotelny, což bylo důležité hlavně v zimních měsících.

V blízkosti obytných domů se nacházely mateřské školy. V roce 1985 dochází ke zrušení mateřské školy v Jasenicích, avšak náhradou se podařilo otevřít další oddělení mateřské školy v Luhu III.

Na Sychrově, které se stalo jedním z největších sídlišť, se otevřela nová základní škola s celkovou kapacitou 800 dětí. Školní rok se podařilo zahájit 2. září také díky brigádnické činnosti zaměstnanců provozu 500 a 900.³¹⁸

Zaměstnanci nadále využívali širokou nabídku rekreace, kterou zajišťoval ZV ROH. Jednalo se o zájezdy tuzemské, zahraniční a výběrové. Zaměstnanci, kteří nechtěli využít služeb chaty Valaška ve Vysokých Tatrách, mohli svou dovolenou strávit v Jeseníkách v Horní Lipové v podnikovém středisku Sigmy Olomouc. Velký zájem měli pracovníci o rekreaci spojenou s lázeňskou léčbou v Trenčianských Teplicích. V roce 1985 již nebyla možná rekreace v Maďarsku u Balatonu, avšak podařilo se zajistit náhradní rekreaci na Makarské riviéře v Jugoslávii. Děti zaměstnanců, kromě do Velkých Karlovic, zamířily do tábora Tatry Studénka v Nových Heřmínkách nebo výměnou do NDR.³¹⁹

Dne 1. ledna 1986 nabyla účinnosti vyhláška upravující finanční, úvěrovou a jinou pomoc družstevní a individuální výstavby. Státní příspěvek nově dosahoval výše až 35 tis. Kčs. Pokud se jednalo o výstavbu řadového domku, byla zde možnost navýšení o 15 tis. Kčs. V případě, že se zaměstnanec zavázal k práci v závodě na dalších 10 let, mohl získat příspěvek od závodu ve výši 20 tis. Kčs.³²⁰

Přestože v posledních několika letech se postavilo velké množství bytů, jejich nedostatek byl nadále patrný. Pavlačové domy, které byly vystaveny na konci 30. let 20. století, se měly upravit, čímž by se počet bytů zvýšil.

³¹⁸ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 26, inv. č. 51, *Kronika – 4. díl*, s. 126

³¹⁹ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1986, č. 28, s. 3

³²⁰ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 747, inv. č. 1751, *Příkazy podnikového ředitele*

Velké množství nově zbudovaných sídlišť muselo být nutně zabezpečeno dodávkou pitné vody. V červnu roku 1986 bylo uvedeno do provozu vodní dílo v obci Karolínka. Součástí přehradní nádrže tvořila i úpravna vody.³²¹

Nabídka rekreace se podařila udržet na téměř stejné úrovni jako v roce 1985. Zájezdy byly pořádány do mnoha míst v tuzemsku i v zahraničí. Pracovníci mohli navštívit Rumunsko nebo letovisko v Bulharsku. Vyhodnocení pracovníci odcestovali do Jugoslávie. Rekreace dětí se odehrála tradičně ve Velkých Karlovicích, kde se v období prázdnin vystříдалo 520 dětí. Putovní tábor proběhl na Valašsku a v jižních Čechách. Úspěšně se podařilo navázat na ambulantní lázeňskou léčbu v Luhačovicích.³²²

Bytové družstvo Vsetín zpravovalo k roku 1987 celkem 4735 bytů. Pokračovala taktéž další výstavba nových bytů. Bylo přikročeno k renovaci jednoho z nejstarších bytových domů v Tyršově ulici. Mělo dojít ke kompletnímu předělání interiéru. Hlavní část rekonstrukce počítala s vybudováním koupelen, navedení ústředního topení, vybavení kuchyní o elektrický sporák, aj.³²³

Lékařské obvody byly nově upraveny podle počtu pracovníků v jednotlivých objektech. Celkem bylo evidováno pět lékařských obvodů a tři obvody zubního lékařství.³²⁴

Velkým problémem se stala červnová živelná katastrofa, která poškodila závodní vlečku vedoucí do Zbrojovky. Ukázalo se, že škody nejsou pouze povrchové a oprava si vyžádá značné náklady. Opravu provedly Vítkovické stavby Ostrava. Provoz se podařilo obnovit až v polovině prosince roku 1987. Po dobu oprav fungovala náhradní autobusová doprava.³²⁵

Řešení bytové problematiky se stalo zásadní událostí roku 1988. Stálá potřeba zaměstnanců získat bydlení se stala naléhavým úkolem. Na osmou pětiletku bylo vsetínské Zbrojovce přiděleno pouze 100 bytů. V dubnu roku 1988 došlo k prověře všech bytů ve městě, jejíž cílem bylo zjistit počet nadměrných či špatně využívaných bytů. Problémová bytová situace měla být dále řešena individuální bytovou výstavbou ve

³²¹ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1986, č. 23, s. 3

³²² Tamtéž, č. 21, s. 1

³²³ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 502, inv. č. 1095, *Roční výkazy o investiční výstavbě*

³²⁴ Tamtéž, kart. 264, inv. č. 360, *Organizační řád*

³²⁵ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1987, č. 26, s. 1

větším rozsahu. Zejména se mělo jednat o řadové domky v místní části Rokytnice. Vedení se podařilo vyjednat i zvýšení počtu bytů na 112, které měly vzniknout na Jasence.³²⁶

Prostřednictvím Čedoku mohli zaměstnanci strávit dovolenou v Doksech u Máchova jezera. Velké množství pracovníků zvolilo tradiční rekreaci ve Vysokých Tatrách. Stejně jako v letech minulých se část zaměstnanců vydala do Bulharska, Polska, Jugoslávie, SSSR, Rumunska a NDR formou výběrové zahraniční rekreace. Od začátku září roku 1987 došlo k zastavení činnosti tábora ve Velkých Karlovicích z důvodu podezření na výskyt žloutenky. Okresní hygienik však 12. ledna 1987 opětovně povolil zahájení provozu. Dostavbou nové budovy se v táboře navýšil počet rekreovaných dětí zaměstnanců závodu. Došlo také k uspořádání příměstského tábora v blízké obci Janová. Další možností byl tábor v Bulharsku formou zahraniční rekreace.³²⁷

Pro rok 1989 evidoval závod celkem 2 804 bytů. Jednalo se o 596 bytů družstevních, 634 bytů postavených z vlastních prostředků, 15 bytů služebních a 1 559 bytů s dispozičním právem. Pouze ve stádiu příprav byla komplexní bytová výstavba na Jasence. V srpnu 1989 se jednalo o výstavbě dalších 51 bytových jednotek před závodem, v místech bývalé mateřské školky.³²⁸

V říjnu došlo ke slavnostnímu otevření zrekonstruovaného autobusového nádraží. Zejména zastřešením a umístěním všech zastávek na jednu větší plochu se velmi zlepšily podmínky pro všechny cestující. Vedle vlakových spojů se autobusová doprava, pro přesuny mezi městem Vsetín a Zbrojovkou, využívala nejvíce.³²⁹

Asi nejvýznamnější investiční akcí byla výstavba silničního nadjezdu Rokytnice – Ohrada. V roce 1989 se podařilo ukončit stavební práce na mostu v Rokytnici. Celková délka nadjezdu činila 1 800 metrů a měla být ukončena do června roku 1992. Celková hodnota stavby činila 135 mil. Kčs. Ve městě Vsetíně se díky nadjezdu velmi zlepšila dopravní situace.³³⁰

V roce 1990 pokračovala výstavba nových bytů v blízkosti závodu. Ukončení stavby bylo plánováno na rok 1992. Z hlediska bydlení se největší problém vyskytl na konci října. Benzina Ostrava omezila dodávku topného mazutu do Vsetína. V bytech

³²⁶ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 502, inv. č. 1095, *Roční výkazy o investiční výstavbě*

³²⁷ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1987, č. 21, s. 3

³²⁸ ZA v Opavě, fond ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín, kart. 502, inv. č. 1095, *Roční výkazy o investiční výstavbě*

³²⁹ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1989, č. 40, s. 1

³³⁰ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 27, inv. č. 52, *Kronika – 5. díl*, s. 253

vytápěných mazutovými kotelny se mohlo topit pouze od 13. do 21. hodiny, jestliže venkovní teplota byla nižší než 13 °C.³³¹

Tuzemská podniková rekreace se rozrostla o pobyt v rekreačním středisku Čalovo. Jednalo se o vhodné doplnění rekreací ve Vysokých Tatrách a Trenčianských Teplicích. Ze zahraničních destinací se někteří zaměstnanci podívali do Bulharska a NDR.³³²

³³¹ ZA v Opavě, fond Sběrka soudobé dokumentace, s. p. Vsetín, kart. 27, inv. č. 52, *Kronika – 5. díl*, s. 288

³³² *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1990, č. 27, s. 1

7. Kultura a sport

Kulturní a sportovní vyžití zaměstnanců bylo v prvopočátcích zastřešeno Kulturním sdružením zaměstnanců Zbrojovky. Krátce po válce na sdružení úspěšně navázal Klub „Z“, který se stal nositelem kultury ve Vsetíně. Postupně začaly vznikat jednotlivé odbory. Mezi první patřily divadelní, lyžařský, výtvarnický, rybářský nebo odbor kopané. S Klubem „Z“ je spojeno také budování sportovišť a kulturních zařízení, které sloužily pro pořádání sportovních zápasů a soutěží. Sportovní činnost byla pod patronací klubu Spartak Z.

V roce 1955 se kultura a sport nadále rozvíjely. Jednotlivé soubory a kroužky měly vytýčeny hlavní cíle, kterých měly během roku dosáhnout. Lidé ve Vsetíně si oblíbili zábavné večery probíhající v pavilonu U Rybníčka. Na zmíněných zábavných večerech vystupovaly zejména soubory taneční, pěvecké a divadelní. Myslivecký kroužek nadále pomáhal při výsadbě stromků v okolních lesích. Zúčastnil se také několika soutěží ve střelbě.

Ze sportovních oddílů se nejvíce prosazovala kopaná. Oddíl měl v činnosti celkově tři týmy mužů a dalších pět týmů mladších fotbalistů. Sportovní gymnastika slavila úspěchy v národním měřítku, kdy se jednomu závodníkovi podařilo získat titul přeborníka ČSR. Mezi další úspěšné se zařadily oddíl hokeje a odbíjené. Z ženských oddílů se dobře prezentoval oddíl házené. Nejvýznamnější akce se konala na konci května, kdy se uskutečnila první okresní spartakiáda, které se zúčastnilo téměř 2 500 cvičenců.³³³

Hlavní výbor závodního klubu se sešel hned ze začátku roku 1956, aby stanovil úkoly pro uvedený rok. Mezi nejzásadnější patřilo ustanovit stálou ochotnickou scénu, prohloubit práci s dětmi, zkvalitnit propagaci a program Vsackého léta 1956. Úspěchy sklízel i valašský soubor Vsacan, který se zúčastnil mezinárodního festivalu ve Walesu. Vsacké léto se i v roce 1956 těšilo velké oblibě. Astronomický kroužek se zabýval zdokonalením vybavení hvězdárny.

Ve sportovní činnosti lze rok 1956 hodnotit taktéž úspěšně. Oddíl kopané Spartak Z postoupil do divize, čímž po sedmi letech opustil krajskou soutěž. Na mužský

³³³ Úderník: časopis vsetínských zbrojováků. Vsetín, ZO ROH, 1955, č. 1-24.

tým úspěšně navázali dorostenci. Stejného úspěchu dosáhli hokejisté, kteří se probojovali rovněž do divize. Hráči vsetínské házené se nově utkávali s oddíly ze Slovenska. Úspěšně působily oddíly horolezců, orientačního běhu a sportovní gymnastiky. Roku 1956 byla otevřena nová kuželna, čímž členové kuželkářského oddílu získali nové kvalitní sportoviště. Stejně jako v minulém roce byla velkou událostí okresní spartakiáda.³³⁴

Soubor Vsacan úspěšně navázal na předcházející rok. Uspořádal více než 30 vystoupení. Vsetínský závod úspěšně reprezentovali v různých soutěžích především zpěváci a hudebníci. Mezi velmi aktivní soubory lze zařadit baletní a loutkařský soubor. Úspěšně fungovalo Vsacké divadlo, které tvořilo pět tvůrčích skupin, které mimo jiné vystoupily na Vsackém létě, které se již stávalo tradičním letním festivalem kultury ve Vsetíně.

Sportovní oddíly v roce 1957 nedosáhly stejně velkých úspěchů jako v minulém roce, ale je nutno poznamenat, že některé působily ve vyšších soutěžích. Lyžařský oddíl poprvé uspořádal lyžařský závod v běhu na lyžích na 15 km o putovní pohár. Hokejisté se sžívali s novou vyšší soutěží. Hlavním problémem se stalo počasí, které znemožnilo vybudovat nové kluziště. Oddíl své zápasy odehrál na jiných stadionech. Fotbalisté se dočkali změny systému soutěže, která nově začínala na podzim místo tradičního startu na jaře. Vzhledem ke špatným výsledkům se oddíl kopané po roce vrátil zpět do krajské soutěže. Kuželna se mezi pracujícími těšila velké oblibě. Jednotlivé výrobní provozy vytvořily družstva, která mezi sebou soutěžila.³³⁵

Kulturu ve Vsetíně již druhým rokem úspěšně obohacovalo Vsacké divadlo. Velké množství her od zahraničních divadelních autorů se divákům velmi líbilo. Dětská představení pořádal zejména loutkařský soubor. Vsacké léto navštívili umělci z Olomouce, Opavy a Prahy, kteří vhodně doplnili domácí kulturní scénu.

Tělovýchovná jednota Spartak hodnotila na výroční diskuzi úspěchy a neúspěchy jednotlivých oddílů. Kladně byly hodnoceny úpravy šaten na hřišti a v kuželně. Podařilo se dokončit sjezdovou dráhu lyžařů a hřiště pro odbíjenou. Mezi důležité události lze započítat i instalaci ozvučení na hřišti pro odbíjenou. Ze sportovních oddílů se nedařilo pouze fotbalistům. Ostatní výkony lze hodnotit pozitivně. Oddíl kopané se neúspěšně pokoušel vrátit do divizní soutěže. Hokejisté zažili úspěšný rok. První mužstvo mužů

³³⁴ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1956, č. 1-24.

³³⁵ Tamtéž, 1957, č. 1-25.

obsadilo třetí místo. Druhé mužstvo mužů, dorostenecké a žákovské kategorie své soutěže vyhrály. Již několikátým rokem úspěšně fungoval oddíl horolezců, který každoročně podnikl několik výstupů na vrcholky hor ve Vysokých Tatrách. Oddíl odbíjené působil ve druhé lize, která se skládala z moravských a slovenských klubů. Členové volejbalového oddílu vybudovali svépomocí novou sportovní halu.³³⁶

V roce 1959 se většině kulturních souborů podařilo úspěšně navázat na činnost z minulého roku. Mezi hlavní soubory lze stále zařadit Vsacké divadlo, loutkařský a baletní soubor. Jako nový soubor se představily Valašské učitelky, jednalo se o pěvecký kroužek. Soubor Vsacan se vydal na několik soutěží v zahraničí, kde úspěšně šířil valašský folklór. Myslivecký kroužek oslavil 10 let trvání. Uspořádal výroční výstavu a střelecké závody, kterých se zúčastnili i závodníci z jiných klubů. Vsacké léto navštívili noví umělci z různých míst Čech a Moravy.

Oddíl fotbalu Spartak Z Vsetín začal úspěšně spolupracovat s oddílem Rudé Hvězdy Vsetín, který působil ve stejné soutěži. Vzhledem k neúspěchům v minulých letech došlo ke změnám na hráčských i trenérských pozicích. Přípravu všech mužstev oddílu převzala nově ustavená trenérská rada. Oddíl odbíjené si vytýčil úkol udržení druhé nejvyšší soutěže i pro příští rok. Tenisový oddíl byl jedním z nejpočetnějších v jednotě. Družstva dospělých úspěšně působila v krajských soutěžích. Hokejisté se umístili na třetím místě v krajské soutěži. Druhému týmu se podařilo vybojovat postup do 1. B třídy. Stále vyšší počet členů zaznamenával lyžařský oddíl. Proto došlo k vybudování lyžařského vleku v údolí Hlubokém na kopci Trojúhelník. Okresní spartakiády se zúčastnili i cvičenci ze Slovenska. Celkem se sešlo 3 847 cvičenců. Přes 8 000 diváků shlédlo průjezd závodníků, kteří se účastnili Závodu míru.³³⁷

V roce 1960 byla kulturní činnost narušena opravou budovy divadla „Z“. Normální provoz trval až do konce měsíce června. Renovace budovy téměř úplně utlumila kulturní život ve městě, jelikož zde chybělo jiné podobné kulturní zařízení.

Kulturní soubory nicméně stihly v první polovině roku odehrát několik divadelních představení. Soubor Vsacan dosáhl velkého úspěchu na mezinárodním festivalu ve francouzském Nancy. Intenzivně se rozvíjející fotografický kroužek uspořádal několik

³³⁶ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1958, č. 1-23.

³³⁷ Tamtéž, 1959, č. 1-23.

soutěží o nejlepší snímek. Za osm letních večerů se na Vsackém létě vystřídalo více než 16 tisíc návštěvníků.

Hráči kopané se poměrně úspěšně umístili v tabulce krajské ligy. Ženské mužstvo házené obsadilo v druhé lize celkově druhé místo. Mužský tým skončil třetí v krajské soutěži. Velkou základnu mládeže se podařilo shromáždit lyžařům, kteří dosáhli několika úspěchů na krajské scéně. Roku 1960 přešel pod Spartak Z oddíl stolního tenisu. Hlavním motivem převodu oddílu byla výstavba herny stolního tenisu v budově internátu v Jasenicích. Celostátní spartakiády v Praze se zúčastnilo celkem 793 cvičenců ze Vsetína.³³⁸

Opravy budovy divadla „Z“ se protáhly až do roku 1961. Kvůli zpoždění byla sezóna zahájena až 8. března 1961. Veřejnost oceňovala novou úpravu divadelního sálu a okolních místností. Vsacké divadlo odehrálo několik divadelních her. V souvislosti s déletrvající opravou se všech divadelních inscenací zúčastnilo více lidí než v minulých letech. Loutkařský soubor svá představení odehrával nejen ve Vsetíně, ale také v okolních vesnicích. Národopisný soubor Vsacan v roce 1961 zaznamenal úspěchy v Itálii, umístil se na konečném druhém místě. Více než 10 koncertů uspořádal i pěvecký sbor Valašské učitelky. Vsackého léta se kromě domácí scény zúčastnilo i několik umělců a souborů ze Slovenska.

TJ Spartak Z Vsetín měl v roce 1961 celkem 1830 členů a zařičoval 17 sportovních oddílů. Lyžařům se podařilo úspěšně uspořádat již šestý ročník závodu Memoriál Ludvíka Mítka na sjezdovce v místní části Jasenka. Fotbalová družstva Spartaku Z i Rudé Hvězdy plánovala postup do divizní soutěže, avšak nakonec se umístila mimo postupové příčky. Oddíl lehké atletiky zaznamenal během posledních let úbytek atletů. Nové se pokoušel najít formou náborů v základních školách ve Vsetíně. Oddíl stolního tenisu využil novou hernu stolního tenisu v Jasenicích k uspořádání krajského přeboru. V roce 1961 zahajuje svou činnost plavecký oddíl v souvislosti s otevřením krytého plaveckého bazénu. Pravděpodobně největšího úspěchu dosáhlo mužstvo žen házené, které se proboujalo do první ligy. Z hlediska výstavby je nutné zmínit začátek výstavby zimního kluziště na Lapači. Stavbu se podařilo dokončit do začátku sezóny, brigádníci obdrželi volné vstupenky na každé utkání hokejistů v sezóně.³³⁹

³³⁸ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1960, č. 1-23.

³³⁹ Tamtéž, 1961, č. 1-23.

Již několik let se uvažovalo o výstavbě kulturního domu, ale malá návštěvnost vystoupení na počátku roku 1962 však vybízela k zamyšlení, zda by investice nebyla zbytečná. Soubor loutkařů se nadále zaměřoval na dětská představení a uspořádal několik vystoupení. Pěvecký sbor Valašské učitelky vystoupil v bratislavském Parku kultury a oddechu. Na výroční schůzi se nejlepšího hodnocení dočkaly soubor baletu a soubor Vsacan. Bohužel nedošlo k obnovení činnosti Vsackého divadla.

V roce 1962 se podařilo rozšířit počet sportovních oddílů pod TJ Spartak Z. Celkem sdružoval 21 oddílů s 1 830 členy. Mužstva oddílu hokeje úspěšně působila v krajských soutěžích. První mužstvo mužů sehrálo mezinárodní utkání proti maďarskému týmu Posta Budapešť. Lyžařský oddíl nadále rozvíjel výchovnou činnost mládeže a opětovně uspořádal Memoriál Ludvíka Mítka. Mezinárodní klání se podařilo domluvit také oddílu stolních tenistů, kteří přivítali reprezentaci Polska, které však na zápasy jasně podlehli. Ženské družstvo odbíjené hostilo další z mezinárodních utkání, konkrétně proti národnímu týmu SSSR. Přes relativně dobrý výkon však odešlo poraženo. Utkání sledovalo přes 900 diváků, což dokládá velkou oblibu tohoto sportu mezi občany města. Velkou členskou základnu měl oddíl kopané, kterému se však sezóna nepodařila a skončil až na devátém místě tabulky, přestože se opět pokoušel o postup do vyšší soutěže.³⁴⁰

Kulturní soubory a kroužky se dařilo stále více rozvíjet. Baletní soubor, který již čítal více než 100 členů, odehrál v roce 1963 několik repríz výpravného baletu „Z pohádky do pohádky“. Soubor Vsacan oslavoval 20 let svého trvání. Vsacan měl širokou základnu tanečnicků, hudebníků a zpěváků, kterou se mu úspěšně dařilo doplňovat z dětského souboru Vsacánek. Soubor se opětovně úspěšně předvedl na italské Sicílii. V souvislosti s oslavou 20 let trvání se v divadle „Z“ uskutečnil galaprogram souboru. Myslivecký kroužek se zaměřoval na výchovu dětí, které vedl k ochraně živých tvorů a lesů. Úspěšná byla zejména soustředění při dětských táborech. Fotokroužek své řady rozšířil díky kursu fotografování pro začátečníky. Vsacké léto se pro rok 1963 přesunulo do letního kina na Lapači, které mělo kapacitu 900 míst. Program obstarali umělci a soubory z různých krajů Čech a Moravy.

Tělovýchovné jednotě Spartak Z se podařilo pět rozšířit řady svých členů. Jako první zahájili sezónu hokejisté, kterým se však příliš nedařilo. Dokonce museli odehrát existenční zápas o udržení v soutěži. Naopak velmi úspěšné bylo družstvo stolního tenisu,

³⁴⁰ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1962, č. 1-48.

kteře postoupilo do divize. Oddíl lehké atletiky uspořádal závod v silničním běhu na 10 km. Prvnímu týmu tenistů se podařilo postoupit do vyšší soutěže. Došlo také k uspořádání prvního celostátního tenisového turnaje s názvem Memoriál Zdeňka Kubisky, který se každoročně pořádá do dnešních dnů.³⁴¹

Občané města si pochvalovali průběh Vsackého léta, které v loňském roce proběhlo v letním kině na Lapači. Závodní klub se proto rozhodl akci zopakovat na stejném místě. Diváci mohli zhlédnout představení profesionálních i amatérských souborů. Soubor Vsacan se úspěšně prezentoval na soutěži ve Francii, za což obdržel stříbrnou vázu. Myslivecký kroužek umožnil každému členovi odstřel jednoho jelena. Stále více se řešila výstavba nového kulturního zařízení, jelikož budova divadla „Z“ měla životnost pouze do poloviny roku 1965.

Sportovní oddíly dosáhly různých úspěchů. Basketbalisté se zúčastnili turnaje v Považské Bystrici, kde obsadili druhé místo, když nestačili pouze na tým Slávie Žilina. Oddíl lehké atletiky uspořádal silniční závod „Napříč Vsetínem“ na 10 km. Oddíl kopané Spartak Z se sloučil s týmem Rudé Hvězdy a vytvořily dvě družstva. Prvnímu mužstvu se podařilo obsadit druhé místo, avšak mužstvo B skončilo na posledním 14. místě. Speciální sportovní akcí bylo vzájemné klání mezi technology a konstruktéry. V roce 1964 proběhl první zápas na kluzišti v Jasenicích. Zajímavé utkání ve vodním pólu se odehrálo v městských lázních.³⁴²

Závodnímu klubu vsetínského závodu se podařilo zajistit pravidelné divadelní představení v divadle „Z“. Každý měsíc odehrál soubor Divadla pracujících Gottwaldov jednu divadelní inscenaci. Dalším z častých hostů se stal soubor ze Státního divadla v Ostravě. O výchovu nejmenších dětí se již několik let staral loutkařský soubor, který se zaměřoval na hraní pohádek. Mezi aktivní soubory se řadily také džezový soubor Combo a kytarová skupina Western. Soubor Vsacan vystoupil ve Strážnici, Rožnovských slavnostech a vydal se také do Polska. Tradičním vrcholem bylo Vsacké léto, které proběhlo opětovně v letním kině na Lapači.

Tělovýchovná jednota Spartak Z si již několik let držela počet okolo 1 900 členů. Lyžařský oddíl uspořádal jubilejní desátý ročník Memoriálu Ludvíka Mítka v běhu na lyžích. Hokejisté řešili problém se špatným počasím, které ovlivnilo přípravu před

³⁴¹ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1963, č. 1-42.

³⁴² Tamtéž, 1964, č. 1-46.

sezónou, přesto obsadili čtvrté místo v krajské soutěži. Oddíl lehké atletiky se úspěšně prezentoval v Běhu napříč Gottwaldovem. Mužstvo kuželkářů okresu Vsetín, které bylo tvořeno hráči Spartaku Z a Valašského Meziříčí, vyhrálo krajský turnaj v Opavě. Fotbalistům se konečně podařilo dosáhnout cíle a postoupit do moravské divize.³⁴³

Také v roce 1966 se závodní klub ve velké míře podílel na kulturním dění ve Vsetíně. Mezi nejaktivnější patřily kroužky a soubory loutkařů, myslivců a dechové hudby. Zvláštní pozornosti se dočkal soubor Vsacan, který se vydal na mezinárodní festival do španělského San Sebastianu. Mimo jiné se zúčastnil několika regionálních soutěží. Vsetínská veřejnost mohla navštívit výstavy fotografií v divadle „Z“ a na vsetínském zámku. Obě události uspořádal fotokroužek Závodního klubu.

Sportovní vyžití zaměstnanců podniku zajišťovala již několikátým rokem TJ Spartak Z v rámci jednotlivých sportovních oddílů. Výsledky hokejistů byly na začátku sezóny ovlivněny zejména špatným počasím, kvůli kterému své první zápasy odehráli na soupeřově půdě. Ledová plocha na Lapači se těšila zájmu obyvatel města a byla využívána k veřejnému bruslení. Již v lednu uspořádal lyžařský oddíl okresní přebor ve sjezdovém lyžování na Kohútce. Vzhledem k dobrým sněhovým podmínkám se podařilo závody bez problému zajistit. Další tradiční závod v běhu na lyžích, Memoriál Ludvíka Mítka, proběhl ve Velkých Karlovicích. Oddíl kopané Spartak Z se proboujel do druhé ligy. O vítězství v nižší soutěži se družstvo přetahovalo s týmem ZKL Brno. Na fotbalisty navázali tenisté, kteří rovněž dosáhli na postupové místo, které jim zaručovalo pro příští rok účast v druhé lize. Základní škola Rybníky zavedla od 1. září nepovinný předmět plavání, kde byli soustředěni všichni plavci ze školy.³⁴⁴

Dne 30. července 1967 dochází k ukončení činnosti divadla „Z“. Uzavření budovy ovlivnilo působení mnoha kroužků a souborů. Vsetínská veřejnost a zaměstnanci závodu navíc přišli o několik tradičních kulturních akcí. Přes problémy s nácvikem se podařilo uspořádat několik událostí. Nejvíce se činily taneční a dechový orchestr, skupina Rudy Dudy a mládežnický soubor Jazz kvartet. Uzavření prostor divadla ovlivnilo taktéž loutkařský soubor, který patřil mezi nejstarší ve městě. Soubor Vsacan nadále sbíral úspěchy na domácí scéně i v zahraničí. V roce 1967 se vydal do Francie.

³⁴³ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1965, č. 1-48.

³⁴⁴ Tamtéž, 1966, č. 1-43.

Tělovýchovná jednota Spartak Z se pro rok 1967 skládala z 15 oddílů a dvou odborů. Vyčleněny byly kroužky myslivců, zahrádkářů, astronomů a rybářů, které nově spadaly pod celostátní svazy. Hokejové družstvo mohlo nově využívat umělou lední plochu. Hráčům se po dobrých výsledcích podařilo zajistit start v krajské soutěži i pro příští sezónu. Během února uspořádal oddíl lyžařů již XII. ročník Mítkova memoriálu. Lyžaři se dále zúčastnili přeboru Moravy v biatlonu, který se uskutečnil v Rýmařově. Stále více se prosazovalo plavání, což dokládá uspořádání okresních a meziokresních přeborů v městských lázních. Oddíl kopané neúspěšně hájil právo na účast v druhé fotbalové lize a po ročním působení se vrátil zpět do divizní soutěže. Úspěšných výsledků dále dosáhly oddíly košíkové, odbíjené, házené, tenisu a lehké atletiky.³⁴⁵

V září 1968 se podařilo obnovit kulturní scénu ve Vsetíně. Nový prostor se nacházel v Lidovém domě. Svou činnost zahájil Sdružený klub pracujících Vsetín, který vznikl sloučením závodních klubů Zbrojovky, MEZu a SKLÁŘE. Po sedmi letech se Vsacké léto přesunulo zpět do pavilonu U Rybníčka. Umělci dorazili například z Olomouce, Ostravy a Opavy, doplnění o členy závodních klubů a národopisných souborů. Pro dospívající mládež bylo uspořádáno asi 50 pořadů - „Tančíme při big – beatu“ - a dva kurzy společenské výchovy a tance. Soubor Vsacan vystoupil na několika tuzemských soutěžích. Jednalo se zejména o Rožnovské a Strážnické slavnosti. Úspěšně reprezentoval také v zahraničí, konkrétně v Turecku. V souvislosti s oslavami 25 let souboru došlo k uspořádání výstavy fotografií, kterou pořádal fotokroužek. Velkého úspěchu se dočkal filmový kroužek, který vytvořil dokument ze starého Valašska, který obdržel cenu na festivalu amatérských filmu UNICA v Itálii.

Stejný počet oddílů a klubů se podařilo udržet i roku 1968. TJ Spartak Z měla celkem 1 783 členů. Hokejisté dosáhli výborného umístění v tabulce krajské soutěže, když se jim podařilo porazit několik týmu vyšším rozdílem branek. Plavecký oddíl navázal na minulý rok a uspořádal oblastní přebory družstev. Na základě dobrých výsledků se plavecký oddíl ucházel o ustavení sportovních tříd plavání, které měly vzniknout na základní škole Rybníky. Velmi dobrých výsledků dosáhlo i mužstvo fotbalistů, kteří mimo jiné drželi sérii 22 zápasů bez porážky. V rámci moravské divize se jim podařilo porazit i tým

³⁴⁵ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků. Vsetín, ZO ROH, 1967, č. 1-37.*

Zbrojovky Brno. Po několikaletém působení byla ukončena činnosti oddílu lehké atletiky.³⁴⁶

Zbrojovka Vsetín, jako zřizovatel Sdruženého klubu pracujících Vsetín, měla největší část zodpovědnosti za kulturní život ve městě. Úspěšně se rozvíjely hudební a pěvecké soubory. Jednalo se například o mužský pěvecký soubor Lumír, který obnovil svou činnost. Vsacké léto se stejně jako v minulém roce uskutečnilo U Rybníčka v Panské zahradě. Soubor Vsacan sbíral ocenění v tuzemsku i zahraničí. Úspěšně se předvedl na festivalu v Rumunsku, kde obdržel Diplom za taneční projev. Fotokroužek uspořádal výstavu v centru města, která se sestávala s fotografií zátiší a lidských portrétů. Sdružený klub uspořádal mimo jiné Dětský den v areálu Masarykova gymnázia.

Sportovní činnost se úspěšně rozvíjela i v roce 1969. Vzhledem k velmi kvalitní přípravě se lední hokejisté drželi dlouho na druhém místě tabulky krajské soutěže. Na konci sezóny se proto dočkali zaslouženého postupu do druhé hokejové ligy. Lyžaři stále aktivně pořádali velké množství závodů. Tradičním se již stal Memoriál Ludvíka Mítka, který byl uspořádán již po patnácté. Plavecká družstva se v roce 1969 účastnila oblastní plavecké divize. Velké cíle si stanovil oddíl odbíjené, který chtěl s týmem mužů postoupit do druhé ligy a v dalších letech chtěl stejné soutěže dosáhnout i s týmem žen. Fotbalovému družstvu mužů se podařilo zvítězit v moravsko-slezské divizi. Vzhledem k obsazení postupových příček se tým posunul do nově utvořené třetí ligy. Roku 1969 vzniká nový oddíl moderní gymnastiky. Cvičení probíhala v tělocvičně základní školy v Luhu. Je nutné zmínit, že se jednalo o první oddíl moderní gymnastiky v okrese. Bez problému působily ve svých soutěžích oddíly košíkové, šachistů a sportovní gymnastiky.³⁴⁷

Kulturní akce se již staly nedílnou součástí každoročního života města. Zejména Vsacké léto se těšilo velké oblibě. Roku 1970 probíhalo od poloviny měsíce července do poloviny srpna. Návštěvníci mohli ocenit vystoupení souborů z Brna, Olomouce, Přerova a dalších. Během září vystoupil ve Vsetíně pěvecký soubor z NDR. U občanů se setkal s velmi pozitivním ohlasem a vedení klubu umožnilo členům sboru nahlédnout do výrobních provozů závodu.

³⁴⁶ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín. Vsetín, Zbrojovka, 1968, č. 1-35.*

³⁴⁷ *Tamtéž, 1969, č. 1-33.*

Pro rok 1970 vystupuje tělovýchovná jednota pod novým jménem TJ Zbrojovka Vsetín. Tělovýchovná jednota oslavovala 65 let trvání tělovýchovy ve Vsetíně. Celkově se skládala s 16 oddílů a dvou odborů. Lední hokejisté doufali v udržení druhé ligy, což se jim nakonec podařilo, přestože utrpěli rekordní porážku 17:2 od týmu VŽKG Ostrava. Oddíl fotbalistů zareagoval na neúspěšné výsledky z minulé sezóny výměnou trenéra. Zlepšení mělo napomoci také předsezónní soustředění ve Velkých Karlovicích. Fotbalistům se podařilo skončit na celkovém sedmém místě. Tenisté působili v oblastním přeboru první třídy, který se jim podařilo vyhrát, čímž postoupili do severomoravské divize. Házenkáři se pomalu dostávali do popředí. Došlo k vybudování nového házenkářského hřiště za průmyslovou školou. V minulých letech se podařilo úspěšně postoupit mužskému týmu volejbalistů. V roce 1970 na něho úspěšně navázaly ženy, které postoupily do druhé ligy. Dobře se prosazovalo mužské družstvo plavců, které se zúčastnilo kvalifikace o postup do druhé ligy. Velmi dobré výsledky mladých plavců jim vynesly zařazení do tzv. olympijských nadějí. Jednalo se o plaveckou skupinu, na kterou byly kladeny nejvyšší nároky v tréninku.³⁴⁸

Sdružený soubor pracujících Vsetína byl rozhodujícím nositelem kultury také v roce 1971. Celkem ho tvořilo 23 souborů a kroužků. Nejaktivnějším souborem byl již několik let Vsacan, který své kvality předváděl i za hranicemi ČSSR. Jako jediný československý soubor reprezentoval na soutěži ve Švédsku. K roku 1971 obnovují svou činnost loutkaři, které negativně poznamenalo uzavření divadla „Z“. Vysokou uměleckou úroveň si udržovaly také pěvecké sbory. V rámci klubu fungovaly nově dva fotokroužky, které měly, mimo pořádání výstav, zajišťovat fotodokumentaci. Jako v minulých letech se podařilo uspořádat Vsacké léto, které navštívila velká část obyvatel Vsetína. Mimo zmíněné soubory a kroužky se snažilo vedení Sdruženého klubu pracujících zajišťovat vystoupení profesionálních umělců.

Tělovýchovná jednota Zbrojovka Vsetín umožňovala zaměstnancům závodu sportovní vyžití podle jejich volby. Nezapomínala však také na děti a dorost. Právě skupina mladých sportovců činila největší skupinu. Oddíl lyžařů se zasloužil o výstavbu sjezdovky na Trojúhelníku. Největším problémem se stala výstavba lyžařského vleku, který byl postaven formou brigádnické činnosti. Oddíl hokeje se v roce 1971 nepotkal s formou a bilancoval na hranici pádu do nižší ligy. Překvapivým vítězstvím v posledních kolech

³⁴⁸ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín. Vsetín, Zbrojovka, 1970, č. 1-40.*

se družstvu podařilo udržet druholigovou příslušnost. Fotbalisté zopakovali úspěšné soustředění ve Velkých Karlovicích. Ve třetí lize se celkově umístili na čtvrtém místě, což bylo nejlepším historickým umístěním v této soutěži. Tenisté působili v moravské divizi, avšak obsazením posledního místa v tabulce se museli se soutěží rozloučit. Pozitivem se stala výstavba přetlakové haly na Lapači, která měla sloužit ke hře tenisu i v zimních měsících. Plavecký oddíl uspořádal oblastní přebor žen, který proběhl bez větších problémů. Volejbalisté zaznamenali rozdílné úspěchy. Mužstvo mužů se bez větších problémů udrželo v druhé lize, avšak družstvo žen z druhé ligy sestoupilo.³⁴⁹

Aktivita kulturních souborů a kroužků v roce 1972 nadále narůstala, přestože provozní podmínky nebyly optimální. Hlavními problémy bylo malé jeviště a malá kapacita sálu. Podařilo se zajistit celkem 14 profesionálních divadelních inscenací. Obliba vzrůstala taktéž u estrádních pořadů. Vlastní činnost Klubu pracujících lze hodnotit kladně, celkově ho tvořilo 27 souborů a kroužků. Největším hudebním tělesem se stala dechovka. Soubor Vsacan neměl zajištěny dostačující podmínky pro svou činnost. Přesto uspořádal řadu vystoupení a vycestoval na mezinárodní soutěž do Maďarska. Loutkářský kroužek navázal na dobrou práci z loňského roku, přestože mu scházela klubovna pro nácvik. Vsacké léto se stalo každoroční součástí letních měsíců ve Vsetíně a roku 1972 tomu nebylo jinak. Občané mohli zhlédnout řadu zajímavých vystoupení místních i hostujících umělců.

Ze sportovních klubů se v roce 1972 střídavě dařilo hokejistům, kteří pátým místem postoupili do nadstavbové části, kde se jim podařilo uhájit dosaženou příčku. Lyžařský oddíl vyslal své členy na několik závodů v běžeckém lyžování, sjezdovém lyžování a biatlonu. Fotbalistům se podařilo obsadit celkové sedmé místo ve druhé lize, přestože po podzimu se pohybovali v předních patrech tabulky. Oddíl moderní gymnastiky uspořádal v tělocvičně základní školy v Luhu krajský přebor žen, který se podařilo vyhrát domácími závodnicemi. Tenisté se představili v divizní soutěži, kterou však museli na konci sezóny opustit, jelikož se umístili na devátém místě z deseti účastníků. Mužští házenkáři působili v nově uspořádané skupině krajského přeboru, kde se jim podařilo držet přední příčky po většinu sezóny.³⁵⁰

³⁴⁹ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1971, č. 1-54.

³⁵⁰ Tamtéž, 1972, č. 1-48.

V průběhu jara 1973 se podařilo opatřit novou klubovnu pro soubor Vsacan, který byl bezesporu nejslavnějším kulturním souborem. Podle hodnocení činnosti se za Vsacan zařadily soubory dechové hudby, loutkařský, mužský a ženský pěvecký sbor. Loutkaři byli umístěni do improvizované scény, která sídlila ve vinárně Lidového domu. Vedení klubu se snažilo navázat na několikaletou tradici Vsackého léta. V období letních prázdnin se na každoročním festivalu v městském parku předvedlo velké množství uměleckých souborů.

Hokejistům se nepodařilo zachytit začátek sezóny v roce 1973. Ani v druhé půli soutěže se ztrátu nepodařilo umazat a hokejové mužstvo TJ Zbrojovka Vsetín se umístilo až na dvanácté příčce tabulky druhé hokejové ligy. V krajské soutěži se naopak velice dařilo košíkářům, kteří se po celou sezónu pohybovali v předních patrech tabulky, což jim vyneslo postup do krajského přeboru. Plaveckému družstvu žen se podařilo dosáhnout na celkové první místo ve druhé plavecké lize. První místo vybojovalo také družstvo žen oddílu odbíjené, které působilo v krajské soutěži. Na počátku měsíce září byl uskutečněn celostátní sraz horolezců na Čertových skalách v blízkosti Lidečka. Organizaci dostal na starost horolezecký oddíl Zbrojovky.³⁵¹

Provoz Sdruženého klubu pracujících probíhal v roce 1974 v několika kulturních zařízeních. Většina neodpovídala estetickým, technickým ani bezpečnostním normám. Jednalo se zejména o Lidový dům. Pouze klubovna souboru Vsacan a fotokroužku vyhovovala nárokům. Stejně jako v minulém roce se soubor Vsacan, soubor dechové hudby, pěvecký sbor Lumír a ženský pěvecký sbor řadily k nejkvalitnějším v severomoravském kraji. Jako v minulých letech se Vsacan vypravil několikrát do zahraničí, kde předváděl specifika valašského folkloru. Během roku 1974 dochází po generálních opravách ke zpřístupnění vsetínského zámku veřejnosti. Nové prostory začaly velmi rychle sloužit k pořádání kulturních akcí.

Tělovýchovná jednota Zbrojovky Vsetín se v roce 1974 skládala z 15 oddílů a dvou odborů, s celkovým počtem 1 895 členů. Hokejistům se podařilo zlepšit špatné výkony, které mužstvo podávalo v minulé sezóně a umístit se na čtvrtém místě národní hokejové ligy. Oddíl kuželek uspořádal během února okresní přebor. V druhé lize se celkově umístilo na čtvrtém místě. Plavecké družstvo žen se premiérově účastnilo první ligy a vedlo si nadmíru úspěšně, když obsadilo celkové páté místo. Oddíl kopané vyslal

³⁵¹ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín. Vsetín, Zbrojovka, 1973, č. 1-48.*

v lednu mužský tým na soustředění do Vysokých Tater. V konečné tabulce se družstvo umístilo na čtvrtém místě třetí ligy.³⁵²

Klub pracujících nadále fungoval ve 37 souborech a kroužcích. Celkový počet členů činil 1 077 osob. Mimo vlastní kulturní akce a vystoupení Klub pracujících zajistil několik profesionálních vystoupení pro širokou veřejnost. Na konci března roku 1975 natáčela československá televize pořad Neděle v klubu. V pořadu vystoupily národopisné soubory Jasénka a Vsacan. Dechová hudba uspořádala koncert k 30. výročí osvobození a dalších několik vystoupení. Velmi aktivně se projevoval fotokroužek, který uspořádal několik výstav na vsetínském zámku.

V roce 1975 zaznamenala tělovýchovná jednota nárůst členské základny, která nově měla 2 170 členů. Jednalo se zejména o žáky základních škol. Široká veřejnost se nejvíce zajímala hlavně o lední hokej a kopanou. Hlavní pozornost jednoty však směřovala k nácvikům skladeb na československou spartakiádu 1975. Oddíl ledního hokeje působil ve druhé národní lize a také díky velké dorostenecké základně se mu podařilo skončit ve středu tabulky. Lyžařský oddíl uspořádal jubilejní 20. ročník Memoriálu Ludvíka Mítka v běhu na lyžích. Fotbalisté přes kvalitní přípravu nenavázali na výkony z minulé sezóny a ve třetí lize se umístili až na dvanáctém místě. Tenisový oddíl v roce 1975 hostil okresní přebory, které se podařilo ovládnout místním odchovancům. Na československou spartakiádu 1975 odcestovalo celkem 111 členů TJ Zbrojovky. Dne 27. října se uskutečnila slavnostní schůze tělovýchovné jednoty, která byla uspořádána k 70. výročí založení prvního sportovního klubu ve Vsetíně.³⁵³

Kultura se ve městě Vsetíně nadále rozvíjela také v roce 1976. Sdružený klub pracujících Vsetín byl rozhodujícím kulturním sdružením ve městě. Celkově měl 1 077 členů, kteří pracovali v 37 kroužcích a souborech. Na výroční konferenci byla zdůrazněna nutnost dokončení sjednocení kultury, aby se členy Klubu staly všechny závody a organizace města. Velkým problémem byl nedostatek provozních místností. Stejně jako v minulých letech se mezi nejaktivnější kulturní celky počítaly oba pěvecké sbory, dechová hudba a soubor Vsacan. Všechny zmíněné soubory se zúčastnily mnoha vystoupení. Členové souboru Vsacan účinkovali například ve Vídni u příležitosti výstavy československého zboží. Opětovně se podařilo uspořádat seriál zábavných pořadů

³⁵² *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1974, č. 1-48.

³⁵³ *Tamtéž*, 1975, č. 1-48.

Vsacké léto, které se mezi občany těšilo velkému zájmu. Členové fotokroužku uspořádali výstavu v malé galerii na Trávníkách. Svá díla mimo jiné posílali na jiné výstavy, kde bylo několik fotografií vyhodnoceno na předních místech. Pro náročné diváky uspořádal Klub osm divadelních představení, jeden muzikál a dvě operety, které nastudovali členové divadel v Olomouci, Opavě a Ostravě.

Hokejovému oddílu se vstup do národní hokejové ligy v roce 1976 vůbec nevydařil a po 21. kole se nacházel na posledním místě. V dalších fázích soutěže se výkony nepodařilo zlepšit, a proto se lední hokejisté s národní ligou rozloučili. Druhým klubem, který zahájil sezónu, byli kuželkáři, kteří po dobrých výkonech postoupili z krajské soutěže do národní ligy. Oddíl kopané se v národní lize prezentoval nevyrovnanými výkony a v konečném pořadí obsadilo až 12. místo v tabulce. Tenisté se po pádu z divizní soutěže představili v 1. třídě krajského přeboru. Po skončení posledního mistrovského utkání se umístili na celkovém třetím místě.³⁵⁴

Činnost Sdruženého klubu pracujících se v roce 1977 zaměřovala na zvýšení aktivity na všech úsecích klubové činnosti a zkvalitnění uměleckého obsahu své práce. Soubor Vsacan během roku uspořádal 81 vystoupení a zúčastnil se mezinárodního festivalu ve švýcarském Bulle. Další festival v zahraničí absolvoval v italské Kalábrii. Oba pěvecké soubory patřily mezi špičku v kraji, přestože nedisponovaly vlastní klubovnou. Loutkařskému kroužku se podařilo vyhrát krajskou soutěž v Havířově. Fotokroužek s velkým úspěchem zopakoval výstavu v Malé galerii na Trávníkách. Klubu se opětovně podařilo zajistit předplatné divadelních představení, které zinscenovali herci profesionálních divadel z Olomouce, Šumperka, Ostravy a Opavy.

Tělovýchovná jednota Zbrojovka Vsetín měla k roku 1977 celkem 2 540 členů. Mezi největší oddíly se řadily lední hokej s 355 členy, kopaná s 293 členy a tenis s 261 členy. Řada oddílů dosáhla vynikajících výsledků. Oddílu ledního hokeje se podařilo zvítězit v divizní soutěži a tímto výsledkem obsadit postupové místo. Díky velmi dobrým sněhovým podmínkám se lyžařům podařilo uspořádat již 22. ročník Memoriálu Ludvíka Mítka v běhu na lyžích, kde se v kategorii mužů podařilo vyhrát domácím odchovanci. Oddíl kuželkářů se v národní lize rychle etabloval a v konečném pořadí se umístil na třetím místě. Fotbalisté se prezentovali dobrými výkony. Vzhledem k plánovanému zrušení třetí ligy se potřebovali umístit v první polovině tabulky, což zajišťovalo právo

³⁵⁴ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín. Vsetín, Zbrojovka, 1976, č. 1-48.*

startu v nově utvořené první národní lize v příští sezóně. Až vítězné utkání proti Uherskému Hradišti rozhodlo o působení v první národní lize v příštím ročníku. Dobře se dařilo házenkářům, kteří však v podzimní části ztratili velké množství bodů, čímž se jim nepodařilo obsadit postupové pozice v oblastní soutěži. Během června byl předán veřejnosti k užívání lyžařský svah na Trojúhelníku, o jehož vybudování se zasloužili členové lyžařského oddílu Zbrojovky.³⁵⁵

Roku 1978, kdy uplynulo téměř 10 let od zrušení bývalého divadla „Z“, se loutkaři dočkali nového loutkového divadla z názvem Kohútek v místní části Rybníky. Nová budova, postavena nákladem více než 1 milion Kčs, měla kapacitu 130 osob a byla vybavena moderním jevištěm. Soubor Vsacan oslavil 35 let existence. Reprezentoval severomoravský kraj v Praze, v pořadu Ostravské televize a také absolvoval výjezd do NDR. Sdružený klub pracujících se snažil vzdělávat zaměstnance závodu, proto uspořádal například kurz mzdových účetních, hudební výchovy, taneční výchovy a další.

Sportovní život byl soustředěn do všech sportovních oddílů. Lední hokejisté předváděli v průběhu sezóny dosti nevyrovnané výkony a v konečné tabulce skončili na šestém místě. Mužský oddíl kopané se představil v nově ustavené první národní lize, kde se však pohyboval na spodních příčkách v sestupovém pásmu. Domácím vítězstvím nad mužstvem Vítkovic se podařilo uhájit příslušnost v první národní lize i pro příští sezónu. Házenkářské družstvo mužů si vytýčilo cíl v podobě postupu do vyšší soutěže. Celkově obsadilo první místo a vybojovalo si právo postupu. Družstvo žen odbíjené podávalo v celém průběhu krajského přeboru dobré výkony, čímž postoupilo do kvalifikace o druhou ligu, kde však skončilo na druhém nepostupovém místě. V roce 1978 dochází k dokončení výstavby nového sportovního areálu na Ohradě. Hlavní stavbou se mělo stát hřiště kopané pro fotbalisty TJ MEZ Vsetín, ale své hřiště házené zde měli i hráči Zbrojovky.³⁵⁶

Pro občany města Vsetína se v roce 1979 podařilo uspořádat velké množství kulturních akcí, které v největší míře zajišťoval Sdružený klub pracujících. Z mnoha kulturních událostí lze některé označit za velmi úspěšné. Zejména mužský pěvecký sbor Lumír, který v roce 1979 oslavil 60 let trvání, uspořádal slavnostní koncert, na kterém vystoupil sbor Valašské učitelky. Loutkařský kroužek využíval novou scénu k pořádání

³⁵⁵ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1977, č. 1-48.

³⁵⁶ Tamtéž, 1978, č. 1-48.

velkého množství dětských představení. Každou středu v letním období proběhly v parku Panské zahrady zábavné kulturní večery, na kterých vystoupilo několik domácích souborů.

Tělovýchovná jednota každoročně evidovala nárůst členské základny. V roce 1979 v ní působilo 2 580 členů. Hokejistům se v druhé lize příliš nedařilo, když obsadili až šesté místo z celkového počtu osmi družstev. Úspěchu dosáhli po několika letech stolní tenisté, kteří se probojovali do divize. Fotbalisté se po dvouletém účinkování rozloučili s národní ligou. Po většinu sezóny svým soupeřům nestačili a obsadili poslední sestupové místo. Po pětiletém snažení se podařilo košíkářům postoupit do krajského přeboru, když v závěrečné kvalifikaci prohráli pouze jedno utkání. V říjnu byl zahájen nácvik na československou spartakiádu 1980. Dne 5. října došlo k slavnostnímu zapálení vaty na 35 vrcholcích okresu Vsetín, dále ve Vsetíně, Valašském Meziříčí a Rožnově.³⁵⁷

V únoru 1980 bylo uvedeno do provozu nové kino „Vatra“, které sídlilo ve víceúčelové budově na ulici Svárov. Kino disponovalo moderním zařízením pro projekci širokoúhlých filmů a pěkným interiérem. Soubor dechová hudba pro obyvatele města přichystal cyklus pravidelných letních koncertů v areálu U Rybníčka. Mimo to uspořádal řadu koncertů a vystoupení. Národopisný soubor Vsacan se vydal reprezentovat Valašsko do Itálie, kde v Eboli a lázeňském městě San Giovanni Rotondo předvedl své umění. Na letní měsíce červenec a srpen připravil Klub pracujících seriál koncertů v městském parku U Rybníčka. Protagonisty se staly domácí soubory a kroužky. Již několikátým rokem se podařilo zajistit divadelní představení profesionálních souborů ze severní Moravy a Brna. Ve vsetínském zámku došlo k uspořádání mezinárodní přehlídky prací fotoklubu s názvem Interfotoklub 1980.

Hlavním tématem výroční konference v roce 1980 se stala blížící se spartakiáda. Dále došlo k zhodnocení práce oddílů, odborů a spolupráce s odborným učilištěm. Tělovýchovná jednota měla už 2 601 členů. Lední hokejisté působili v krajském přeboru a podařilo se jim probojovat do finálové skupiny, kde však skončili na posledním, čtvrtém místě. Oddíl lyžařů uspořádal již 25. ročním Memoriálu Ludvíka Mítka v běhu na lyžích. Závody opětovně proběhly ve Velkých Karlovicích. Mužské družstvo kopané působilo v divizní soutěži a umístilo se na konečném pátém místě. Tenisté uspořádali již 19. ročník Kubiskova memoriálu, na který zamířili přední hráči z ČSSR. Místní odchovanci se však

³⁵⁷ Zbrojovák: *týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1979, č. 1-48.

mezi silnou konkurencí neztratili. Družstvu tenistů se podařilo obsadit v krajské soutěži první místo a postoupit do divize. TJ Zbrojovka převzala úkol organizačně zajistit okresní spartakiádu, která se uskutečnila v červnu na ohradském stadionu. Téměř 8 500 cvičenců předvedlo velmi povedené vystoupení, které zhlédlo 15 000 diváků. TJ Zbrojovka vyslala na celostátní spartakiádu celkem 44 cvičenců.³⁵⁸

V roce 1981 můžeme zaznamenat velmi aktivní činnost všech kulturních souborů a kroužků. Již tradičně se zopakoval velmi úspěšný seriál kulturních večerů U Rybníčka, který během léta navštívilo velké množství občanů. Soubor Vsacan se představil v polském Rogozniku, kde u diváků sklídl velký aplaus. Každoročně narůstal zájem o divadelní předplatné. Profesionální soubory z Opavy, Ostravy, Olomouce, Šumperka a Uherského Hradiště vystupovaly v Lidovém domě. Členové hudebních souborů se zúčastnili televizní soutěže „Tvoje město – moje město“, ve které se utkala města Gottwaldov a Vsetín. Díky 3 500 muzikantům se podařilo městu Vsetínu zvítězit.

TJ Zbrojovka Vsetín uspořádala v březnu 1981 výroční konferenci, kde ohodnotila výkony jednotlivých oddílů. Celkově měla jednota 2 620 členů v 15 oddílech a dvou odborech. Ledním hokejistům se podařilo uhájit pozici, která je posunula do skupiny týmů bojujících o titul přeborníka kraje. Přes všechnu snahu se hokejové družstvo umístilo na šesté příčce. Fotbalisté přezimovali na první příčce divizní tabulky. Mužstvo v jarní části nepodávalo tak dobré výkony a skončilo na čtvrtém místě, což přesto stačilo na postup do druhé národní ligy. Ženské družstvo odbíjené se velmi dobře prezentovalo v krajské soutěži. Vítězstvím v soutěži obdrželo putovní pohár. Dalším úspěšným oddílem byli šachisté, kteří po výborném výkonu proti oddílu z Havířova postoupili do druhé ligy.³⁵⁹

Členové Sdruženého klubu pracujících se každoročně snažili obohatit kulturu ve Vsetíně o novinky, a roku 1982 tomu nebylo jinak. Aktivně se profiloval fotokroužek, který uspořádal úspěšnou přehlídku fotografií na téma okres Vsetín. Osvědčenou letní akcí se staly kulturní večery U Rybníčka, kde domácí soubory doplnily profesionální soubory s Moravy a Slovenska. Občané měli mimo jiné možnost navštívit populární dechovou hudbu Moravanka, která vystoupila v letním kině na Lapači.

³⁵⁸ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1980, č. 1-48.

³⁵⁹ *Tamtéž*, 1981, č. 1-48.

Sportovní oddíly dosahovaly v posledních letech velmi dobrých výsledků. Poskytovaly sportovní vyžití mnohým zaměstnancům a byly divácky hojně navštěvovány. Mužskému týmu hokejistů se podařilo vylepšit pozici z předchozího roku a skončit na pátém místě v krajském přeboru. Významným mezníkem se stalo zastřešení zimního stadionu, čímž se značně zlepšily podmínky pro trénování i hraní zápasů. Oddíl lyžařů využil dobrých sněhových podmínek a uspořádal již 27. ročník Memoriálu Ludvíka Mítka v běhu na lyžích, který opětovně startoval ve Velkých Karlovicích. Mužské družstvo fotbalistů nově působilo v druhé národní lize, kde se pohybovalo ve středních patrech tabulky. Po posledním kole soutěže obsadilo sedmé místo. Družstvo tenistů nastupovalo v rámci krajského přeboru. Přes špatný začátek sezóny se družstvu podařilo vybojovat třetí místo. Mezi úspěšné oddíly se zařadili také stolní tenisté, kuželkáři a ženské družstvo odbíjené.³⁶⁰

Výroční schůze Sdruženého klubu pracujících v roce 1983 zhodnotila působení v několika posledních letech. Za poslední dva roky proběhlo 2 770 kulturních akcí při účasti 228 tisíc návštěvníků. Mimo jiné proběhlo několik promítání a představení pro děti. Kriticky byl zhodnocen zejména nedostatek provozních místností. V místní části Rokytnice došlo k otevření nového kulturního střediska, což bohužel nemohlo problém úplně vyřešit. Občanům bylo nabídnuto nejen divadelní předplatné, ale také možnost zakoupení předplatného na cyklus koncertů. Velkou oslavu zažil soubor Vsacan, který slavil 40. výročí svého vzniku.

Sportovní oddíly zaznamenaly střídavé úspěchy. Lední hokejisté opětovně vylepšili své umístění v tabulce oproti loňsku a čtvrtým místem se kvalifikovali do finálové skupiny v krajském přeboru. Je patrný nárůst zájmu o stolní tenis, kdy byl oddíl nucen vytvořit dvě družstva, která působila v krajském přeboru. Mužstvo fotbalistů se opětovně představilo v druhé národní lize. Po několika nepovedených zápasech v jarní části se umístilo až na 14. místě. Družstvo házenkářů se po celé trvání sezóny drželo na prvním místě tabulky meziokresního přeboru. V kvalifikační skupině tomu nebylo jinak, čímž házenkáři dosáhli na postup do krajského přeboru. Tenisový oddíl měl své družstvo v krajském přeboru, kde obsadilo druhé místo.³⁶¹

³⁶⁰ Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín. Vsetín, Zbrojovka, 1982, č. 1-48.

³⁶¹ Tamtéž, 1983, č. 1-48.

Jednotlivé soubory a kroužky se i v roce 1984 prezentovaly aktivní činností na místních kulturních akcích. Nejvyšší uměleckou úroveň si udržoval národopisný soubor Vsacan i jeho dětský soubor Vsacánek, který byl vybrán pro reprezentaci na folklorních soutěžích ve Francii. Členové Vsacanu se představili v NSR, Francii a Velké Británii. Klub pracujících zajistil již pátý ročník Vsetínských hudebních večerů vážné hudby, kde vystoupilo několik zahraničních umělců.

Sportovní oddíly se v roce 1984 představily v několika soutěžích, kde zaznamenaly následující výsledky. Mužstvo hokejistů se nadále snažilo dosáhnout předního umístění v krajském přeboru. Ve finálové skupině se nakonec umístilo na druhém místě. Stolní tenisté opětovně postavili dvě družstva. Druhému družstvu se podařilo obsadit příčku, která zaručovala postup do krajského přeboru první třídy. V krajských soutěžích se bez větších potíží udržely také oddíly basketbalistů a kuželkářů. Mužstvo fotbalistů už nemělo tolik štěstí jako v minulém roce a sestoupilo zpět do divizní soutěže po velmi špatně odehrané jarní části. Naopak ženské družstvo odbíjené zaznamenalo výborné výkony, které mu vynesly postup do druhé národní ligy. Postup se podařil naplnit také mužstvu házenkářů, kteří se od příští sezóny měli představit ve druhé národní lize.³⁶²

V roce 1985 dochází k několika změnám v zabezpečení kulturně výchovné činnosti Klubu pracujících. Jednalo se zejména o zpracování nového Statutu klubu a Organizačního řádu. Na úseku umělecké činnosti pracovalo 30 souborů a kroužků s celkovým počtem 810 členů. Pro letní sezónu připravil Sdružený klub pracujících Vsacké léto 1985. Koncerty se již tradičně uskutečnily v městském parku během letních měsíců. Dechový orchestr oslavil v roce 1985 již 90. výročí svého založení a k tomuto jubileu byl uspořádán průvod, kterého se zúčastnilo dalších osm souborů.

Sportovní kluby se ve velkém měřítku představily v různých soutěžích. Významnou tělovýchovnou událostí se však stala československá spartakiáda 1985 v Praze na Strahově. V rámci příprav se uskutečnila okresní spartakiáda na ohradském stadionu dne 1. června 1985. Na československou spartakiádu odcestovalo celkem 50 cvičenců z různých věkových kategorií. Mužstvo hokejistů již několikátým rokem působilo v krajské soutěži a i v roce 1985 se drželo ve vyšších patrech tabulky, celkově obsadilo třetí místo. Jubilejní 30. ročník Memoriálu Ludvíka Mítka se konal ve Velkých Karlovicích. Potěšující bylo, že tentokrát dokázal vyhrát domácí závodník. Oddíl

³⁶² Zbrojovák: *týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1984, č. 1-48.

kuželkářů mohl slavit postup do české národní ligy po velmi napínavém závěru sezóny. Mužstvo házenkářů se po roce posunulo o další soutěž výše, když zvítězilo v druhé národní lize. Naopak fotbalisté, kteří ještě v minulém roce působili v druhé národní lize, opětovně sestoupili a pro příští rok je čekalo působení v krajském přeboru.³⁶³

Občané města Vsetína se roku 1986 dočkali dobré zprávy, protože bylo přikročeno k zahájení stavby Kulturního domu. Jednalo se o sdruženou investici, na které se podílela řada podniků. Funkci investora byla pověřena Zbrojovka Vsetín. Sdružený klub pracujících rozvíjel svou činnost ve 30 souborech a kroužcích s členskou základnou 980 osob. Dechový orchestr se umístil na třetím místě v krajské soutěži, čímž postoupil na celostátní přehlídku, které se zúčastnilo několik souborů ze zahraničí. Podařilo se rovněž zajistit předplatné divadelních představení a koncertů, na kterých vystoupili přední českoslovenští umělci. Klub pracujících nezapomínal ani na bývalé pracovníky Zbrojovky. Došlo k uspořádání několika estrádních pořadů pro důchodce.

Tělovýchovná jednota Zbrojovky Vsetín se na výroční schůzi 1986 zabývala výsledky jednotlivých oddílů. Mezi nejúspěšnějšími oddíly okresu byly vyhodnoceny mužstvo kuželkářů a mužské družstvo házenkářů. Mužstvo ledních hokejistů se v krajském přeboru prezentovalo dobrými výsledky a pohybovalo se na špičce tabulky. V konečném pořadí obsadilo třetí místo. Mužstvo kuželkářů se v první národní lize proboujvalo na druhé místo a po celou sezónu se pohybovalo na špici tabulky. Fotbalisté se pokoušeli o rychlý postup zpět do divizní soutěže. Bohužel však obsadili až druhé místo a postup jim těsně unikl. Krátké účinkování si odbyl mužský tým házené, který po roční anabázi v první národní lize sestoupil zpět do druhé národní ligy. Tenisové družstvo dospělých dosáhlo po několika letech na postup do krajského přeboru první třídy, když přehrálo favorita soutěže z Valašského Meziříčí.³⁶⁴

Sdružený klub pracujících se snažil každým rokem zajišťovat stále nové kulturní akce a vystoupení. Již několik let se pořádaly některé zábavné pořady, mezi něž patřilo například Vsacké léto, které probíhalo také v letních měsících roku 1987. Zábavu zajišťovaly soubory ze Sdruženého klubu a blízkých obcí. Vzhledem k velkému zájmu občanů o předplatné divadelních představení a koncertů byli opětovně pozváni umělci z profesionálních divadel v Šumperku, Olomouci, Praze a Ostravě.

³⁶³ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1985, č. 1-48.

³⁶⁴ Tamtéž, 1986, č. 1-48.

Sportovní oddíly TJ Zbrojovky Vsetín zaznamenávaly střídavě úspěšné výsledky. Mužstvo ledního hokeje se konečně dočkalo postupu do druhé národní ligy, když po celé trvání sezóny drželo první místo. O postup se utkalo s družstvem Třebíče. Dalším oddílem, který zaznamenal postup, byli stolní tenisté, kteří postoupili do krajského přeboru první třídy. Družstvo kuželkářů se opětovně velmi dobře prezentovalo v první národní lize a v celkovém pořadí obsadilo čtvrtou příčku. Mužstvo fotbalistů si stejně jako v loňském roce dalo za cíl postup do divize. Opakovala se však stejná situace, kdy se podařilo obhájit pouze druhé místo. O setrvání v krajském přeboru rozhodla porážka s Lokomotivou Olomouc. Velmi dobře si vedlo družstvo žen odbíjené ve druhé národní lize, kde se mu podařilo probojovat až kvalifikační skupiny o postup do vyšší soutěže.³⁶⁵

Také v roce 1988 nabízel Sdružený klub pracujících možnost aktivní participace v kulturních souborech a kroužcích. Každoročně aktivněji se prosazoval dechový orchestr, který vystoupil na několika festivalech a přehlídkách. Svou úroveň prokázal při nahrávkách v československém rozhlasu a televizi. Bohatou činnost vykazoval jeden z nejpočetnějších souborů, Vsacan, který oslavil 45. výročí založení a při této příležitosti uspořádal výstavu. Rozvíjejícím se tělesem bylo Volné herecké sdružení Kohútek. Nejen, že nastudovalo několik divadelních her, ale rovněž připravilo první ročník Divadelního léta na vsetínském zámku.

Široká veřejnost se nejvíce zajímala o výsledky oddílu kopané a hokejistů. Dobrých a mnohdy lepších výsledků však dosahovaly jiné oddíly. Lední hokejisté se účastnili druhé národní hokejové ligy. Pátým místem v konečném pořadí si zajistili právo účasti i v dalším ročníku. Stolní tenisté se ve své soutěži pohybovali v první polovině tabulky a nakonec po střídavě úspěšných výsledcích obsadili čtvrté místo. Na předních pozicích se umístilo mužstvo házené v druhé národní lize, když celkově skončilo v tabulce čtvrté. Oddíl fotbalistů opětovně nedosáhl vytýčených cílů a třetím místem si zajistil účast v krajském přeboru i v příští sezóně. Tenisové družstvo dospělých nadále působilo v krajském přeboru první třídy. Celkově dosáhlo na páté místo z osmi účastníků.³⁶⁶

Pro rok 1989 zůstávala, z pohledu kultury, hlavním zájmem výstavba Domu kultury. Přes určité problémy s financováním se dařilo plnit harmonogram výstavby s cílem dokončit stavbu do roku 1990. Kulturní soubory a kroužky se nadále aktivně podílely na

³⁶⁵ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1987, č. 1-48.

³⁶⁶ Tamtéž, 1988, č. 1-48.

kulturním životě ve městě. Mužský pěvecký sbor Lumír oslavil 70. výročí založení. V rámci významného výročí uspořádal slavnostní koncert. V dřívějších letech měl sbor až 90 členů, ale počet se postupně snižoval. K roku 1989 chybělo asi 30 členů do plného stavu. Dále ve Vsetíně proběhla okresní přehlídka velkých dechových orchestrů, které dorazily z okolních obcí. Sdruženému klubu pracujících se podařilo zajistit předplatné divadelních představení, které odehráli herci z divadel z Uherského Hradiště, Šumperku, Brna a Ostravy.

Hokejová druhá liga v roce 1989 nedopadla pro celek Zbrojovky nejlépe. Mužstvo se umístilo až na předposledním šestém místě a jen těsně se vyhnulo sestupu do krajského přeboru. Nedařilo se ani oddílu šachistů, kteří sestoupili do krajské soutěže. V krajském přeboru nastupovali stolní tenisté, kterým se podařilo obhájit čtvrté místo z loňského roku. Mužské družstvo fotbalistů předvedlo v závěrečné fázi sezóny dobré výkony, které jej vynesly na konečné druhé místo v tabulce. Mužstvo házenkářů působilo v druhé národní lize. Již dvě kola před koncem družstvo disponovalo nedostižným náskokem a zajistilo si postup do první národní ligy.³⁶⁷

Sdružený klub pracujících usiloval v roce 1990 o získání právní subjektivity, což by mu dávalo větší samostatnost, přestože zřizovatelem zůstávala Zbrojovka Vsetín. V novém Statutu byl uveden rozšířený předmět podnikatelské činnosti, i když se nadále počítalo s faktem, že kultura bude ztrátová. Klubu pracujících se podařilo uspořádat již třetí ročník Divadelního léta, které proběhlo ve všech prostorách vsetínského zámku a v přilehlém parku. Dále se podařilo navázat dalším ročníkem zábavných pořadů Vsacké léto v parku Panské zahrady. Nadále pokračovaly práce na stavbě Domu kultury, jehož výstavba se zpozdila o jeden rok a do užívání byl předán až během roku 1991.

Zájem veřejnosti nadále směřoval zejména na oddíly kopané a hokeje. Také další oddíly však dosáhly velmi dobrých výsledků a navíc působily v nejvyšších soutěžích. Hokejisté se opět představili v druhé národní lize, kde se drželi v horní polovině tabulky. Nakonec se jim podařilo obsadit čtvrté místo. Oddíl šachistů působil v rámci krajského přeboru a díky velmi dobrým výkonům mohl na konci sezóny oslavit postup do divize. Po několika letech se podařilo fotbalistům dosáhnout vysněného cíle a postoupit z prvního místa do divize s šesti bodovým náskokem na druhý tým v tabulce. Oddíly

³⁶⁷ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín. Vsetín, Zbrojovka, 1989, č. 1-48.*

házenkářů, košíkářů, aj. mohly využívat nově otevřenou sportovní halu na Lapači. V rámci otevření odehráli házenkáři přátelské utkání proti národnímu mužstvu USA.³⁶⁸

³⁶⁸ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1990, č. 1-48.

8. Závodní učiliště

Součástí vsetínské Zbrojovky bylo učňovské učiliště. Již od založení závodu na konci 30. let 20. století se plánovalo s výstavbou budov, které měly sloužit k výchově nových pracovníků, kteří se po absolvování závěrečných zkoušek mohli zapojit do pracovního procesu v závodě. Po roce 1948 došlo k vyčlenění učiliště ze závodu, čímž nepatřilo pod jeho správu. Důležitými prostory, které sloužily k výuce, se staly učňovské dílny vybavené kvalitním strojním parkem. Další budova sloužila jako učňovský internát, který postupem času využila k bydlení naprostá většina učňů. Počátkem 50. let 20. století se ukázala stávající kapacita jako nedostačující, což vedlo k výstavbě nových učňovských dílen. Učiliště nabízelo tříleté obory soustružník, frézař, brusič, zámečnick, elektromontér, kalič a instalatér. Učni se kromě vzdělávání zapojovali do kulturního a sportovního života.

V roce 1955 došlo ke vzniku metodické komise, která měla zabezpečit nové učební osnovy teoretického a výrobního výcviku. Během roku docházeli do učňovských dílen vybraní pracovníci z výrobních provozů, kteří mistrům sdělovali zjištěné nedostatky. Učni se účastnili několika sportovních soutěží v rámci Tělovýchovné jednoty Zbrojovka Vsetín. Velmi úspěšné bylo zejména družstvo házenkářů, lehké atletiky, odbíjené, lyžařů a ledního hokeje.³⁶⁹

Následující rok se vyskytlo několik problémů přes jinak velmi dobrou spolupráci odborného učiliště a závodu. Jednalo se zejména stanovení vhodného rozsahu práce pro učně, která byla krátkodobě řešena učňovskou prací na zakázkách pro jiné podniky. Aktivně se rozvíjely tzv. družební styky. Žáci z učiliště si dopisovali s jinými žáky na zahraničních učilištích v NDR, SSSR a Maďarsku. Vybraní učni se zúčastnili strojírenské výstavy v Brně, kde zhlédli nejnovější modely strojírenských výrobků. V blízkosti internátu bylo vybudováno hřiště, které v letních měsících sloužilo házenkářům, v zimě zde mohla vzniknout ledová plocha pro hokejisty.³⁷⁰

Odborné učiliště přešlo od prvního září 1957 pod vsetínskou Zbrojovku, čímž se učňovské dílny staly jeho součástí. Zařazením učiliště do struktury závodu se zlepšily

³⁶⁹ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1955, č. 12 a 18.

³⁷⁰ Tamtéž, 1956, č. 12 a 18.

podmínky přímého řízení výuky a spolupráce se závodem. Záměrem učiliště se stalo zkvalitnění výroby snížením zmetkovitosti. Učiliště se účastnilo soutěže mezi jednotlivými učilišti, kde se mu podařilo obsadit přední příčky.³⁷¹

Během roku 1958 se nadále zlepšovala spolupráce učiliště s jednotlivými výrobními provozy. Ve větším počtu byli učni využiti zejména na provoze 1 300. Ve výrobním procesu mohli využít rad starších dělníků, díky čemuž dosahovali výborných výsledků. Dalším faktorem, který se měl zlepšit, byla bezpečnost práce. Velmi častá úrazovost přispěla k vytvoření kontrolních hlídek, které zodpovídaly za dodržování bezpečnosti na pracovišti. Žáci na učilišti se v hojném počtu účastnili sportovních akcí. Hlavní nedostatek spočíval v absenci tělocvičny, proto bylo přikročeno k sestavení plánu, který stanovil provedení prací v roce 1958.³⁷²

V roce 1959 vznikl v učilišti nástěnný časopis s názvem Úderníček. Obsahoval zprávy z pracovního prostředí, poznámky k údržbě strojů a péči o bezpečnost práce. Další novinkou se stal „Král zmetků“, což byla figura svařená z několika kusů zmetků. Každý měsíc nejvíce nedbalý a nepozorný učeň obdržel titul „Krále zmetků“. Během měsíce listopadu se několik desítek učňů zapojilo do práce v závodě z důvodu dohotovení důležitých zakázek. Žáci učiliště se aktivně zúčastnili pomocných činností v patronátním JZD Hovězí a pomohli se sklizní chmele v okolí Žatce. Ve sportovní oblasti se nejlépe vedlo družstvu ledních hokejistů, kteří v krajském přeboru dorostenců vybojovali první místo. Hlavní pozornost však byla věnována přípravám na druhou celostátní spartakiádu.³⁷³

Stejně jako v předchozích letech se žáci třetích ročníku chystali na složení závěrečných zkoušek. Výsledná průměrná známka ze závěrečných zkoušek byla 2, 4. Někteří žáci ke zkouškám připuštění nebyli, zejména z kázeňských důvodů. Celkem 516 učňů nacvičovalo několik skladeb na celostátní spartakiádu 1960. Odcestovat však mohli pouze učni s dobrým prospěchem a splněným počtem úkolů v provozech. Na začátku června 1960 navštívili učiliště manželé Zátokovi, kteří se zúčastnili besedy s žáky. Hlavním tématem jejich debaty byly olympijské hry v Římě.³⁷⁴

³⁷¹ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1957, č. 13 a 19.

³⁷² Tamtéž, 1958, č. 12 a 19.

³⁷³ Tamtéž, 1959, č. 11 a 18.

³⁷⁴ Tamtéž, 1960, č. 12 a 18.

Roku 1961 mělo být k závěrečným zkouškám připuštěno celkem 256 učňů. Několik však ke zkouškám připuštěno nebylo z kázeňských a prospěchových důvodů. Přesto se ukázalo, že žáci byli lépe připraveni než v minulých letech. Důležitým dnem se stal 19. červen 1961, kdy došlo ke slavnostnímu otevření tělocvičny. Na výstavbě se formou brigádnických hodin žáci aktivně podíleli. Vzhledem k obnovení sportovních her mládeže postoupilo několik učňů do dalších kol v rámci okresu Vsetín. Největší účast zaznamenaly zejména závody v přespolním běhu a v orientačním závodě.³⁷⁵

Během roku 1962 se nadále zkvalitňovaly výukové metody. Jednalo se o nové metody v broušení, frézování, řezání a soustružení. Během závěrečných zkoušek docílili učni průměrné známky 2.21. Učiliště začalo nově využívat krytý bazén, kde probíhaly hodiny plaveckého výcviku. Během dubna uspořádalo učiliště okresní přebor v přespolním běhu, kterého se zúčastnila většina učilišť z okresu Vsetín. Další závod proběhl v říjnu. Jednalo se o závod v orientačním běhu o putovní vlajku odborného učiliště. Kulturní akcí se stal festival českých filmů, který proběhl v závodním kině v Jasenicích. Byl odměnou za odpracované brigádnické hodiny při výstavbě tělocvičny.³⁷⁶

Následující rok 1963 úspěšně složilo závěrečné zkoušky celkem 131 učňů. Zkoušky lze hodnotit úspěšně i přes velmi vysokou náročnost, kdy žáci své práce prováděli v řádu i několika hodin. Dále došlo ke zřízení výběrové třídy frézařů a zámečnicků, kteří po pětiletém studiu a úspěšné závěrečné zkoušce obdrželi maturitní vysvědčení. Během měsíce dubna proběhla výstava technické tvořivosti, kde mohli návštěvníci zhlédnout modely strojů. Ze sportovních oddílů se nejvíce dařilo dorostencům v ledním hokeji, kteří se umístili na třetím místě v celostátním přeboru. Tělocvična učiliště se stala dějištěm celostátního přeboru v košíkové, kde domácí družstvo obsadilo druhé místo.³⁷⁷

V roce 1964 se odborné učiliště umístilo na prvním místě v soutěži učilišť severomoravského kraje. Několik žáků se zapojilo do výroby součástek pro stavy P 105, čímž velmi pomohli ke splnění stanovených úkolů. Učni se také zasloužili o vybudování autobusové zastávky umístěné přímo před učilištěm. Nová zastávka umožnila autobusům zajet mimo vozovku, díky čemuž neutrpěla plynulost provozu. Během měsíce června proběhly závěrečné zkoušky, které úspěšně absolvovalo 148 žáků. Zkouška se skládala

³⁷⁵ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1961, č. 12 a 18.

³⁷⁶ Tamtéž, 1962, č. 22 a 33.

³⁷⁷ Tamtéž, 1963, č. 21 a 32.

z písemné práce, ústní části a praktické zkoušky. Pro rok 1964 bylo učiliště vybráno jako pořadatel celostátního přeboru ve sportovní gymnastice dorostu. V soutěži družstev se podařilo domácím obsadit druhé místo.³⁷⁸

Stejně jako v minulých letech proběhla také v roce 1965 soutěž tvořivosti mládeže, kde žáci mohli představit své novátorské výrobky. Po výstavě následovala technická konference, na které soutěžící teoreticky představili své výrobky, poté následovala praktická ukázka. V červnu se k závěrečným zkouškám dostavilo celkem 193 žáků, největší počet zastupoval obor soustružník. Ze sportovních událostí byla tou největší třetí celostátní spartakiáda v Praze, kde vystoupilo i družstvo učňovského dorostu s několika uční ze Vsetína.³⁷⁹

Roku 1966 můžeme zaznamenat vyšší počet žáků, kteří byli připuštěni k závěrečným zkouškám. Celkem se jednalo o 247 učňů. Z celkového počtu neuspěli pouze dva žáci. Na výroční konferenci TJ Spartaku Z odborné učiliště slavilo úspěch, když obdrželo diplom „Vzorný kolektiv“.³⁸⁰

V následujícím roce 1967 úspěšně absolvovalo závěrečnou zkoušku 213 učňů, z nichž většina poté nastoupila do vsetínské Zbrojovky. V rámci družebních styků navázalo učiliště kontakty s učni Meopty Přerov. Kromě vzájemných návštěv si žáci vyměňovali informace o své práci. Vedení odborného učiliště se dočkalo ocenění za dobrou práci, když obdrželo pochvalný dopis od ÚV ČSTV. Oceněn byl zájem o provádění tělesné výchovy, pestrou sportovní a turistickou činnost, budování tělovýchovných a sportovních zařízení a dobrá umístění v rámci různých soutěží.³⁸¹

Obdobně jako v minulém roce absolventi učiliště ve velkém počtu přešli k práci do výrobních provozů Zbrojovky. Celkem závěrečnou zkoušku splnilo 163 učňů. V novém školním roce se nepodařilo plně naplnit kapacitu učiliště, takže závod musel nové pracovníky hledat i mimo své zdroje. V měsíci říjnu proběhl v okolí obcí Janová, Ústí a Leskovec orientační závod „O putovní vlajku učiliště Zbrojovky“, na kterém se představili závodníci zejména z učilišť v okrese Vsetín.³⁸²

³⁷⁸ *Úderník: časopis vsetínských zbrojováků*. Vsetín, ZO ROH, 1964, č. 21 a 32.

³⁷⁹ Tamtéž, 1965, č. 22 a 33.

³⁸⁰ Tamtéž, 1966, č. 22 a 32.

³⁸¹ Tamtéž, 1967, č. 19 a 28.

³⁸² *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1968, č. 17 a 26.

Snížení počtu žáků v 9. třídách základních škol v roce 1969 se negativně projevilo v počtech učňů přijatých do prvních ročníků. Oproti loňsku lze pozorovat propad o 114 žáků. Učni byli ve stále větší míře využíváni ve výrobě závodu. Jednalo se předně o výrobu součástek do pletacích strojů a tryskových stavů. Závěrečné zkoušky se podařilo složit celkem 191 žákům. Koncem roku 1969 byla hodnocena práce učňů třetích ročníků v jednotlivých provozech. Ze sportovních oddílů dorostenců se dařilo ledním hokejistům, košíkářům a družstvu odbíjenkářek. Velkého úspěchu dosáhlo družstvo dorostenců v kopané, když obsadilo třetí místo na celostátním přeboru v Kopřivnici.³⁸³

Vzhledem k snižujícím se počtům zájemců o studium na odborném učilišti se začaly pořádat náborové akce. Celkem se podařilo přijmout 161 učňů. Velký problém spočíval v přilákání děvčat, která neměla o strojírenské obory valný zájem. V červnu roku 1970 bylo vyřazeno celkem 192 úspěšných absolventů. V rámci 25. výročí osvobození došlo k uspořádání několika akcí. Zejména se jednalo o výlety na památná místa, například do Dukelského průsmyku. Dobré sportovní výkony podávala dorostenecká družstva v ledním hokeji, kopané, odbíjené a turistice.³⁸⁴

Během června roku 1971 proběhly na učilišti závěrečné zkoušky, které úspěšně absolvovalo 365 učňů. Do prvních ročníků nastoupilo celkem 105 žáků. Zvýhodněnými se stali studující oborů soustružník a frézař, kteří obdrželi příspěvky na stravu, ošacení a mohlo jim být odpuštěno placení za ubytování na internátu. Velmi dobře studující mohli strávit týdenní plně hrazenou rekreaci ve Velkých Karlovicích. V měsíci březnu proběhl lyžařský výcvik ve Velkých Karlovicích, kterého se zúčastnilo 109 učňů prvního ročníku.³⁸⁵

Roku 1972 se podařilo úspěšně složit závěrečnou zkoušku 73 žákům. V posledních letech se postupně snižoval počet přijatých učňů. Zbrojovce byla stanovena kvóta 186 žáků, z toho 70 děvčat. Celkově se podařilo přijmout 129 nových studentů, avšak dívek bylo pouze 13. Ode dne 19. května probíhala v budově učiliště výstava technické tvořivosti. Mezi exponáty patřily pomůcky pro výuku, užitkové předměty, makety, aj. Ze sportovních událostí byl významný přebor učňů Generálního ředitelství ZVS Brno ve stolním tenise, jenž proběhl v tělocvičně učiliště. Domácímu družstvu se podařilo přebor vyhrát. Dorostenecká družstva ledního hokeje a lehké atletiky se úspěšně prezentovala na

³⁸³ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1969, č. 18 a 25.

³⁸⁴ Tamtéž, 1970, č. 21 a 29.

³⁸⁵ Tamtéž, 1971, č. 27 a 45.

závodech v severomoravském kraji. Učiliště rozvíjelo i mimoučební výchovu. Jednalo se zejména o tříměsíční kurs tanečních hodin a společenského chování, který se těšil velkému zájmu.³⁸⁶

Menší počet přijatých žáků z minulých let se negativně podepsal na počtu absolventů. V roce 1973 složilo úspěšně zkoušky 130 učňů. Do prvních ročníků nastoupilo nových 130 žáků. K již zvýhodněným výučním oborům frézař a soustružník přibyl obor obráběčka. V rámci ZVS Brno proběhla soutěž dovedností učňů v rámci jednotlivých profesí. Stejně jako v minulých letech proběhla výstava prací učňů, která sloužila k motivaci pro další práci. Učni se aktivně zapojovali do výrobního procesu na provozech 1600 a 1 700, kde pomáhali při konstrukci pletacích strojů. Ve sportu se dařilo dorostencům v ledním hokeji, kteří se kvalifikovali do finálových bojů krajského přeboru. Velmi úspěšně se prezentovaly dívky na krajském přeboru ve stolním tenise, který hostila tělocvična v Jasenicích. Dne 10. dubna 1973 se odborné učiliště Zbrojovky dočkalo ocenění, když obdrželo titul „Vzorný kolektiv II. stupně“.³⁸⁷

Během června roku 1974 došlo k uspořádání závěrečných zkoušek pro obory soustružník, frézař, brusič, zámečnick, obráběč kovů, ostříč a kalič. Úspěšně zkoušky absolvovalo 115 žáků. Velkému zájmu se nadále těšil kurs tance a společenské výchovy, který absolvovalo 40 chlapců a 50 dívek. Došlo také k vyhodnocení soutěže dovedností učilišť, jejímž pořadatelem byly ZVS Brno. Mezi nejúspěšnější se zařadili učni z oborů frézař a soustružník. Soutěž technické tvořivosti mládeže se uskutečnila i v roce 1974, jubilejním 20. ročníkem. Nejúspěšnějším sportovním oddílem se stali dorostenci ledního hokeje. Podařilo se jim zvítězit v krajském přeboru a postoupit do celostátního kola v Pardubicích.³⁸⁸

K závěrečným zkouškám v roce 1975 se dostavilo 138 učňů. Mezi nejúspěšnější se zařadili frézaři, brusiči a soustružníci. Učňovská akademie proběhla v Meoptě Přerov. Družstvu učiliště Zbrojovky se zde podařilo obsadit třetí místo. Soutěže technické tvořivosti mládeže se roku 1975 zúčastnilo 92 žáků, kteří předvedli celkem 100 exponátů. Nejlepší exponáty reprezentovaly učiliště na výstavě v rámci celé VHJ ZVS Brno.

³⁸⁶ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1972, č. 24 a 33.

³⁸⁷ Tamtéž, 1973, č. 26 a 34.

³⁸⁸ Tamtéž, 1974, č. 26 a 33.

Ve sportovních odvětvích se opět dařilo ledním hokejistům, kteří působili v krajském přeboru. Dobrých výsledků dosahoval i oddíl dorostenců v lehké atletice.³⁸⁹

V červnu roku 1976 bylo úspěšně vyřazeno 114 učňů. Oproti minulým létům se zlepšil i prospěch. Nejlepších výsledků dosáhli frézaři, soustružníci, strojní zámečníci a brusiči. Soutěž technické tvořivosti mládeže se uskutečnila v menším rozsahu než v minulém roce. Přestože počet exponátů byl nižší než v loňském roce, obsadily na soutěži, v rámci celé VHJ ZVS Brno, přední umístění. Každoročně se zvyšoval zájem o výuku tance a společenského chování. Kursu se účastnili nejen učni učiliště Zbrojovky, ale také studenti zdravotnické školy. Na konci měsíce srpna se více jak tři desítky žáků třetích ročníků vydaly na čtyřdenní zájezd do Vysokých Tater. Povolený limit náboru činil 154 učňů. Největší omezení se týkalo čtyřletých oborů zakončených maturitou. Reálně se podařilo přijmout 140 nových žáků, z toho 13 dívek. Učni se během studia zapojovali do výroby. Během roku 1976 zajišťovali produkci součástek pro provoz 600 a 700, čímž se učiliště podílelo na plnění stanovených plánů.³⁹⁰

Dne 1. července 1977 bylo úspěšně vyřazeno 112 učňů, kteří složili závěrečnou zkoušku a obdrželi výuční list. Závod díky tomu získal kvalifikovanou pracovní sílu. Nový školní rok začal ve čtvrtek 1. září. Novinkou se stala výuka 30 vietnamských studentů, kteří se učili profesím soustružník a strojní zámečník. Po ukončení výuky se měli přesunout do výrobních provozů závodu. Do prvních ročníků nastoupilo celkem 212 učňů. Někteří z nich navštěvovali nově otevřený čtyřletý obor mechanik-seřizovač obráběcích strojů, který spojoval přípravu všech nabízených oborů vyjma oboru strojní zámečník. Dále se zlepšila kvalita učňovských dílen. Jednalo se zejména o snížení hluchnosti a zlepšení manipulace s materiálem. Stejně jako v minulém roce se učni zasloužili o dodávky součástek do výrobních provozů 600 a 700. Učni se dobře prezentovali i na poli sportovním. Dorostenecká družstva v košíkové a stolním tenise se umístila na předních příčkách krajského přeboru.³⁹¹

V roce 1978 oslavilo odborné učiliště 40 let od zahájení výuky. Za dobu působení se podařilo vyučit velké množství pracovníků, kteří se úspěšně zapojili do výrobních oddělení ve Zbrojovce nebo jiných průmyslových závodech. Závěrečnou zkoušku úspěšně absolvovalo celkem 127 učňů. Od 1. září 1978 se změnil název na

³⁸⁹ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1975, č. 25 a 34.

³⁹⁰ Tamtéž, 1976, č. 24, 25 a 31.

³⁹¹ Tamtéž, 1977, č. 22 a 33.

„Střední odborné učiliště“. Do prvních ročníků nastoupilo 167 nových žáků. Došlo k otevření nového tříletého oboru obráběč kovů. Jednalo se o jiný obor než výše zmíněný „obráběč kovů“, který byl určen pouze pro děvčata. Celé studium probíhalo v dílnách, pouze čtyři měsíce strávili žáci na provozní praxi. Ze sportovních akcí se podařilo uspořádat lyžařský výcvik, který proběhl, v počtu 124 žáků, ve Velkých Karlovicích. Vzhledem k velkému počtu účastníků proběhl lyžařský výcvik ve třech turnusech. Učni se dále zúčastnili pomocných prací, kde formou brigádnické činnosti pomohli se sklizní brambor ve Starém Městě pod Sněžníkem.³⁹²

Během června roku 1979 se uskutečnily závěrečné zkoušky, které úspěšně složilo 125 učňů. Komise konstatovala, že všichni učni se poctivě připravili, což bylo vidět zejména v praktické části. Na učilišti přivítali 190 nových žáků, kteří nastoupili do prvního ročníku studia. Během roku 1979 probíhala přestavba domova mládeže. V rámci oprav se podařilo vybudovat nové sociální zařízení. Učni nadále pomáhali ve výrobě součástek do pletacích strojů, za rok se jim podařilo vyprodukovat více než 60 tis. kusů. Pro žáky bylo k dispozici velké množství kulturních a sportovních aktivit. Již tradiční kulturní akcí se stal kurs společenského chování a tance. Sportovní družstva se účastnila přeborů VHJ ZVS Brno. Jednalo se o družstva stolních tenistů a lyžařů. V krajském přeboru působili dorostenci odbíjené a ledního hokeje.³⁹³

Na konci června 1980 se uskutečnilo slavnostní vyřazení 116 učňů, kteří úspěšně absolvovali závěrečné zkoušky. V posledních letech se navyšoval počet žáků nastupujících do prvních ročníků. V roce 1980 nastoupilo celkem 197 učňů. Největší zájem měli nově nastupující o čtyřletý obor mechanik-seřizovač obráběcích strojů. K 31. prosinci 1980 úspěšně zakončilo výuku 29 vietnamských studentů. Slavnostní vyřazení se konalo na vsetínském zámku za účasti vedení města Vsetína a vedení učiliště Zbrojovky. Každoroční lyžařský výcvik, který probíhal ve Velkých Karlovicích, byl v ohrožení, jelikož stávající vlek nevyhovoval. Proto došlo k dohodě o generální opravě. Zkompletování vleku provedli učni, čímž se zasloužili o včasný provoz vleku. Díky včasnému zprovoznění vleku proběhl v závěru února lyžařský výcvik ve dvou turnusech. Přebory VHJ ZVS Brno proběhly v klasickém a sjezdovém lyžování v Orlických horách. Přebor v orientačním běhu proběhl ve Vsetíně.³⁹⁴

³⁹² *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1978, č. 22 a 34.

³⁹³ Tamtéž, 1979, č. 25 a 32.

³⁹⁴ Tamtéž, 1980, č. 26 a 33.

Dne 29. června 1981 proběhlo poprvé v historii učiliště předávání maturitních vysvědčení. Během června se uskutečnily jak maturitní zkoušky, tak závěrečné učňovské zkoušky posledního klasického oboru strojní zámečnick. Celkem absolvovalo závěrečné zkoušky 83 učňů. V novém školním roce do prvního ročníku nastoupilo 153 žáků. Podařilo se zajistit další vylepšení strojního parku v dílnách, kde došlo k instalaci programově řízených strojů. Rekonstrukce se dočkalo také třetí patro učňovského domova, kde vznikly moderní třílůžkové pokoje. Bohatou činnost lze pozorovat ve sportu a kultuře. Z důvodu velkého počtu žáků proběhl letošní ročník lyžařského výcviku ve třech turnusech. Tělocvična v Jasenicích se stala dějištěm krajského přeboru ve stolním tenise a domácí družstvo mohlo oslavovat druhé místo. Učni se aktivně zapojili do brigádnické činnosti. Celkem 110 žáků pomohlo při sklizni brambor Státnímu statku Vítkov. Dalších 124 učňů se zapojilo do sklizení chmele v Březnu u Loun.³⁹⁵

Na konci měsíce dubna roku 1982 se uskutečnily písemné maturitní zkoušky maturitních a učňovských oborů, na které navázaly praktické zkoušky v květnu a ústní zkoušky na začátku června. K závěrečným zkouškám přistoupilo 29 žáků a pouze jednomu se nepodařilo zkoušku splnit. Celkem 11 maturantů navíc projevilo zájem pokračovat ve studiu na vysoké škole. Do prvních ročníku v roce 1982 nastoupilo 170 nových učňů. Dne 27. listopadu 1982 byla střednímu odbornému učilišti Zbrojovky udělena Putovní standarta ministra všeobecného strojírenství. Výuční obor obráběč kovů se těšil velkému zájmu, dokladem je 124 úspěšných absolventů, kteří obdrželi výuční list 22. prosince 1982. Dobrého hodnocení dosáhlo učiliště i v mimoučební výchově. Zejména dorostenecká družstva ledního hokeje a lyžařů dosáhla úspěšných výsledků.³⁹⁶

Stejně jako v loňském roce se v dubnu 1983 uskutečnila písemná část maturitní zkoušky, na kterou navázaly ústní zkoušky a praktická část. Během dubna došlo k úspěšnému vyřazení žáků tříletých oborů, kteří obdrželi výuční list. Celkově závěrečné zkoušky splnilo 31 žáků maturitního studia a 33 žáků obdrželo výuční list. V září přivítalo vedení učiliště na 140 nových učňů. Dne 12. prosince 1983 se uskutečnily závěrečné zkoušky oboru obráběč kovů, které úspěšně splnilo 126 žáků. Taktéž v roce 1983 se učni aktivně podíleli na sklizni chmele, tentokrát v obci Velká Černoc. Žáci se rovněž zapojovali do sportovní činnosti. Velmi dobře se prezentovali lyžaři, kteří se zúčastnili přeboru ZVS Brno ve sjezdovém a běžeckém lyžování v Orlických horách.

³⁹⁵ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1981, č. 24 a 34.

³⁹⁶ Tamtéž, 1982, č. 23 a 33.

Dalším sportem, který se rozvíjel, bylo plavání. Krajský přebor proběhl ve Frýdku-Místku, v polohové štafetě se družstvo umístilo na prvním místě.³⁹⁷

K maturitním zkouškám se v roce 1984 dostavilo 31 žáků. Po zdárném splnění zkoušky byli slavnostně vyřazeni na začátku měsíce června. Do prvních ročníků nastoupilo 143 učňů. Největší zájem byl o výuční obory. V první polovině prosince proběhly závěrečné zkoušky oboru obráběč kovů, které úspěšně splnilo 102 žáků. Právě o uvedený obor měli nově nastupující žáci největší zájem. V průběhu roku dostalo učiliště k užívání robotizované pracoviště. Mělo sloužit k lepšímu poznání nově využívaných technologií. Ve volném čase se velké množství učňů věnovalo zejména sportovní činnosti. Velkého úspěchu se podařilo dosáhnout dorostencům v krajském přeboru košíkové, když soutěž vyhráli. Velmi se rozvíjelo lyžování, proto pracovníci učiliště vybudovali lyžařský vlek nedaleko jasenické zastávky. Vlek sloužil k výuce lyžování i ke sportovnímu využití v době volna.³⁹⁸

V roce 1985 se k maturitním zkouškám dostavilo prozatím nejvíce žáků. Zkoušky úspěšně složilo 59 učňů, kteří 28. června obdrželi maturitní vysvědčení. Celkem 127 učňů přistoupilo ke konání učňovských závěrečných zkoušek. Všem žákům se podařilo zkoušky splnit a v prosinci se dočkali výučních listů v oborech obráběč kovů a strojní mechanik. Do prvních ročníků bylo přijato 175 učňů, čímž se dařilo plnit průměr posledních let. Přes prázdniny proběhly opravy nejen ve třídách, ale také v domově mládeže. Během měsíce října se rozběhla práce zájmových kroužků. Největšímu zájmu se těšil kroužek motokár. Dále byly žákům nabízeny sportovní kroužky odbíjené, košíkové aj. Nově došlo k otevření elektrotechnického kroužku. Důležitou událostí se stala celostátní spartakiáda 1985, na kterou se kvalifikovalo celkem 40 žáků. Další tradiční akcí se stala chmelová brigáda v blízkosti Žatce.³⁹⁹

Během prvního červnového týdne roku 1986 proběhly na učilišti maturitní závěrečné zkoušky čtyřletého oboru mechanik-seřizovač. Všichni z 34 žáků prospěli, přestože maturitní zkouška obsahovala praktickou část. Nový školní rok byl zahájen 1. září 1986. V prvních ročnících přivítalo vedení učiliště 162 nových učňů. K prosincovým závěrečným učňovským zkouškám se dostavilo 112 žáků. Praktická zkouška byla složitější u oboru strojní mechanik, přesto všichni žáci své úkoly splnili. Více než 60 učňů

³⁹⁷ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1983, č. 24 a 33.

³⁹⁸ Tamtéž, 1984, č. 23, 24 a 32.

³⁹⁹ Tamtéž, 1985, č. 24 a 33.

představilo své výrobky na výstavě exponátů. Vedoucí sportovních kroužků si kladli za cíl zlepšit tělesnou zdatnost učňů, jelikož ta se každým rokem snižovala. Jednou z povinných sportovních událostí byl lyžařský výcvik ve Velkých Karlovicích v závěru ledna a na začátku měsíce února. Kurzu se zúčastnilo 126 žáků. Dobrých sportovních výsledků v roce 1986 dosáhli dorostenci v košíkové a házené. Nejlepší výsledek však zaznamenali plavci, kteří obsadili na celostátním přeboru přední příčky.⁴⁰⁰

Stejně jako v loňském roce se podařilo maturantům ve školním roce 1986/1987 podat uspokojivé výkony a velká část absolventů se poté přesunula do výrobních provozů Zbrojovky Vsetín. Do prvních ročníků nastoupilo opět velké množství žáků, konkrétně 154. Největší zájem byl o obory obráběč kovů a mechanik-seřizovač. K prosincovým závěrečným zkouškám přistoupilo 101 žáků, pouze jednomu se zkouška nevydařila. Po několika letech se podařilo učilišti dosáhnout na první místo soutěže učilišť, čímž získalo Putovní standartu VHJ ZVS Brno. Ještě větším úspěchem ale bylo umístění SOU Zbrojovky na druhém místě v rámci soutěže FMVS. Vzhledem k velké základně lyžařů bylo SOU Zbrojovky pověřeno pořádáním celostátního přeboru v lyžování. Přebor proběhl ve Velkých Karlovicích, kde se ale domácím závodníkům nepodařilo dosáhnout na přední pozice. Naopak družstvo plavců získalo první místo v polohové štafetě v rámci krajského přeboru.⁴⁰¹

K maturitním zkouškám se v roce 1988 dostavilo 31 žáků, kteří postupně vykonali písemnou část z českého a ruského jazyka. V měsících květnu a červnu následovaly ústní a písemné části zkoušky. Počet nových studentů se dařilo držet v podobných číslech jako v předchozích letech. Do prvních ročníků nastoupilo celkem 147 žáků. Tři a půl leté učňovské studium v oborech obráběč kovů a strojní mechanik úspěšně ukončilo 111 žáků během prosince roku 1988. Větší množství přijatých studentů v minulých letech donutilo organizátory lyžařského výcviku, aby byl kurz realizován ve třech turnusech. Ze sportovních oddílů se tradičně dařilo lyžařům, kteří se však museli potýkat s velmi špatnými sněhovými podmínkami. Velmi úspěšně si vedlo družstvo plavců na krajském přeboru v Mohelnici, když získalo celkem tři prvenství.⁴⁰²

Maturitní zkoušky roku 1989 oboru mechanik-seřizovač se podařilo zdárně splnit 45 žákům, pouze jeden požadované úkoly nesplnil. Do prvního ročníku nastoupilo

⁴⁰⁰ *Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín*. Vsetín, Zbrojovka, 1986, č. 21, 25 a 34.

⁴⁰¹ Tamtéž, 1987, č. 25 a 36.

⁴⁰² Tamtéž, 1988, č. 26 a 40.

celkem 159 žáků, kteří v největší míře zvolili ke studiu obor obráběč kovů. V rámci modernizace došlo k vybudování počítačové učebny, čímž měly být vytvořeny podmínky k zahájení náročnějšího výukového programu. Lyžařský výcvik proběhl v lepších podmínkách než v minulém roce. Proto byly splněny všechny stanovené plány výuky sjezdového a běžeckého lyžování. Velmi dobře se prezentovalo družstvo dorostenců odbíjené, které obsadilo na přeboru ZVS Brno první místo. Pozadu nezůstalo ani družstvo dorostenek odbíjené, když skončilo celkově na druhém místě na turnaji v Kopřivnici. Celoškolní akcí se staly plavecké prověrky žáků. Dopadly však podle očekávání špatně, téměř 20 % žáků nedokázalo uplavat vzdálenost 50 metrů.⁴⁰³

Během května a června roku 1990 se maturitních zkoušek zúčastnilo 75 žáků a všem se je podařilo úspěšně splnit. Pouze jeden žák nebyl pro neprospěch ke zkoušce připuštěn. Do prvního ročníku školního roku 1990/1991 nastoupilo 133 nových žáků. Během prosince se zúčastnilo učňovských zkoušek celkem 165 žáků, kteří poté obdrželi výuční list. Největší množství absolventů zaznamenal obor obráběč kovů. Dne 12. prosince 1990 se uskutečnila beseda pracovníků učiliště a zástupců učňů s ředitelem SOU. Týkala se výhledů do budoucna, učiliště se mělo stát samostatnou jednotkou s vlastním hospodařením.⁴⁰⁴

⁴⁰³ Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín. Vsetín, Zbrojovka, 1989, č. 20 a 39.

⁴⁰⁴ Tamtéž, 1990, č. 23 a 37.

Závěr

Cílem diplomové práce byla analýza vývoje podniku Zbrojovka Vsetín v období let 1955 až 1990. Práce na začátku reflektuje stav československého průmyslu a obchodu po roce 1948, další část se zabývá stavem průmyslu ve Vsetíně v období začátku 50. let 20. století. Diplomová práce se v jednotlivých kapitolách věnuje oblastem řízení a výroby podniku během zkoumaného období. Dále se soustřeďuje na pracovníky závodu, jejich početní stav a mzdové zabezpečení. Důležitá pasáž se zabývá sociálním zabezpečením pracujících, zejména možnostmi rekreace a bytovou otázkou. Výzkum se zaměřuje také na kulturu a sport ve Vsetíně, jelikož závodní kulturní kluby a sportovní oddíly poskytovaly širokou škálu vyžití pro všechny pracovníky závodu. V závěru se práce věnuje odbornému učilišti, které fungovalo při závodě a každoročně zajišťovalo velké množství nově nastupujících zaměstnanců Zbrojovky Vsetín.

Během roku 1956 se změnil název zbrojního podniku ve Vsetíně na Závody Říjnové revoluce. Podnik pod uvedeným názvem vystupoval až do roku 1966, kdy se bez většího vysvětlení vrátil k původnímu názvu Zbrojovka Vsetín. Podnik byl v prvních letech tvořen závodem ve Vsetíně a blízké obci Jablůnka. V roce 1958 došlo k první větší reorganizaci a ke vsetínskému závodě jsou připojeny průmyslové závody v Brně, Jihlavě, Slavičíně, Bojkovicích a v Uherském Brodě. V rámci zavedení výrobních hospodářských jednotek v roce 1965 se nově zařadil pod Závody všeobecného strojírenství Brno. Vedoucí postavení zastávalo generální ředitelství v Brně. V období let je většina výše uvedených závodů z podniku vyčleněna a podnik je opětovně tvořen pouze závody ve Vsetíně a Jablůnce.

Vzhledem k centrálně plánovanému systému hospodářství musel vsetínský závod plnit stanovené plány. Postupem času podnik převzal několik nových výrobních programů, které se následně staly programy nosnými. Jednalo se zejména o výrobu pletacích strojů a tryskových stavů. Z dalších významných produktů je nutné zmínit různé druhy vrtáků a rozbušek. Ostatní výrobky byly spíše doplňkové, postupně se snižoval objem výroby zbraní a munice. Pětileté plány však v určitých případech kladly na Zbrojovku nespelnitelné úkoly a i přes každoroční narůstající produkci se plán v několika případech nepodařilo splnit. Nejméně úspěšné plnění plánu je spojeno s druhou polovinou 80. let.

Pletací stroje a tkalcovské stavy byly neobyčejně kvalitní výrobky. Dokladem je velké množství zahraničních delegací, které výrobní provozy Zbrojovky navštívily. Nejednalo se pouze o návštěvy z tehdejších zemí východní bloku. Závod byl několikrát poctěn návštěvou delegací z Velké Británie, Japonska, Jižní Koreje, aj. Důvodem pro příjezd obchodních delegací byla snaha o navázání obchodních styků, zejména se jednalo o nákup většího množství pletacích strojů a tkalcovských stavů. První větší množství výrobků směřovalo do SSSR, který po celé zkoumané období odkupoval největší množství. Produkováno stroje dále pracovaly například v Anglii, USA, Francii a NSR. Produkce nezapomínala ani na domácí trh, z podniků v Československu se největším odběratelem staly Bavlnářské závody Ružomberok. Důležité byly rovněž podniky Kolora ve Slané u Semil a Perla v Ústí nad Orlicí.

Početní stav zaměstnanců se udržoval na podobné úrovni po celé zkoumané období. Nepodařilo se dosáhnout tak velkého počtu pracujících jako v období druhé světové války. Počet zaměstnanců dále ovlivnil přechod na jiné výrobní programy, jejichž zavádění a postupné plnění je spojeno s modernizací výrobních procesů. Početní stav zaměstnanců se však pohyboval v rozmezí mezi šesti a sedmi tisíci, což ze závodu dělalo jednoho z největších zaměstnavatelů v okrese Vsetín. Specifikem Zbrojovky Vsetín byl nadprůměrný počet zaměstnaných žen, jejichž naprostá většina pracovala v dělnických profesích. Vedení podniku apelovalo na odborné učiliště s požadavkem na zřízení oboru pouze pro dívky. Několik let byl proto prostřednictvím učiliště nabízen obor obráběč kovů výhradně pro osoby ženského pohlaví. Mzdy zaměstnanců se dařilo zvyšovat podle plánu po většinu zkoumaného období. V prvních letech pobírali největší obnos techničtí pracovníci. Postupem času se však rapidně zvyšovaly mzdy dělníků, které se v několika případech pohybovaly v podobné výši jako u technických pracovníků. Nejnižší mzdy pobírali administrativní pracovníci, když v určitých případech činil rozdíl v porovnání s jinými pracovníky i několik stovek Kčs. Dále je pozorovatelný velký rozdíl mezi výplatou mužů a žen.

Velmi aktuálním problémem zkoumaného období se stala bytová otázka ve Vsetíně. Již od založení podniku v roce 1937 město trpělo akutním nedostatkem bytů, které by dokázaly pojmout příchozí pracující. Na výstavbu bytových domů v centru města a místní části Trávníky, která proběhla před druhou světovou válkou a během ní, se podařilo navázat. Postupem let došlo k realizaci výstavby nových velkokapacitních bytových domů. V prvních letech zkoumaného období vznikalo největší množství bytů

podnikovou výstavbou. Velkou část výstavby bytů hradil stát a posléze podnik obdržel určitý počet bytů, které mohl nabídnout zájemcům. Se vznikem bytových družstev se začala rozmáhat výstavba svépomocí. Pro pracovníky se jednalo o často volenou formu, jelikož podnik i stát na stavební práce přispívaly nemalou částkou a zároveň umožňovaly využití bezúročných půjček. První domy vyrostly v místní části Luh. Následovala výstavba na Rybníkách, Trávníkách, Hrbové, Ohradě, Rokytnici a Sychrově. Postupně se měnila forma výstavby. V blízkosti všech sídlišť byly umístěny nové mateřské a základní školy. Z dalších staveb se podařilo realizovat výstavbu několika prodejen a obchodních oblužných středisek pro jednotlivé místní části. Z obchodních domů se nejvýznamnějším stala nová budova Jednoty, která vznikla v centru města. Další významnou stavbou se stal hotel Vsacan, který je dodnes jednou z dominantních staveb ve městě. V závěru 80. let započala výstavba Domu kultury, který doplnil oblužné a úřední budovy v ulici Svárov.

Podnik svým zaměstnancům nabízel velké množství rekreací. Většina zaměstnanců využívala nabízené možnosti a svou dovolenou trávili ve společnosti svých rodin v podnikových zařízeních. Vzhledem ke stále se zvyšující poptávce po rekreaci se vedení Zbrojovky Vsetín rozhodlo vybudovat podnikovou chatu v blízkosti vodní nádrže Bystřička. Postupem času však zaměstnanci ztratili o rekreaci v této lokalitě zájem. Dalším podnikovým zařízením se stala horská chata Valaška ve Vysokých Tatrách, kam každoročně mířilo několik stovek zaměstnanců. Důležitou funkci plnil závodní výbor ROH, který se staral o zařizování výběrové rekreace v zahraničí. Pracovníci měli možnost odcestovat do Bulharska, NDR, SSSR, Rumunska, Maďarska a dalších zemí. Pro děti zaměstnanců se každoročně pořádaly dětské tábory probíhající ve Velkých Karlovicích. Několik pracovníků z výrobních provozů se zasloužilo o vybudování výše zmíněného dětského tábora, který sloužil svému účelu několik dalších desítek let.

Při závodu vzniklo několik kulturních souborů a kroužků, které zastřešoval Klub „Z“. Pod patronací Klubu „Z“ působily soubory, které se účastnily kulturních akcí v blízkém okolí Vsetína, v Československu i v zahraničí. Klub „Z“ vedl jednání s dalšími dvěma kulturními kluby a výsledkem bylo spojení všech zainteresovaných do Sdruženého klubu všech pracujících Vsetín. Jednotlivé soubory se zabývaly hudbou, focením, zpěvem, tancem a dalšími činnostmi. Pravděpodobně nejslavnějším souborem, který vystupoval na mnoha místech Evropy, byl národopisný soubor Vsacan. Jeho členové se při svých kulturních vystoupeních podívali například do Anglie, Itálie, Francie, Bulharska a dalších evropských států. Sportovní oddíly působily pod hlavičkou Tělovýchovné jednoty

Spartak Zbrojovka. Později se název změnil na Tělovýchovnou jednotu Zbrojovka Vsetín. V rámci tělovýchovné jednoty působila družstva hokeje, kopané, odbíjené, tenisu, házené, košíkové, lyžařů aj. Velmi se rozvíjela atletika, proběhlo několik náborů a děti ze základních škol měly o sport velký zájem. S výstavbou krytého bazénu se do oblíbenosti dostalo plavání. Přesto dvěma hlavními sporty byly hokej a fotbal. Uvedené sporty navštěvovalo největší množství diváků.

Při vsetínském závodě se podařilo zajistit provoz odborného učiliště. Budovy se nacházely v blízkosti areálu Zbrojovky, což umožňovalo využití žáků ve výrobních provozech. Odborné učiliště poskytovalo možnost ubytování na domově mládeže. Dále bylo vybaveno dílnami s kvalitním strojním parkem, který měl usnadnit žákům seznámení s aktuálně používanými stroji a technikami výroby. Obory nabízené ke studiu byly nabízeny v návaznosti na možnost dalšího působení v závodě po absolvování závěrečných zkoušek. Nejdříve byly nabízeny tříleté obory zakončené závěrečnou učňovskou zkouškou. V dalších letech se podařilo zajistit nový čtyřletý obor mechanik-seřizovač ukončený maturitní zkouškou. Nový obor se těšil poměrně velké oblibě. V dalších letech se popularitě stoupal tříletý výuční obor obráběč kovů. Uční se kromě vzdělávání věnovali kulturní a sportovní činnosti. Dorostenecká družstva se aktivně účastnila okresních a krajských soutěží.

V dnešní době již Zbrojovka Vsetín neexistuje. V jejím areálu však působí firmy, které se přímo i nepřímo hlásí k jejímu odkazu a nadále navazují na produkci výrobků. Jedná se zejména o rozbušky, zbraně a nářadí. Areál bývalé Zbrojovky Vsetín tedy i dnes poskytuje práci velkému počtu občanů žijících ve Vsetíně a blízkém okolí.

Archivní fondy, ze kterých bylo čerpáno, poskytují dostatek hodnověrných informací. Velkým problémem je však nedostatečné zpracování fondu, což je dáno jeho velkým rozsahem. Další problém spočíval v nesrovnalostech, kdy se v určitých kartonech nacházely zcela jiné dokumenty, než napovídá název kartonu. Přesto všechno práci usnadnil původní podnikový spis kartonů. Některé kapitoly vychází z podnikových týdeníků, které poskytují detailní informace o každodenním chodu a životě podniku. Dochovaly se ve výborném stavu ve Vědecké knihovně v Olomouci.

Diplomová práce analyzuje podnik Zbrojovka Vsetín pouze v období let 1955-1990. Jsou zde však další možnosti jak téma dále rozvinout či jinak uchopit. Jednou z možností

je komparace Zbrojovky Vsetín s jiným průmyslovým podnikem. Další cestou by se mohla stát analýza transformace podniku v souvislosti s privatizací v 90. letech 20. století.

Summary

The objective of this diploma thesis was to analyse the development of the Zbrojovka Vsetín company in years 1955 to 1990. The work at the beginning reflects Czechoslovak industry and commerce after 1948, the next section deals with the state of industry in Vsetín in the 50s of the 20th century. In individual chapters, the diploma thesis deals with areas of management and production of the company, in the researched timeframe. The work further concentrates on the manpower of the company and their wage security. An important aspect is paid to the social security of the employees, mainly the possibilities of recreation and housing. Research also focuses on culture and sports clubs, because company cultural clubs and sports clubs provided a wide range of activities for all the workers of the plant. In the final stage of the work, I examine the vocational school, which functioned within the company and annually secured a large number of newly hired employees of Zbrojovka Vsetín.

During the year 1956 the name of the weapons company in Vsetín changed from Závody to Říjnové revoluce. The company represented this name to the year 1966 in which, without further discussion, the name changed back to Zbrojovka Vsetín. In the early stages, the company was based on manufacturing plants in Vsetín and Jablůnka. In 1958 a first major reorganization of the company took place in which plants from Brno, Jihlava, Slavičín, Bojkovice and Uherský Brod were fused together. In 1965 the company was joined into the company Závody všeobecného strojírenství in Brno due to the implementation of economic production units. The directive was represented by the general directive board in Brno. In the year... most of the previously mentioned plants of the company were allocated and the company was represented by manufacturing plants in Vsetín and Jablůnka.

During the period, most of the above races from the company allocated and the company is re-formed only race in Vsetín and Jablůnka.

Due to the centrally planned economic system, the Vsetín plant to fulfil assigned plans. Over time, the company took a number of new production programs, which subsequently became support programs. This included the production of knitting machines and jet looms. Among other major products we can include different types of

drills and detonators. Other products were rather complementary, gradually decreasing the production volume of weapons and ammunition. The five-year plans inflicted impossible goals for Zbrojovka and, despite increasing the annual production plan, the company failed to meet the goals in several cases. The least successful implementation of the plan can be traced back to the second half of the 80s.

Knitting machines and looms were extraordinarily high-quality products. Proof of this is the large number of foreign delegations that visited the manufacturing plants of Zbrojovka. These visits did not include delegations strictly from the Eastern Bloc. The manufacturing plant was repeatedly honoured by the visit of delegations from the UK, Japan, South Korea, and others. The reason for the arrival of business delegations was to establish business contacts, especially to purchase large quantities of knitting machines and looms. The first major purchases went to the USSR, which was the largest importer in the examined period. The produced machines would also be working in countries such as England, USA, France and Germany. The production would also supply the domestic market. The largest importer in Czechoslovakia was the Cotton plant in Ružomberok. Important manufactures were also Kolor in Slané and Ústí nad Orlicí.

Manpower remained at a similar level throughout the research period. The company was unable to reach such amount of workers as in the Second World War. The number of employees also influenced the transition to other production programs whose implementation and gradual fulfilment is connected with the modernization of production processes. Manpower, however, ranged between six and seven thousand, which made the plant one of the largest employers in the district of Vsetín. The uniqueness of Zbrojovka Vsetín was in an above-average number of employed women, the vast majority worked as a labourers. The company management appealed to the vocational school with a request for the establishment of a field only for girls. For several years the vocational school offered a machinist program, exclusively for the female sex. Wages of employees were raised according to the plan for most of the research period. In the early years, the largest sum was received by technicians. Over time, wages for labourers began to rapidly increase and in some cases were at a similar level as wages for the technical staff. Low wages were received by the administrative staff, with the difference compared to other workers being several hundreds of Csc. Furthermore, a large difference between the payment of men and women can be observed.

A very distressful issue throughout the studied period was housing in Vsetín. Since the establishment in 1937 the city suffered an acute shortage of flats, which could accommodate incoming workers. It was possible to continue in the construction of residential buildings in the city centre and the local area Trávníky, which took place before World War II and during it. Over the years the construction of large-scale residential buildings was held. In the early years of the studied period, the company was responsible for the majority of housing constructions. A large amount of housing was owned by the state, eventually the company obtained several flats which were offered to buyers. With the emergence of housing associations, construction became a private issue. Workers often adapted this form due to significant contributions from the company as well as the possibility to use interest free loans. The first houses were built in the local area Luh. Followed by constructions in Rybníky, Trávníky, Hrbová, Ohrada, Rokytnice and Sychrov. Gradually the form of constructions was changed. Nursery and Primary schools were built close to all settlement. Other buildings have managed to implement the construction of several shops and business service centres for individual local areas. Jednota became the most influential department store out of several other department stores, located in the city centre. Another important building became the hotel Vsacan, which is still one of the dominant buildings in the city. In the late 80s the construction of the House of Culture began, offering service and office buildings in the street Svarov.

The company offered its employees a large number of resorts. Most employees used the available opportunities and spent their holidays in the company of their families in business establishments. Given the ever-increasing demand for recreation, Zbrojovka Vsetín management decided to build a cottage near the dam Bystřička. Over time, however, the employees have lost interest in this recreational area. Another business facility was the chalet Valaška in Vysoké Tatry, where every year hundreds of employees would aim for leisure. An important role played the company's committee ROH, which took care of arranging selecting recreation abroad. Employees had the opportunity to travel to Bulgaria, East Germany, USSR, Romania, Hungary and other countries. For children of employees summer camps were organized annually in Velké Karlovice. Several workers from manufacturing helped build the aforementioned children's camp, which served its purpose for several more decades.

Within the company, several cultural groups and clubs under Club „Z“ were established. Under the patronage of Club „Z“ ensembles participated in cultural events

in the nearby of Vsetín, in Czechoslovakia and abroad. Club „Z“ led negotiations with other two cultural clubs and the result was an interconnection of the interested parties into an Association team of workers Vsetín. Individual ensembles dealt with music, photography, singing, dancing and other activities. Probably the most famous ensemble that performed throughout Europe is the folklore ensemble Vsacan. Its members visited several countries with their art, for example England, Italy, France, Bulgaria and other European countries. Sports clubs operated under the auspices of Physical Training Spartak Zbrojovka. Later the name was changed to TJ Zbrojovka Vsetín. As part of the physical education team were also hockey, football, volleyball, tennis, handball, basketball, skiers and others. Athletics specifically saw a major boom, large scale recruiting took place and children from primary schools had a great interest in sport. Popularity in swimming rose with the construction of the indoor swimming pool. Yet the two main sports are hockey and soccer. The two listed sports were the most attended.

A vocational school was ensured within the Vsetín manufacturing plant. The buildings were located near the campus of Zbrojovka, allowing the use of students in manufacturing plants. Vocational schools provided the option of accommodation at the youth home. It was also equipped with workshops with a high-quality machine park, which was educate the students and familiarize them with currently used machinery and production techniques. Study programs are offered with the possibility of further engagement in the company after the final exams. Firstly, three-year apprenticeship courses with a final exam were offered. In subsequent years a new four-year program, mechanic-setter ending with a matric graduation was created. This new study program became very popular. In subsequent years the three-year program machinist became popular. Apprentices in addition to learning were also involved in cultural and sporting activities. Teenage teams actively participated in district and regional competitions.

Presently, Zbrojovka Vsetín does not exist anymore. However, several companies in its premises directly and indirectly continue its legacy in product production. These include detonators, weapons and tools. Today the premises of the former Zbrojovka Vsetín provides jobs for a large number of citizens living in Vsetín and the surrounding area.

Archival collections that were used, provided enough reliable information. A major issue is insufficient processing of the document collection due to its large size. Another problem were the irregularities, meaning that in certain cartons different documents were situated, then the name of the box suggested. Despite all this, the search was simplified by the original corporate file cartons. Some chapters are based on the business weeklies, which provided a detailed view of everyday life in the company. They are preserved in excellent condition in the Scientific Library in Olomouc.

The thesis analyses the Zbrojovka Vsetín company, strictly in the time period of 1955-1990. But there are other ways to further develop the topic or look at it from a different perspective. One possibility is to compare Zbrojovka Vsetín with another industrial company. Another way could be by a business transformation analysis in connection with the privatization in the 90s 20th century.

Seznam použité literatury a pramenů

Literatura:

BALETKA, Ladislav a PAŠTIKOVÁ, Jana. *Historie a současnost podnikání na Vsetínsku, Valašskomeziříčsku a Rožnovsku*. Žehušice, 2007

BALETKA, Ladislav a kol. *Vsetín: město a čas*, Vsetín, 2008.

HAVLIŠ, Vladimír. *35 let národního podniku Zbrojovka Vsetín*, Vsetín, 1972.

KAZMÍŘ, Silvestr. *Zbraně, munice a pyrotechnika: šedesát let jejich výroby ve Zbrojovce Vsetín*. Vsetín, 2010.

PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*, 1. díl, období 1918-1945, Brno, 2004.

PRŮCHA, Václav a kol. *Hospodářské a sociální dějiny Československa 1918-1992*, 2. díl, období 1945-1992, Brno, 2009.

PŮLPÁN, Karel. *Nástin českých a československých hospodářských dějin do roku 1990*, I. díl, Praha, 1993.

PŮLPÁN, Karel. *Nástin českých a československých hospodářských dějin do roku 1990*, II. díl, Praha, 1993.

SOBĚHART, Radek a kol. *Hospodářské dějiny Československa 1918-1992*, Praha, 2013.

Prameny:

Archivní fondy:

Zemský archiv v Opavě, ZVS Zbrojovka, k. p. Vsetín

Zemský archiv v Opavě, Sbirka soudobé dokumentace Zbrojovka, s. p. Vsetín

Zemský archiv v Opavě, Sbirka technické dokumentace Zbrojovka, n. p. Vsetín

Muzeum regionu Valašsko, Fotografický archiv

Dobová periodika:

Úderník: časopis vsetínských zbrojováků. Vsetín, ZO ROH, 1949-1967.

Zbrojovák: týdeník a.s. Zbrojovka Vsetín. Vsetín, Zbrojovka, 1968-1996.

Internetové zdroje:

<http://www.vsetinvobrazech.cz/pohlednice-a-fotografie.html> [cit. 30. 11. 2016]

<http://www.mestovsetin.cz/luh-a-sychrov/gs-6313/p1=6524> [cit. 30. 11. 2016]

Seznam zkratek

BLR	Bulharská lidová republika
ČSR	Československá republika
ČSSR	Československá socialistická republika
FMHSE	Federální ministerstvo hutnictví, strojírenství a elektrotechniky
FMVS	Federální ministerstvo všeobecného strojírenství
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
k. p.	koncernový podnik
KSČ	Komunistická strana Československa
MEZ	Moravské elektrotechnické závody
MNV	Místní národní výbor
n. p.	národní podnik
NDR	Německá demokratická republika
NSR	Německá spolková republika
PLR	Polská lidová republika
PZO	Podnik zahraničního obchodu
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SOU	Střední odborné učiliště
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
TJ	Tělovýchovná jednota
USA	Spojené státy americké
ÚV ČSTV	Ústřední výbor Československého svazu tělesné výchovy a sportu
VHJ	Výrobně hospodářská jednotka
VŽKG	Vítkovické železářny Klementa Gottwalda
ZPS	Závody přesného strojírenství
ZV ROH	Závodní výbor Revolučního odborového hnutí
ZVS	Závody všeobecného strojírenství
ZA	Zemský archiv
ZKL	Závod kuličkových ložisek

Přílohy

Seznam příloh

Tabulky

Tab. 1 – Plnění ročních plánů

Tab. 2 – Hodnota vyrobeného zboží v jednotlivých provozech

Tab. 3 – Počet pracovníků ve Zbrojovce v jednotlivých letech

Fotografie

Objekty v areálu Zbrojovky Vsetín

Obr. 1 - Správní budova a vjezd do závodu

Obr. 2 - Objekt č. 4

Obr. 3 - Nová výrobní hala M1

Obr. 4 - Montáž pletacích strojů v hale M1

Výrobky

Obr. 5 - Vzduchový tryskový stav P 105

Obr. 6 - Vzduchový tryskový stav P 165

Obr. 7 - Tkací stroj Jettis

Obr. 8 - Tkací stroj Kontis

Obr. 9 - Pletací stroj Rimi

Obr. 10 - Pletací stroj Jepy

Obr. 11 - Pletací stroj Digiplot

Obr. 12 - Vrtáky vyrobené v komunální nářadovně

Obr. 13 - Důlní rozbuška

Obr. 14 - 7, 62 mm kulomet vz. 59

Bytové jednotky pro pracovníky

Obr. 15 - Sídliště Luh

Obr. 16 - Sídliště Rybníky

Obr. 17 - Sídliště Ohrada

Obr. 18 - Výstavba sídliště v Rokytnici

Učiliště

Obr. 19 - Závodní učiliště a internát

Obr. 20 - Učebna na internátu Zbrojovky Vsetín

Obr. 21 - Interiér internátu Zbrojovky Vsetín

Sportoviště

Obr. 22 - Sportovní stadion na Ohradě

Obr. 23 - Zimní stadion na Lapači

Tabulky:

Tab. 1 – Plnění ročních plánů

Rok	Plán hrubé výroby	Hodnota hrubé výroby	Plán zboží	Hodnota zboží
1955	103, 0 %	229 784, 0 tis. Kčs.	101, 4 %	214 494, 0 tis. Kčs.
1956	102, 0 %	252 275, 0 tis. Kčs.	101, 0 %	255 740, 7 tis. Kčs.
1957	104, 0 %	304 960, 2 tis. Kčs.	105, 5 %	303 049, 1 tis. Kčs.
1958	105, 0 %	354 019, 0 tis. Kčs.	104, 2 %	301 758, 0 tis. Kčs.
1959	103, 7 %	338 140, 6 tis. Kčs.	104, 6 %	275 263, 6 tis. Kčs.
1960	100, 3 %	374 382, 0 tis. Kčs.	99, 2 %	280 804, 0 tis. Kčs.
1961	101, 0 %	315 185, 0 tis. Kčs.	102, 1 %	315 109, 0 tis. Kčs.
1962	96, 7 %	329 857, 0 tis. Kčs.	99, 1 %	321 393, 0 tis. Kčs.
1963	103, 6 %	350 898, 0 tis. Kčs.	103, 5 %	368 806, 0 tis. Kčs.
1964	102, 5 %	394 959, 0 tis. Kčs.	105, 0 %	295 578, 0 tis. Kčs.
1965	103, 1 %	416 515, 0 tis. Kčs.	106, 9 %	283 361, 0 tis. Kčs.
1966	111, 1 %	309 538, 0 tis. Kčs.	109, 9 %	306 705, 0 tis. Kčs.
1967	104, 6 %	435 737, 0 tis. Kčs.	103, 5 %	427 543, 0 tis. Kčs.
1968	104, 1 %	440 074, 0 tis. Kčs.	101, 1 %	429 723, 0 tis. Kčs.
1969	–	–	100, 4 %	507 859, 0 tis. Kčs.
1970	–	–	100, 4 %	561 980, 0 tis. Kčs.
1971	–	–	101, 0 %	624 285, 0 tis. Kčs.
1972	–	–	100, 3 %	696 708, 0 tis. Kčs.
1973	–	–	100, 1 %	752 793, 0 tis. Kčs.
1974	–	–	100, 8 %	793 880, 0 tis. Kčs.
1975	–	–	101, 9 %	833 993, 0 tis. Kčs.
1976	–	–	100, 2 %	898 224, 0 tis. Kčs.
1977	–	–	100, 7 %	873 539, 0 tis. Kčs.
1978	–	–	100, 4 %	918 105, 0 tis. Kčs.
1979	–	–	101, 9 %	1 037 214, 0 tis. Kčs.
1980	–	–	101, 7 %	1 144 221, 0 tis. Kčs.
1981	–	–	100, 8 %	1 223 279, 0 tis. Kčs.
1982	–	–	100, 3 %	1 380 257, 0 tis. Kčs.
1983	–	–	100, 4 %	1 346 981, 0 tis. Kčs.
1984	–	–	99, 0 %	1 335 132, 0 tis. Kčs.
1985	–	–	100, 0 %	1 399 641, 0 tis. Kčs.
1986	–	–	96, 1 %	1 422 255, 0 tis. Kčs.
1987	–	–	88, 8 %	1 327 367, 0 tis. Kčs.
1988	–	–	94, 5 %	1 379 581, 0 tis. Kčs.
1989	–	–	100, 4 %	1 257 947, 0 tis. Kčs.
1990	–	–	97, 0 %	1 290 781, 0 tis. Kčs.

Tab. 2 – Hodnota výroby zboží jednotlivých provozů za rok v tis. Kčs

Rok	Provoz 1 300 (300)	Provoz 1 400 (400)	Provoz 1 500 (500)	Provoz 1 600 (600)	Provoz 1 700 (700)	Provoz 600 + 700
1955	20 431, 0	70 088, 7	74 029, 1	27 578, 7	66 242, 4	–
1956	4 043, 5	52 759, 6	55 645, 9	88 244, 9	48 394, 7	–
1957	3 550, 2	62 591, 4	65 339, 3	107 176, 0	56 664, 4	–
1958	5272, 9	63 615, 0	74 559, 0	125 269, 0	48 515, 0	–
1959	6524, 9	75 267, 0	85 407, 0	100 340, 0	44962, 0	–
1960	5452, 5	81 792, 0	89 075, 0	78 780, 0	49 987, 0	–
1961	3706, 4	85 772, 5	106 837, 7	59 370, 0	45 385, 5	–
1962	3191, 5	72 730, 1	113 914, 5	64 710, 2	56 666, 0	–
1963	2696, 3	91 305, 3	108 875, 3	71 691, 5	65 783, 8	–
1964	3 308, 9	86 001, 0	76 533, 0	85 327, 0	33 683, 4	–
1965	5 297, 0	56 546, 9	72 055, 9	93 392, 9	47 040, 7	–
1966	–	–	–	–	–	–
1967	–	–	–	–	–	–
1968	–	–	–	–	–	–
1969	–	–	–	–	–	–
1970	11 193, 0	122 970, 0	167 657, 0	147 006, 0	108 008, 0	–
1971	–	–	–	–	–	–
1972	–	–	–	–	–	–
1973	–	–	–	–	–	–
1974	–	–	–	–	–	–
1975	–	138 288, 0	210 724, 0	348 280, 0	114 012, 0	–
1976	31 897, 0	138 414, 0	209 073, 0	437 771, 0	84 326, 0	–
1977	31 741, 0	117 743, 0	185 528, 0	439 654, 0	100 741, 0	–
1978	31 410, 0	124 113, 0	189 377, 0	468 551, 0	98 471, 0	–
1979	32 352, 0	142 101, 0	202 291, 0	549 484, 0	104 443, 0	–
1980	32 689, 0	152 237, 0	207 040, 0	635 178, 0	105 251, 0	–
1981	16 972, 0	164 586, 0	218 153, 0	–	–	804 711, 0
1982	16 967, 0	179 235, 0	353 213, 0	–	–	798 371, 0
1983	12 758, 0	178 520, 0	366 235, 0	–	–	730 357, 0
1984	12 998, 0	175 918, 0	379 003, 0	619 697, 0	130 236, 0	–
1985	14 059, 0	175 952, 0	384 024, 0	618 478, 0	170 466, 0	–
1986	14 732, 0	174 630, 0	364 987, 0	646 885, 0	159 795, 0	–
1987	15 008, 0	165 148, 0	368 684, 0	592 568, 0	155 707, 0	–
1988	15 569, 0	169 267, 0	357 003, 0	624 558, 0	175 604, 0	–
1989	13 716, 0	171 883, 0	292 885, 0	615 312, 0	135 864, 0	–
1990	14 598, 0	154 301, 0	315 645, 0	647 631, 0	132 261, 0	–

* Nevyplněné buňky se nepodařilo v účetních dokumentech dohledat

** V letech 1981–1983 je účetnictví provozů 600 a 700 společné

Tab. 3 – Počet pracovníků ve Zbrojovce Vsetín v jednotlivých letech

Rok	Počet pracovníků
1955	5 770
1956	5 701
1957	5 840
1958	5 932
1959	6 258
1960	6 701
1961	6 827
1962	6 956
1963	6 941
1964	6 871
1965	6 511
1966	6 700
1967	6 812
1968	6 928
1969	6 914
1970	6 691
1971	6 580
1972	6 464
1973	6 516
1974	6 497
1975	6 446
1976	6 415
1977	6 479
1978	6 432
1979	6 511
1980	6 524
1981	6 541
1982	6 564
1983	6 622
1984	6 712
1985	6 681
1986	6 700
1987	6 630
1988	6 501
1989	6 390
1990	6 393

Fotografie:

Objekty v areálu Zbrojovky Vsetín

Obr. 1 - Správní budova a vjezd do závodu (zdroj: Muzeum regionu Valašsko)

Obr. 2 - Objekt č. 4 (zdroj: www.mestovsetin.cz)

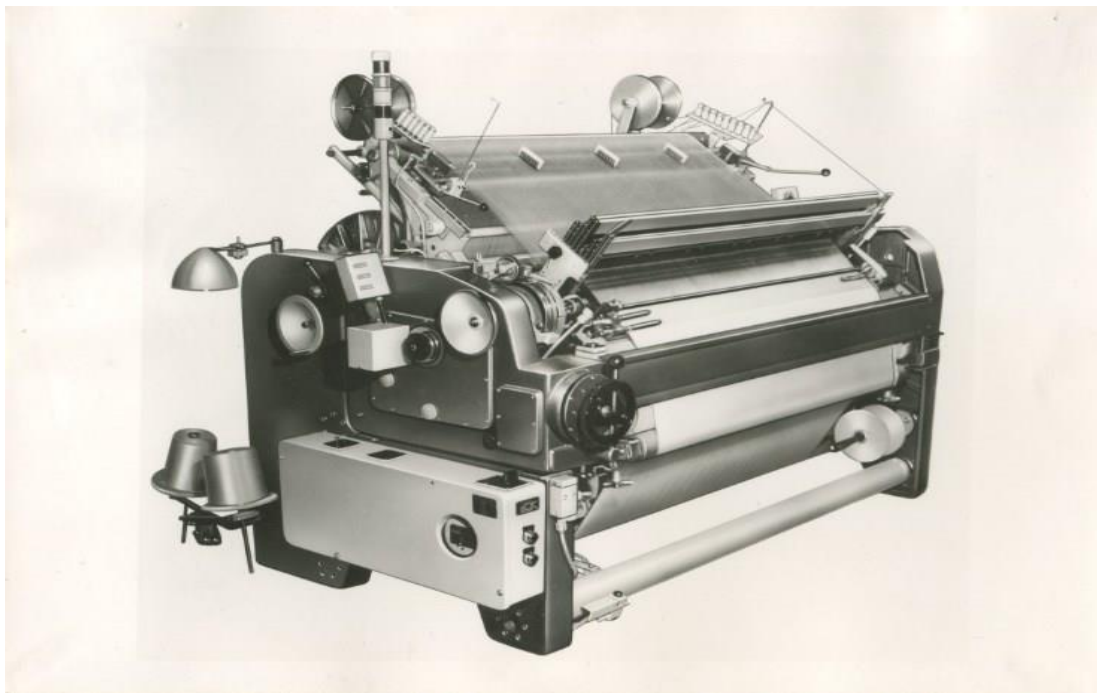

Obr. 3 - Nová výrobní hala M1 (zdroj: Muzeum regionu Valašsko)

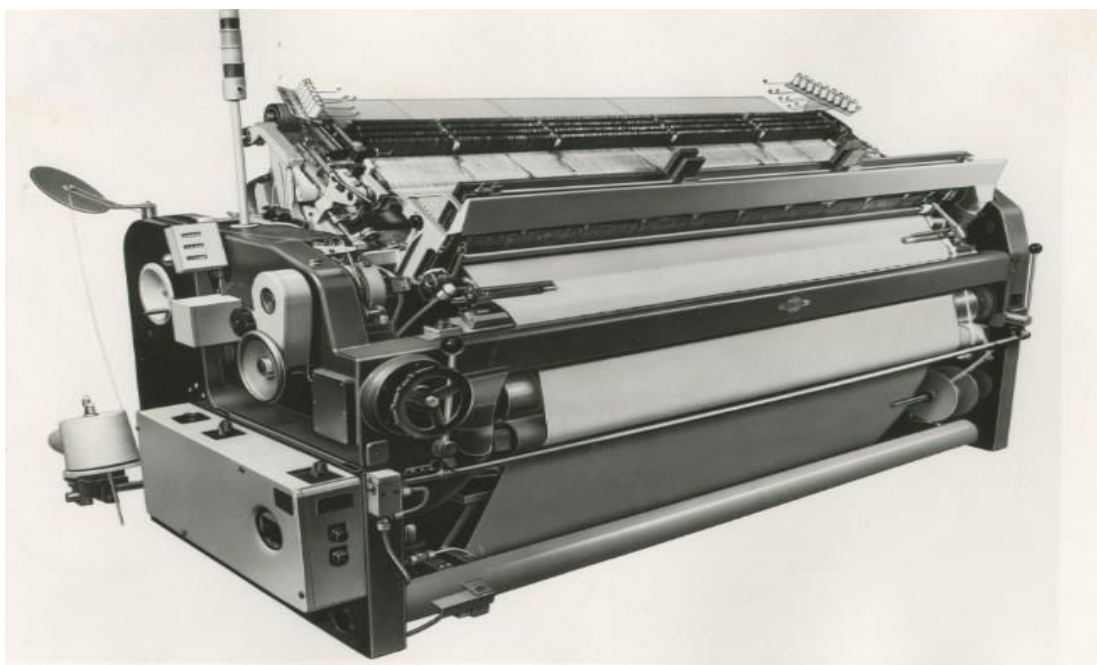

Obr. 4 - Montáž pletacích strojů v hale M1 (zdroj: Muzeum regionu Valašsko)

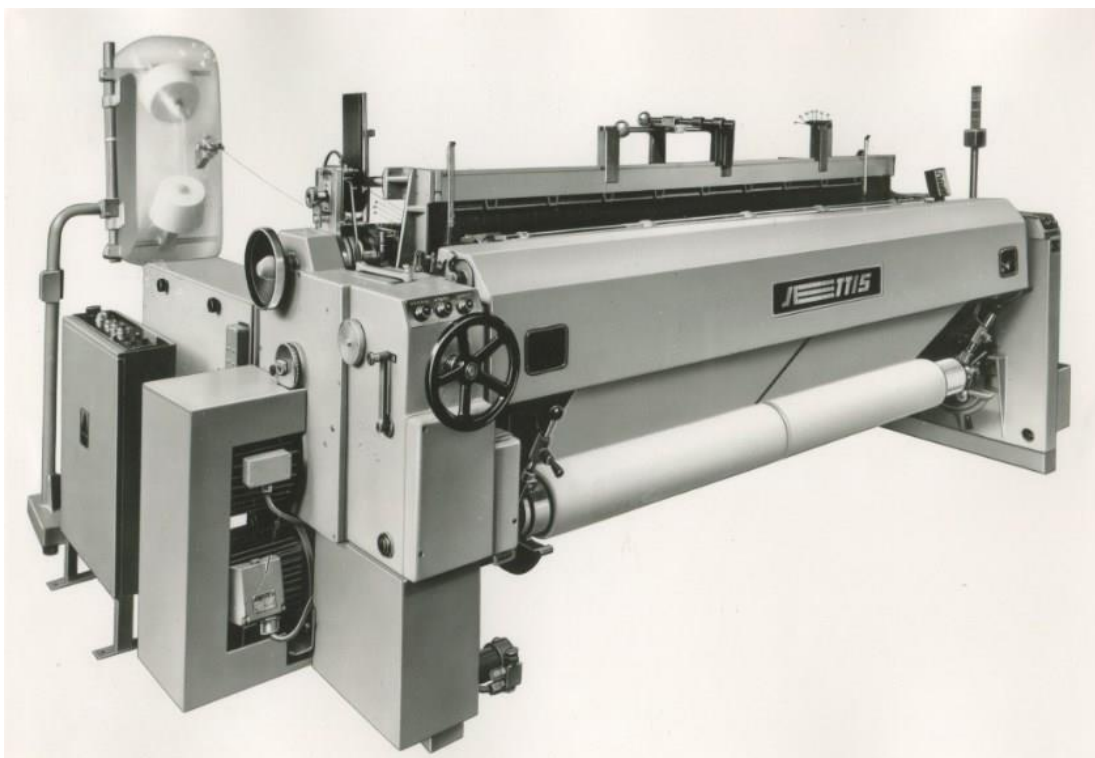
Výrobky

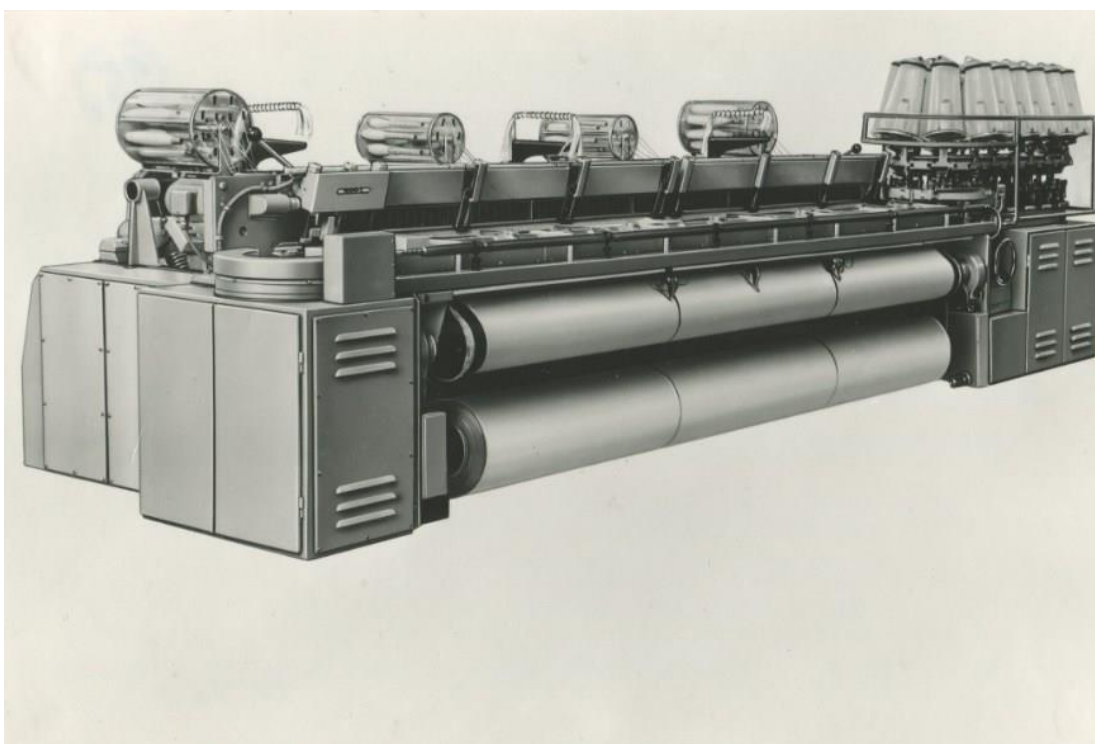
Obr. 5 - Vzduchový tryskový stav P 105 (zdroj: Muzeum regionu Valašsko)

Obr. 6 - Vzduchový tryskový stav P 165 (zdroj: Muzeum regionu Valašsko)

Obr. 7 - Tkací stroj Jettis (zdroj: Muzeum regionu Valašsko)

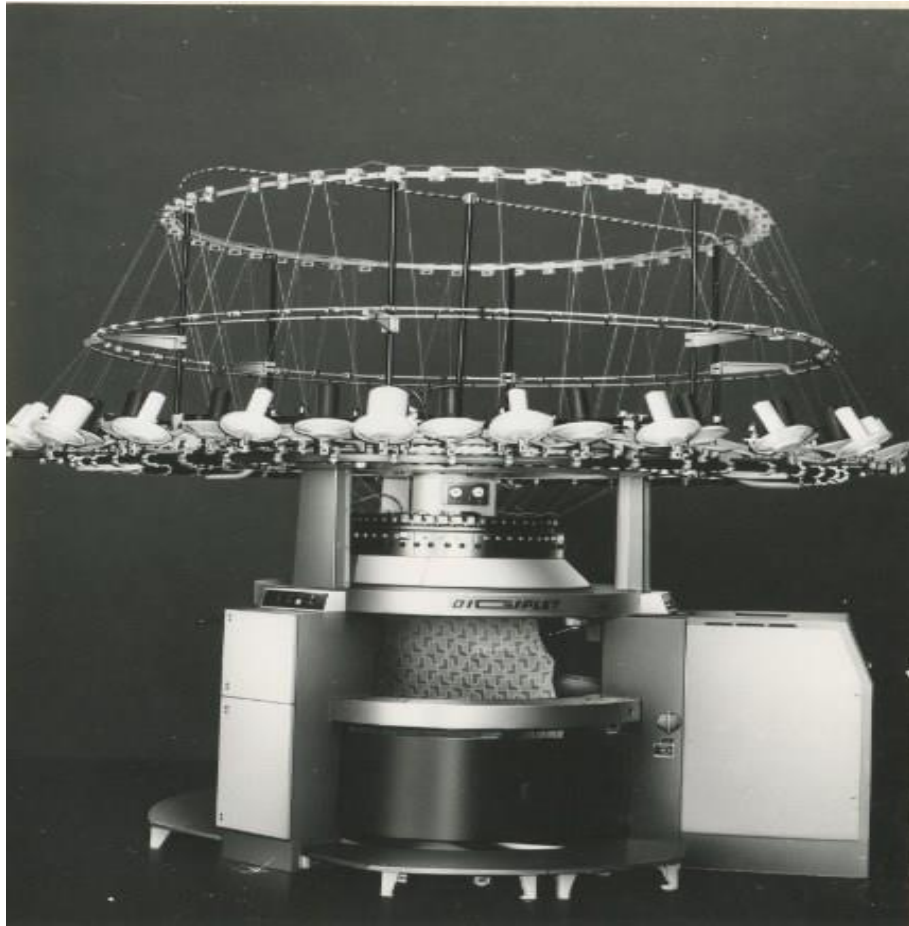
Obr. 8 - Tkací stroj Kontis (zdroj: Muzeum regionu Valašsko)

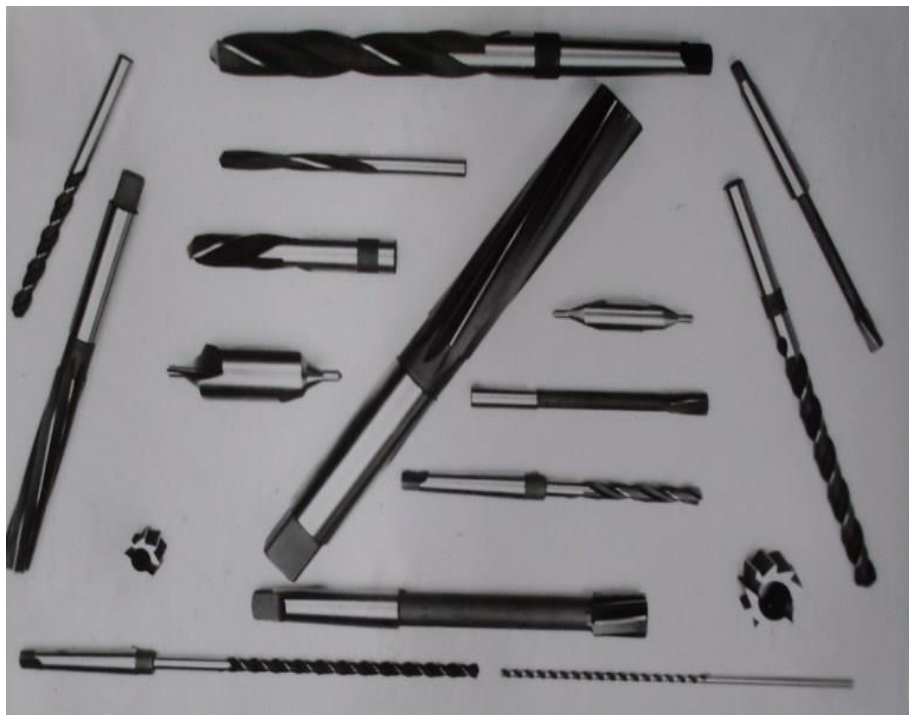
Obr. 9 - Pletací stroj Rimi (zdroj: Muzeum regionu Valašsko)

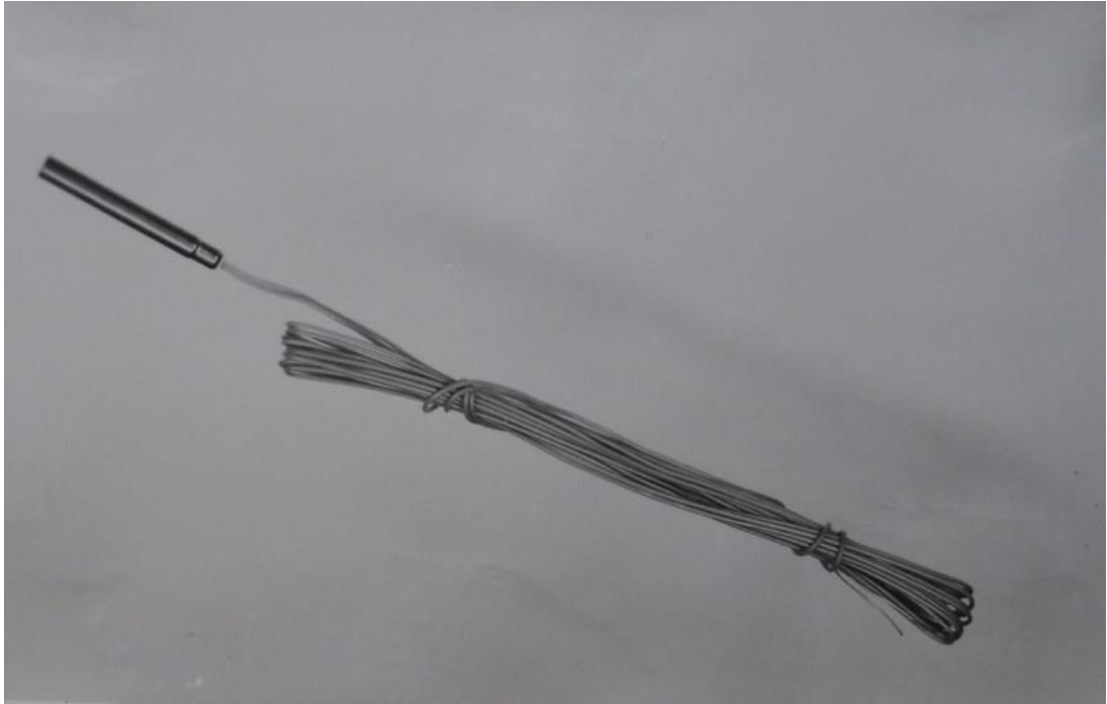
Obr. 10 - Pletací stroj Jepy (zdroj: Muzeum regionu Valašsko)

Obr. 11 - Pletací stroj Digiplot (zdroj: Muzeum regionu Valašsko)

Obr. 12 - Vrtáky vyrobené v komunální nářadovně (zdroj: ZA v Opavě)

Obr. 13 - Důlní rozbuška (zdroj: ZA v Opavě)

Obr. 14 - 7, 62 mm kulomet vz. 59 (zdroj: ZA v Opavě)

Bytové jednotky pro pracovníky

Obr. 15 - Sídliště Luh (zdroj: www.vsetinvobrazech.cz)

Obr. 16 - Sídliště Rybníky (zdroj: www.vsetinvobrazech.cz)

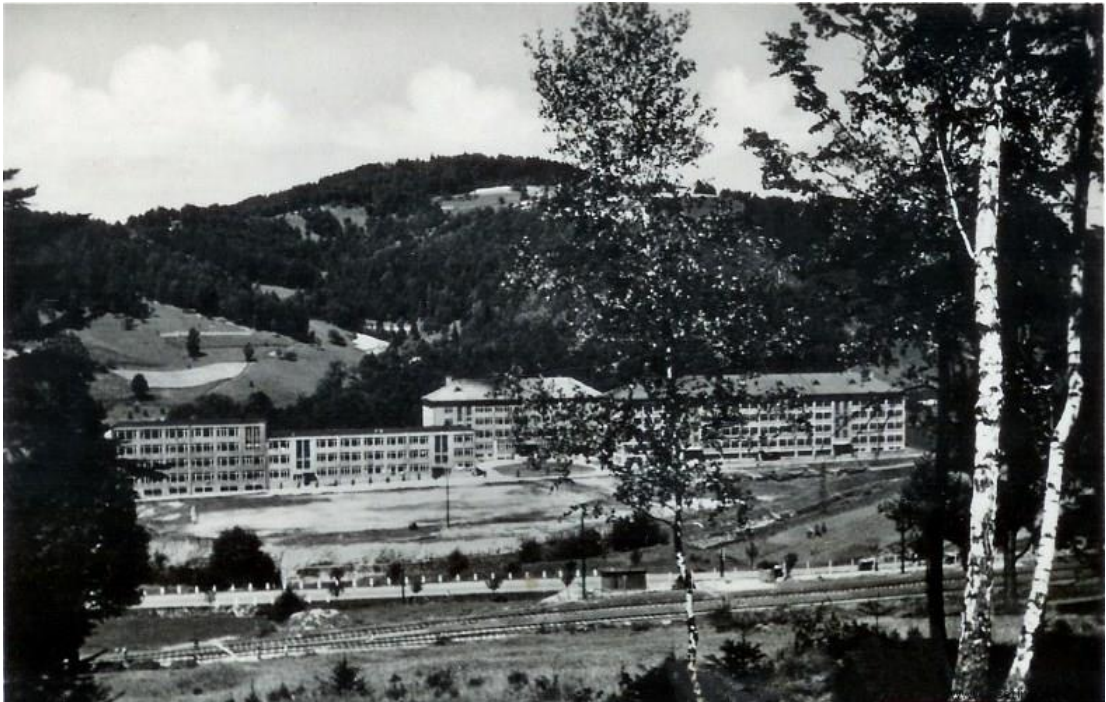

Obr. 17 - Sídliště Ohrada (zdroj: www.vsetinvobrazech.cz)

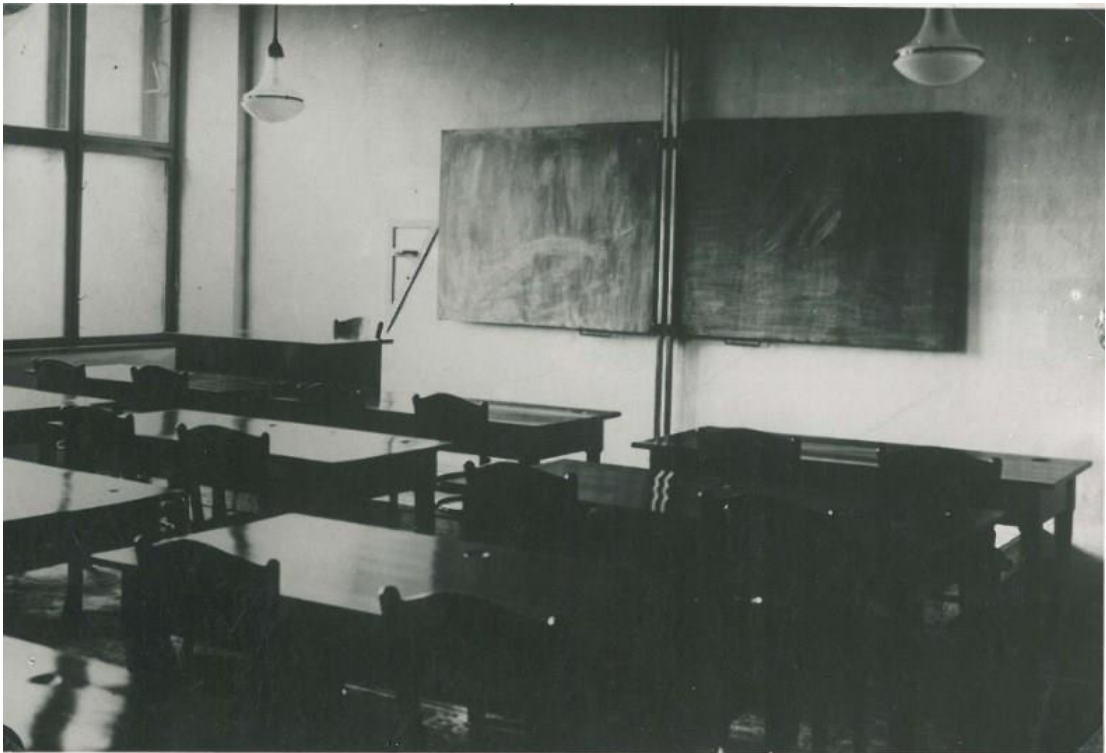

Obr. 18 - Výstavba sídliště v Rokytnici (zdroj: www.vsetinvobrazech.cz)

Učiliště

Obr. 19 - Závodní učiliště a internát (zdroj: www.vsetinvobrazech.cz)

Obr. 20 - Učebna na internátu Zbrojovky Vsetín (zdroj: Muzeum regionu Valašsko)

Obr. 21 - Interiér internátu Zbrojovky Vsetín (zdroj: Muzeum regionu Valašsko)

Sportoviště

Obr. 22 - Sportovní stadion na Ohradě (zdroj: www.mestovsetin.cz)

Obr. 23 - Zimní stadion na Lapači (zdroj: www.mestovsetin.cz)